# GEÇ OLMADAN

# İçindekiler

# Geç Olmadan

Birbirine bakan iki cumbalı evden aynı anda yükseldi çığlık sesleri. Bebeklerin dünyaya merhaba sesleriydi bu. Mahalle kadınları birbirlerine aynı anda verdiler müjdeli iki haberi.

"Kız komşu, huu! Sultan yengenin nur topu gibi bir oğlu oldu!"

"Kız, Hasibe yengenin de bir oğlu oldu!"

Birinin adını Yusuf, diğerininkini de Çetin koydular. Yusuf ile Çetin hep birlikte anılır oldu o günden sonra. Cumbalı evlerinden işaretle anlaşıp aynı anda çıktılar sokağa. Birlikte çelik-çomak oynadılar, birlikte dayak yediler mahalle çocuklarından, hasımlarını birlikte dövdüler, sonra birlikte döndüler toz toprak içinde evlerine. Dışarıda hep birlikte gördü insanlar onları. Hep aynı yöne giderken gördüler. İkisi bir insan gibi düşünülüyordu

neredeyse. Sanki kaderleri beraber yazılmış gibiydi. Birlikte aynı okula başladılar, aynı sınıfı hatta aynı sırayı paylaştılar.

Yıllar hızla geçip gitti.

Zamanla, ayrı yönlerinin olduğunun farkına vardılar. Düşüncelerinde, inanışlarında, yaşayışlarında zıtlıklar olduğunu fark ettiler. Evlerinin bile karşı karşıya olmasına rağmen ayrı yönlere baktığını fark ettiler.

Yusuf, "Sinemaya gidelim." dediğinde Çetin, "Erik çalmaya gidelim." demeye başladı.

Yusuf, "Oturalım." dediği zaman, Çetin yürümeye başladı.

İkisi de bildiklerinde diretmeye başladılar zamanla. Herkes onları etle kemik gibi düşünürken onlar ayrılıklarını keşfetmişlerdi.

Yusuf, "Ders çalışalım." derdi, Çetin, aldırmaz yaramazlık ederdi.

Aynı zamanda bitirmişlerdi yine de okullarını. Sonra aynı annenin kızlarına âşık oldular. Aynı anda evlendiler ve bacanak oldular. Aynı anda askere gittiler, aynı birliğin aynı bölüğüne düştüler. Askerden aynı anda tezkere aldılar. Aynı iş yerinde işe başladılar. Aynı sokakta ev tuttular.

Yusuf karısını severdi, Çetin ise her akşam döverdi. Çetin akşamları ayrı yere, Yusuf ayrı yere giderdi.

Yusuf, "Namaza gidelim." derdi, Çetin meyhaneye

giderdi. Zaten her akşam karısını dövmesi de eve alkollü gelmesindendi. Yusuf yalandan kaçardı, Çetin'in her işinde yalan vardı.

Yusuf, "Akşam arkadaşlarla sohbet edeceğiz gelir misin?" derdi, Çetin bildiğini yapardı. Hep davet eden Yusuf olurdu.

Çetin, yaptıklarının yanlış olduğunu biliyormuşçasına, Yusuf'u hiç davet etmezdi gittiği yerlere.

Bir gün Çetin, Yusuf'un davetini yine reddedince Yusuf, Çetin'in peşini bırakmaya karar verdi.

"Bundan sonra," dedi "... bundan sonra onu iyiliğe davet etmeyeceğim. Ne hâli varsa görsün. Bunca yıllık arkadaşıyım bir kez olsun benim düşünceme katılmadı, benim davetime icabet etmedi." dedi kendi kendine.

Sonra Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) düşündü. O'nun (sallallahu aleyhi ve sellem) Ebu Cehil'in ayağına Hak ve hakikati anlatmak için sayısızca gitmiş olduğunu düşündü. Üstelik onca hakaret ve zulüm görmesine rağmen. Sonra vazgeçti kararından. Kendisinin Çetin'le imtihan olduğunu düşündü. Hak yolunda enaniyet olmayacağını hatırladı. Hakkı tebliğde ısrarcı olunması gerektiğini hatırladı.

Yusuf, Çetin'i karşısına alarak kolay gibi görüneni tercih etmemesi gerektiğini, zor gibi gözüküp ama sonu hayırlı olana talip olması gerektiğini söyledi. Hak yolunun dikenli ancak menzilinin güzel olduğunu, fakat şeytanın

yolunun ise şatafatlı, gösterişli, kolay; ancak sonunun hüsran olduğunu anlattı uzun uzun. Çetin yine gülüp geçti ve bildiğini okudu. Yusuf hep Yusuf oldu, Çetin hep Çetin olarak kaldı.

Bir gün Yusuf, karanlık suratlı bazı adamlarla sıkı fıkı olduğunu gördü Çetin'in. İşten çıkar çıkmaz, sürekli akşamları bu karanlık adamlarla birlikte olmaya başladı Çetin. Yusuf ikaz etti dostunu:

"Dostum," dedi, "... bu adamlar pek tekin gözükmüyor, bunlardan uzak dur. Hem senin ne işin olabilir ki bu tür adamlarla?"

Belki onlardan koparırım düşüncesiyle akşamları düzenli olarak gittiği dost sohbetlerine tekrar çağırdı Çetin'i.

"Bak," dedi, "Dostumsun sen benim. Bu karanlık yüzlü adamlarla düşüp kalkmayı bırak, bu yolların sonu hüsrandır. Akşamları benimle gel, nur yüzlü insanlarla birlikte ol."

Çetin yine dinlemedi Yusuf'u. Yine bildiğini okudu.

***

Bir gece kan ter içinde kalmıştı Çetin.

Şehrin izbe sokaklarında kendisini kovalayan birkaç karanlık suratlı adamdan kaçıyordu. Aralarında sadece kendilerinin bildiği gizli bir hesaplaşma vardı.

Karanlık yüzlü adamlar, Çetin'i izbe ve çıkmaz bir

sokakta kıstırmışlardı. Üzerine hep birlikte abanmış hızla vuruyorlardı. Yüzü gözü kan revan içinde kalan Çetin, karşısında birden Yusuf'u görünce sevindi. Yusuf belli ki bir dost meclisinden dönüyordu. Yusuf, Çetin'i ellerinden almaya çalıştıysa da başaramadı. Yumruklardan o da nasibini aldı. İkisinin de yüzü gözü kanlar içinde kaldı. Ama mücadele etmeyi bırakmadılar.

Karanlık suratlı adamlar, birden geri çekildiler ve bıçaklarını çektiler...

***

İzbe ve çıkmaz sokakta aynı anda buldular Yusuf ile Çetin'in cesedini. Onları alıp cumbalı evlerine götürdüler. Sevdikleri ağlaşmaya, feryat etmeye başladılar. Çetin her şeyi duyuyor, görüyordu. Cumbalı iki evde doğum esnasında aynı anda kopan çığlık sesleri yine aynı anda koptu. Birincisinde hayata merhaba anlamı taşıyan çığlıklar, şimdi hayata veda anlamı taşıyordu. Hayatın iki zıt kutbunda hayatı aynı anda yaşadılar, aynı anda veda ettiler hayata. Aynı mezarlıkta yan yana gömüldüler.

Aynı anda haşrolunup aynı anda sorgulandılar. Kollarına giren iki melek ayrı istikametlere götürüyordu ki onları, Çetin Yusuf'un koluna yapıştı.

"Yusuf," dedi, "Beni götürdükleri yer beni çok korkutuyor, sen de benimle gelsene."

Bu davet, Çetin'in ilk davetiydi Yusuf'a. Yusuf:

"Hayır dostum," dedi, "Seninle gelemem." Çetin:

"Peki dostum," dedi, "Sen beni davet etsen gittiğin yere, olmaz mı?"

Yusuf, buruk bir edayla Çetin'in yüzüne bakarak:

"Dostum," dedi, "Benim seni davet görevim dünyada sona erdi. Artık çok geç!"

Çetin'in dizlerinin bağı çözüldü. Yusuf'un, "Artık çok geç." sözü bir balyoz gibi inmişti başına.

"Artık çok geç." Bu ne acı bir sözdü.

***

Çetin gecenin orta yerinde uyandığında, kan ter içindeydi. Hemen telefona uzanıp Yusuf'u aramak istedi. Sonra, rahatsız edeceğini düşündü. "Zaten ben onu rahatsız edeceğim kadar rahatsız ettim, bir kere daha rahatsız etsem ne olur ki." diye düşündü.

Telefonu çevirdi. Karşısındaki Yusuf'tu.

"Sevgili arkadaşım," dedi, "Akşam gideceğin dost meclisine beni de çağırır mısın?"

# İyilik Et Denize At

İrfan, bir deterjan fabrikasında bekçilik yapıyordu. Henüz çocukken, ailesiyle birlikte seksenli yılların başında Gölcük'e gelmişlerdi. Babası nice zorluklardan sonra geçimlerini sağlayacak bir iş, başlarını sokacakları bir ev bulabilmiş, onu bu yaşına kadar ele muhtaç etmeden getirmişti.

İrfan, iş bulup düzenini kurduktan sonra evlenmiş bir de oğlu olmuştu. Yaşadıkları beldelerde hep mazlum kaldıklarından oğlunun ismini de Mazlum koymuştu.

Mazlum, adı gibi mazlum bir çocuktu. Hiç yaşıtları olan çocuklar gibi hırçınlık etmez, başka çocuklarla sebepsiz yere kavga etmezdi. Yalnız kendisine sataşan olduğu zaman diklenir, kendisini ezdirmezdi. Çocuk kavgalarında daima zayıfın yanında olurdu. Eline bir şey geçtiği zaman hep arkadaşlarıyla paylaşırdı. İyilik etmeyi severdi. Bu özelliği ona dedesinden kalmış bir mirastı.

Vakit gece yarısı saat üç civarıydı. İrfan her zamanki gibi bekçilik yaptığı fabrikanın kulübesinde nöbet tutuyordu. O anda bütün hayatı gözlerinin önünden geçiyordu. Çocukluğunda evlerini terk ettiklerinde tersyüz olan hayatı nihayet normale dönmüştü. Gerçi bu zaman zarfında babasını kaybetmişti, ama kurduğu yuvada annesini de yanına alarak mutlu bir şekilde yaşıyordu. Karısı da uyumlu bir kadındı. Annesiyle aralarında hiçbir problem olmadan yaşayıp gidiyorlardı.

***

Yine bir gece nöbetindeydi İrfan. Önce derinden gelen bir gürültü duydu. Sonra kulübesi, tayfuna yakalanmış bir gemi gibi sallanmaya başladı. Kendisini dışarıya attı. Önce her yer aydınlandı ve sonra yine her yer karanlığa büründü. Fabrikanın duvarları çatlamıştı ve içinden insanlar feryat ederek kendilerini dışarı atıyorlardı. Gecenin sessiz karanlığını, bir anda acı acı çığlık sesleri delmeye başlamıştı.

İrfan şoktaydı. Birkaç dakika sonra kendini toparladığında; çocuğu, eşi ve ihtiyar annesi geldi aklına. Yine hayatının tersyüz olduğunu düşündü. Çaresizce bir o yana bir bu yana koşuşturmaya başladı. Ortalık sanki mahşer yeri gibiydi. Herkes kendi derdine düşmüştü. Evine ulaşmak için bir vasıta arıyor, ancak fabrikanın alt tarafında uzayıp giden yolun tahrip olduğunu görüyor, yürüyerek gitmek için yola koyuluyor, sonra vazgeçiyordu. Çünkü yürüyerek gitse, şehir merkezine ancak birkaç saat sonra ulaşabilirdi.

Bir müddet sonra fabrikadan çıkan insanların çılgınca koşarak evlerine gittiklerini görünce hızla, anayola inen patika yola vurdu kendini. İçinden "Belki yolun ilerisine ulaşabilirsem bir araç bulabilirim." diye düşünüyordu. Yolun açık olan bölümüne ulaştığında, el kaldırdığı hiçbir araba durmadı. Herkes bir an önce sevdiklerine yardım için acele ediyor, kimse kimseyi düşünmüyordu. Yolun kenarına oturdu. Derin bir çaresizlik girdabına düşmüştü. Başını ellerinin arasına gömdü ve hıçkırarak ağlamaya başladı.

***

İstanbul'un birçok semti depremden hasar görmemişti. Ama sarsıntı her tarafta hissedilmişti. İnsanlar evlerine girmiyorlar, sırtlarına aldıkları battaniyelerle parklarda oturuyorlardı.

Karanlık suratlı bir adam, son model bir arabayla caddelerden hızla geçerek belli evlerin önünde durarak, kimisini evinin önünden kimisini de evinden alarak arkadaşlarını topluyordu. Telefonla arkadaşlarına ulaşamamıştı, çünkü telefonlar da kesilmişti. Arkadaşlarına, "Haydi aslanım haydi, bundan daha iyi fırsat mı olur. Hemen iş başına." diyordu.

Yola koyulduklarında arabayı hızla kullanırken bir yandan da kafasında yapacağı işlerin plânını kuruyordu. İçlerinden birisi sordu:

– Peki nereye gidiyoruz aga!

Arabayı kullanan cevap verdi:

– Gölcük'e, depremin merkez üssü orasıymış. Yardım etme bahanesiyle sağ kurtardığımız çocukları hemen, Moda'daki eve getireceğiz. Doktorumuza da tedavilerini yaptırıp birkaç hafta sonra İstanbul'daki müşterilerimizin işini hâllettikten sonra ver elini Avrupa! Bu puslu havadan faydalanıp on çocuk toplasak yeter bize. Sadece böbrek ve karaciğerleri yüzelli milyar eder. Ayrıca bu kargaşada kimse, 'Bu çocukları nereye götürüyorsunuz, kimin nesisiniz?' diye de sormaz.

Bu plânı beğenen arabadaki diğer karanlık suratlı adamların yüzünde hain ve kirli bir gülümseme belirdi.

Gölcük'e ulaştıklarında hava henüz kararmıştı. Herkes çılgınca bir yerlere koşuşuyordu. Karanlık suratlı adam ve arkadaşları, arabalarını bir kenara park edip yıkılmış bir evin başına geldiler. Ellerindeki ışıkla enkazın etrafında dolaşmaya başladılar. Birden enkazın kenarında oturup ağlayan mazlum edalı bir çocuk gördüler.

Evet bu çocuk Mazlum'du. Annesi ile nenesi enkazın altında kalmış, ama kendisi kurtulmuştu.

Karanlık suratlı adam, arkadaşlarına işaret etti. İçlerinden birisi Mazlum'un yanına yaklaştı.

"Enkazın altında kimin kaldı oğlum?" dedi. Mazlum ağlayarak:

"Annem ve nenem" diyebildi ancak. Adam:

"Bak, senin yüzünde sıyrıklar var, arkadaşlar onları kurtaracak ben seni hastahaneye götüreyim." diyerek Mazlum'u alıp götürdü.

***

İrfan, uzun mücadeleler sonucunda güneşin boy vermesiyle beraber evinin yanına geldi. Evi, olduğu gibi çökmüştü. Yardım isteyecek oldu, ancak herkes kendi derdindeydi. Her taraftan "Yardım edin!" sesleri yükseliyor, ancak kimse kimsenin sesini duymuyordu. Hızla, evinin enkazını temizlemeye koyuldu. Bulduğu boşluklardan oğlunun, karısının ve annesinin ismini haykırıyor, gözyaşı döküyordu. İçinden "Rabbim ailemi bana bağışla." diye dualar ediyordu.

Etraftaki enkazlardan cesetler çıktıkça, yakınları çığlıklar atıyordu. İrfan, her çığlık sesinden sonra bu çığlıkların benzerini atmamayı diliyordu.

Enkazın altında derin bir boşluk vardı. Hiç düşünmeden içeri daldı. Bir inilti duydu derinden. Annesiydi bu. Sürünerek yaklaştı annesinin yanına. Yüzü gözü toz toprak içinde tanınmayacak hâldeydi. İrfan annesini sürükleyerek dışarı çıkardı. Alelacele yüzünü gözünü temizledi. Ciddî bir yarası gözükmüyordu. Enkazın içindeki derin boşluğa tekrar daldı. Eşinin ismini seslendi. Yine dermansız bir ses geldi kulağına. Eşinin sesiydi bu. Eşini de enkazdan sağ salim çıkardı İrfan. Eşinin de ciddi bir yarası gözükmüyordu. Onları enkazın altında koruyan korumuştu. Eşinin de sağ ve sağlam olduğunu fark eden İrfan, Rabbine şükretti. Bir müddet sonra umutla

enkazın altına tekrar girdi. Fakat ne kadar seslendiyse, ne kadar derinlere doğru sürünerek ilerlediyse de oğluna ulaşamadı. Gözyaşları içinde çıktı enkazın altından. Önce eşini ve annesini yakında kurulmuş olan seyyar hastaneye taşıdı. Sonra tekrar enkazın başına döndü.

İrfan, enkazı birkaç gün kendi imkânlarıyla kaldırmaya çalıştı. Enkazdan kaldırıp attığı her bir tuğlayla beraber umutları da tükeniyordu İrfan'ın. Birkaç gün sonra dozerler dayandı evin enkazına. Ne var ne yok kaldırdılar, ama İrfan'ın biricik oğluna ulaşamadılar. Yer yarılmış da sanki içine düşüp sır olmuştu yavrucak.

Günler sonra evlerinin yakınına çadır kent kurulmuştu. Ailesiyle bir çadıra taşındı İrfan. Taşındılar taşınmasına ama gözyaşları hiç dinmedi. İrfan yakın civarda ne kadar hastahane varsa, ne kadar kimsesizlerin sığındığı yer varsa dolaştı, ancak oğlunun izine rastlamadı. Hayatı bir kez daha tersyüz olmuştu.

***

İrfan'ın oğlu Mazlum, Moda'da depremzede birkaç çocukla beraber bir eve hapsedilmişti. Adamlar, eve gelip yeni bir çocuk bırakıp tekrar dönüyorlardı. Çocukların başında yirmi yaşlarında, sakız çiğneyişinden vurdumduymaz kişilikli olduğu anlaşılan bir kadın vardı. Onlara bekçilik yapıyordu. Çocuklar soru sorduklarında ise "Soru sormayı bırakın, oturun oturduğunuz yerde!" diyerek onları azarlıyordu. Bu arada çocukların tedavileri yapılıyor ve kan örnekleri alınıyordu.

Alınan kan örneklerinden sonra dokuları uyuşan birkaç çocuk, evden alınarak bilinmeyen bir yere götürüldüler ve bir daha da geri dönmediler. Mazlum, karanlık suratlı adam gelip karşısına dikildiğinde sıranın birkaç arkadaşıyla beraber kendisine geldiğini anlamıştı.

Mazlum ve birkaç çocuk, önce kendilerine verilen uyku haplarını zorla içmek zorunda kaldılar. Sonra, ağızları bantlandı ve boş kolilerin içine sokulan üç çocuk kamyonetin arkasına yerleştirildiler. Sonra bilinmeyen bir yerde aynı model kolilerin dolu olduğu bir tırın ardındaki konteynıra yüklendiler. Eğer problem yaşamadan sınır aşılırsa akabinde diğer çocuklar da gönderilecekti.

Tır, Bulgaristan topraklarından geçmekteydi. Yokuş aşağı inen aracın ön lastiği birden patlayıverdi. Kontrolden çıkan devasa araç, şarampole yuvarlanmaya başladı. Aracın her takla atışında çocuklar çığlık atıyor, şuursuzca bağırıyorlardı. Araç durduğunda konteynırın arka kapağı parçalanmış, içindeki bütün koliler etrafa dağılmıştı.

Mazlum, kendisine geldiğinde vücudunun her tarafı sızılar içindeydi. Kaç takla atmışlardı hatırlamıyordu. Etraf ıssızdı. Bir zaman sonra tarlalarından çalışmaktan dönen bir karı koca beliriverdi Mazlum'un başında. Bu Hıristo adında iyiliksever bir Bulgardı.

Hıristo, Mazlum'un yaşadığını görünce, heyecanla karısına bir şeyler söyledi. Mazlum'un kafasından kanlar sızıyordu. Önce, onun ağzındaki bandı çıkardı. Hıristo'nun karısı Mazlum'un yanında kaldı.

Hıristo, sür'atle diğer çocukların yanına koştu. Onların yaşamadığını fark etti. Çocukların ağızlarının bantlanmış olması ve kolilerin içinden savrulmuş olmaları adama biraz garip gelmişti. Çocukların kaçırılmakta olduğunu anlamıştı. Bu bir Türk tırıydı. Tırın içindeki şoför ve yardımcısına baktı onlar da ölmüştü.

Karı-koca önce Mazlum'un kanını durdurmaya çalıştılar. Hıristo, Mazlum'un kan kaybından ölmemesi için gömleğinden bir parça kopararak başına sardı. Hastahaneye yetiştirmeleri mümkün değildi. En yakın hastahane onlarca kilometre uzaktaydı. Ortalık karardığından onları kimsenin yolda durup alması da mümkün değildi. Hıristo, Mazlum'u sırtlayıp köyündeki evine getirdi. Köyleri orman içinde dağınık bir yamaçta kurulduğundan onları kimse fark etmemişti.

Mazlum, günler sonra tamamen iyileşmişti. Hıristo ve karısı Mazlum'u pek sevmişlerdi.

Hıristo, Mazlum'a iyilik yapmayı kendisine bir borç biliyordu. Zira kendisi de Mazlum'un yaşlarındayken bir kaza geçirmiş ve onu bir Türk ailesi kurtarmıştı.

Meraklı bir çocuk olduğu için köylerinden fazla açılmış, yolunu kaybetmişti. Sonra da uçurumdan düşmüş, parçalanan bacağından kan akmaya başlamıştı. Çocuktu ve elinden ağlamaktan başka bir şey gelmiyordu. Ağlama seslerini duyan bir adam onun yardımına koşmuş, gömleğini yırtarak ayağına bağlamış ve kanamasını durdurmuş, sonra da evine getirerek tedavi ettirmişti. Evin anne-

si, ona bir oğlu gibi bakmış şefkat göstermişti. Günler sonra da kendisinden aldıkları bilgiyle onu ailesine teslim etmişlerdi.

Hıristo, bu Türk ailesine karşı her zaman minnettarlık hissetmiş, hatta Türklerin dinî bayramlarında sürekli onların ziyaretlerine gitmişti. Bulgar hükümeti Türklere baskı yapmaya başlayınca bu aile Türkiye'ye göç etmişti. Buna rağmen iki aile irtibatı koparmamışlar, mektupla haberleşmeye devam etmişlerdi. Ancak Türkiye'de yaşanan depremden sonra bir daha o aileden haber alamamışlardı.

Haftalar sonra adam, yakın köylerinde oturan Türk kökenli bir arkadaşından yardım istemeye karar verdi. Onun tercümanlığı vasıtasıyla çocuğun ailesi ve yaşadıkları hakkında bilgi sahibi oldular.

Hıristo, olayı hükümete bildirmek istediyse de vazgeçti. Bürokratik engeller yüzünden çocuğun ailesine ulaşıp ulaşmayacağı konusunda endişeleri vardı. Hem depremde çocuğun ailesi tamamen yok olmuş olabilirdi. Çocuğu teslim etse bile yine ortada kalabilirdi. Kendi çocukları olmadığı için de bu çocuğa fazlasıyla kanları ısınmıştı. Bu kadar sıkıntı yaşamış olan çocuğun daha fazla acı çekmesini istemiyordu. Bir yolunu bulup çocuğu ailesine bizzat kendisi teslim etmeye karar verdi. Ama Hıristo'nun uygun zamanı bulması biraz zaman almıştı.

***

Aradan iki yıl geçmiş, aile Mazlum'a iyice alışmıştı. Kendi çocukları olmadığı için onu bir evlâtları gibi görmeye başlamışlardı. Ama onun bir ailesinin olduğu gerçeğini de biliyorlardı. Hıristo'nun Türkiye'ye kendisinin girmesi problem değildi, ama çocuğun durumunu izah edememekten ve sıkıntı yaşamaktan çekiniyordu.

Hıristo, bir gün Türkiye'ye çocukla gitme fırsatını yakaladı. Pasaport işlemlerini halletti. Eşiyle beraber Türkiye'ye gidip Mazlum'un ailesini bulmaya çalışacaklardı. Gidecekleri otobüsün şoförü arkadaşıydı. Çocuğu bagajın uygun bir yerinde saklayarak sınırdan geçirmeye karar verdiler.

Menevşe teyzelerinden iki yıldır haber alamıyorlardı, ama adreslerini biliyorlardı. Türkiye'ye gidince ilk iş onları bulacaklar, sonra da onların yardımıyla Mazlum'un ailesine ulaşacaklardı.

Gergin bir yolculuktan sonra, İstanbul'a geldiler. Hemen bir otele yerleştiler. Hıristo bir gün sonra, hanımını ve Mazlum'u otelde bırakarak Menevşe teyzesinin evini aramaya çıktı. Elinde adres olduğu için, Menevşe Hanımın evini bulması fazla sürmedi. Fakat, verilen adresin yerinde ev yoktu. Etraftaki insanların yardımıyla, Menevşe Hanımın depremden sağ kurtulduğunu ve devlet tarafından yapılan yeni evlerden birisine taşınmış olduğunu öğrendi. Hatta taşındıkları sitenin ismini de öğrendi.

Menevşe teyzenin yeni evi körfeze hâkim bir tepe-

ye yapılmıştı. Hıristo, yeni evi de bulmakta gecikmedi. Ancak evde kimsenin olmadığını gördü. Komşularından, misafirliğe gittiklerini öğrendi. Hemen heyecanla otele döndü ve eşine müjdeyi verdi.

"Hanım, Menevşe teyzenin evini buldum. Ama evinde yoktu. Yarın erkenden gider hasret gideririz. Ondan sonra da Mazlum'un ailesini bulmamızda bize yardımcı olurlar." dedi.

Sabahın ilk ışıklarıyla beraber bir taksi tutup yola çıktılar. Mazlum'un içi içine sığmıyordu. Sabaha kadar gözüne uyku girmemişti. Taksi, yepyeni bir sitenin içine girdi ve bir evin önünde durdu. Mazlum, önünde uzayıp duran denize heyecanla baktı. Buralar onun daha önce yaşadığı yerdi. Adamın elini heyecanla tutu ve denizin kenarındaki yerleşim yerlerini işaret etti. Öğrendiği yarım yamalak Bulgarca ile evlerinin yakınlarda olduğunu anlattı. Sonra olduğu yerde zıplamaya, sevinç çığlıkları atmaya başladı. Adam, Mazlum'un buralarda yaşadığını anladığında işlerinin daha kolaylaştığını düşündü.

Hıristo, Menevşe teyzenin kapısının ziline dokunduğunda kapıyı tanımadığı bir kadın açtı. Kadına Menevşe teyzenin evde olup olmadığını sordu. Kadın, bir saniye beklemelerini söyledi. İçeriye yönelerek kayın validesini çağırdı. Biraz sonra Menevşe teyze kapının önünde belirdi. Hıristo, Menevşe teyzeyi tanımıştı ancak Menevşe teyze onu tanıyamamıştı.

Bulgarca olarak kendisini tanıttı. Menevşe teyze,

Bulgarca'yı iyi bilirdi. Menevşe teyzenin birden gözleri parladı. "Oğlum, evlâdım..." diyerek hasretle Hıristo'ya sarıldı. Onu içeriye davet ettiğinde, evin kadını mutfağa yöneldi. Mazlum ve adamın karısı konuşulanları heyecanla dinliyorlar ve kapı kenarında bekliyorlardı. Bu heyecanlı karşılaşma töreni sırasında sanki onlar unutulmuşlardı. Menevşe teyze adama yol göstermek için yaşlı bedenini sürükleyerek evin koridorundan oturma odasına doğru yöneldi. Hıristo, içeri girerken karısına ve Mazlum'a işaret ederek onları da içeri çağırdı.

Menevşe teyze, Hıristo'ya oturması için yer gösterirken içeriye bir kadınla çocuğun girdiğini de fark etti. Hıristo, "Eşim." diye karısını takdim ederken, Menevşe teyzenin gözleri Mazlum'a takıldı. Menevşe teyze, önce gözlerine inanamadı. Mazlum'un "Babaanne!" çığlığıyla beraber Menevşe teyze bir anda şok oldu. Elindeki tepsiyle içerideki çığlıkları duyup gelen evin kadınının, Mazlum'u görünce dizlerinin bağı çözüldü. Şaşkınlıktan elindeki tepsiyi yere bırakıverdi.

Anne, "Evlâdım, Mazlum'um...!" diye bir çığlık kopardı. Menevşe teyze ve Mazlum'un annesi, Mazlum'u gözyaşları içinde öpüp koklamaya başladığında, adam ve karısı olanlar karşısında şaşırmışlardı. Bir müddet sonra gerçeği anladıklarında onlar da sevinç gözyaşları dökmeye başladılar.

Menevşe teyzenin yaptığı iyilik, yıllar sonra kendisine ulaşmıştı.

# Beyaz Zambaklar Ülkesindeydi

Beyaz zambaklar ülkesindeydi.

Sarı tenli, çatlamış dudaklı, zayıf yapılı insanların; bataklıkları ve kıraç toprakları imar ederek, verimli ovalar ve yeşil ormanlarla bezedikleri bir ülkedir burası. Bir zamanlar, yoksulluk ve sefaletin ölüm arenası hâlindeki bu ülke; gönüllü kooperatifleri, doktor ve köy öğretmenlerinin gayretleriyle aydınlıklar, mutluluklar ve güzellikler ülkesi olmuştu.

Ülke aydınlanmıştı aydınlanmasına, ama ışıkların hakikisi olan gerçek nurla tanışmamışlardı. Güneşin ışıklarından uzak kaldıkları gibi hakikatin ışıklarından da uzak kalmışlardı. Kutuplara uzanan ve güneşi uzaktan seyreden ormanlarına balta girmediği gibi, mücadelelerle asaletin boy verdiği ruhlarına da hakikatin ışığı henüz girmemişti.

Mustafa, Türkiye'den bu ülkeye üniversite öğrenimi görmek için gelmişti. Farklıydı Mustafa. Yusuf yüzlüydü. İçinde İslâm'ın nuru yanıyordu ve bu nur sanki dışına yansımıştı. Kendisini, uzaklara hak ve hakikati anlatmak ve temsil etmek için giden bir tebliğci gibi görüyordu. Öyleydi de. Bunun için de üniversite yurdunda kalmamış, şehirde bir bekâr evi kiralamıştı. Mahalleye taşınır taşınmaz yeni arkadaşlar edinirim ümidiyle bir futbol kulübüne üye olmuştu. Mustafa etrafındaki insanlardan çok farklıydı. Gönlü ve evi her arkadaşına açıktı. Evinde insanı kendine çeken dost bir hava vardı.

İbn-i Erkam'ın evi gibiydi Mustafa'ların evi. Dışı normal bir ev, ama içi cennet bahçeleri gibiydi. Oraya adımını atan, kendisini farklı bir iklimde bulur, gizli bir huzur kaplardı içini.

Johan ve Jukko'da bu duyguları hissetmişlerdi, bu eve ilk adımlarını attıklarında. Futbol takımından arkadaş oldukları Mustafa'nın evine ondan sonra sık sık gelir olmuşlardı. Mustafa üniversitede okuyan bir Türk öğrenciydi, kendileri ise daha liseye giden iki kafadar. Ama Mustafa ile dostluklarından sonra bütün hayatları değişmişti.

Mustafa çok farklıydı. Kötü hiçbir alışkanlığı olmadığı gibi kötü bir huyu da yoktu. Onlar için alışılmış insan tipinin dışında bir insandı. Mesela hiç yalan söylemez, kolay kolay sinirlenmezdi. Hep tebessüm eden bir tavrı vardı. Çok fedakârdı. Ona gizli bir hayranlık duyuyorlar, bir taraftan da onu anlamaya, çözmeye çalışıyorlardı.

Kendi ülkelerinde hiç kimse diğerine karşılıksız bir şey vermezken onun fedakârlığı âdeta büyülüyordu onları. Johan ve Jukko, Mustafa'nın evine geldikleri zaman başka bir âleme gelmiş gibi hissediyorlardı kendilerini. Dinlediği müzik bile farklıydı Mustafa'nın. Hatta zamanla Mustafa'nın dinlediği sadece insan sesinden oluşan ezgiye dahi alışmışlardı. Anlamasalar bile bu ezgi, onlara gizliden gizliye huzur verir olmuştu.

Mustafa kendilerine çok şey anlatıyor, ama bir türlü konuştuklarının adını koymuyordu. Ve bir gün yanlarında namaz kıldı. Peşinden ardı ardına gelen soruları cevapladı. Büyük bir manevî boşluk içerisinde olan bu iki delikanlı, bu zamana kadar dinledikleri, ancak adı konmayan şeyin İslâm olduğunu anladılar.

Bir zaman sonra kendi aralarında yaptıkları sade bir törenle Müslüman oldular. Artık düzenli olarak Mustafa'nın evinde sohbet ediyorlardı. İslâm Peygamberi Hazreti Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) hayatı anlatılıyor, sahabîlerin hayatı okunuyordu. Bir gün sohbet sırasında sahabeîlerin yüzde doksanının Peygamberimiz'den (sallallahu aleyhi ve sellem) sonra, yurtlarında vefat etmediğinden, İslâm'ı anlatmak için değişik diyarlara gittiklerinden bahsedildi. İyiliği emredip kötülükten men etmenin İslâm'ın kesin emri olduğundan bu emri yerine getirmek için de insanın önce kendi çevresinden başlaması gerektiğinden söz edildi.

Johan ve Jukko, bu sohbetten sonra İslâm'a yeni

girmiş olmanın da heyecanıyla kapı kapı dolaşıp kendi dinlerini anlatmaya karar verdiler. Henüz anne ve babalarına Müslüman olduklarını söyleyememişlerdi. Bundan dolayı tebliğ etme görevlerine önce mahallelerinden başlamayı düşündüler. Bağımsızlığını zor şartlarda elde etmiş olan bu ülkenin insanları özgürlüklerine düşkündüler. Ama bu ülkede özgürlük demek başkalarını rahatsız etmek demek de değildi. Bunun için her kapıyı rahatlıkla çalmaları zordu.

Mahallelerinde orta yaşlı, garip tavırlı biri vardı. Evinden pek dışarı çıkmaz, insanların arasına karışmazdı. "Bismillah" diyerek adamın evine yöneldiler. Kapısına varıp zile basmaya başladılar. Belki garipti, ama neden buradan başladıklarını da bir türlü bilemiyorlardı. Onları ilk önce bu eve çeken garip bir his vardı içlerinde. Bir müddet içeriden bir ses duymayınca tekrar zile bastılar. Aradan beş altı dakika geçmesine rağmen hâlâ kapı açılmamıştı. Jukko:

"Galiba evde yok, başka bir kapıya gidelim haydi." dedi. Johan:

"Hemen pes etmemeliyiz, ısrarcı olmalıyız. 'Hani, Allah'ın kapısında ısrarcı olmalıyız.' demişti ya Mustafa ağabey, biz de O'nun adına her kapıda ısrarcı olmalıyız."

Uzunca bir zil çalma faslının ardından kapı açılmıştı. İçeriden saçı sakalı birbirine karışmış, sarı benizli, ekşi suratlı bir adam çıktı. Sert bir sesle:

"Ne var, ne istiyorsunuz böyle!"

Bu tavır karşısında, ne anlatacaklarını birden şaşırmışlardı. Johan atıldı hemen mahcup bir edayla:

"Şey, dedi, efendim biz buraya size bir şeyler anlatmak için gelmiştik."

"Siz ne saçmalıyorsunuz be gidin kapımdan, ben bir şey dinlemek istemiyorum, def olun!"

Tam kapıyı yüzlerine kapatıyordu ki Johan, heyecanlı bir sesle hızlıca:

"Efendim, dedi, size Allah'ı anlatacaktık."

Adam bir an sendeledi. Çocuklara, tuhaf tuhaf bakmaya başladı. Hâllerinden iyi niyetli oldukları belliydi. Yıllardır evine hiçbir insan kabul etmeyen bu adamın içinden bir ses, bu çocukları içeriye alıp dinlemesini söylüyordu. Sert bir edayla: "Gelin bakalım, beni takip edin." dedi.

Sevinçle birbirlerine bakarak adamın peşinden içeri girdiler. İçeride nemle karışık keskin bir küf kokusu vardı. Evin uzun süredir temizlik görmediği, kokusundan ve dağınık hâlinden belliydi. Koridorun sonundaki odaya girdiklerinde şaşırdılar bir an. Odanın ortasında bir sandalye ve tavanda da bir ip asılıydı. "Oturun!" dedi adam, kılıfları yırtılmış ve kirlenmiş koltukları göstererek. Kendisi ayakta kaldı.

"Siz, dedi, siz Allah'tan mı söz edecektiniz?"

"Evet efendim." dedi, Johan tedirgin bir edayla.

"Biz yeni Müslüman olmuş Finlandiyalı gençler olarak, Allah'ı ve O'nun son peygamberi olan Hazreti Muhammed'i (sallallahu aleyhi ve sellem) her Finlandiyalı'ya anlatmaya karar verdik. Bunun için de ilk sizden başladık."

Adam çocuklara alaylı bir ifadeyle bakarak:

"Allah mı?" dedi, "Allah var mı ki? Bana bakın küçükler, şimdi beni iyi dinleyin. Şu yerdeki sandalye ile tavandaki ipi görüyorsunuz değil mi?"

Çocuklar bu garip adamın yüzüne bakarak, aynı anda "evet" anlamında başlarını salladılar.

"Ben" dedi adam, "Siz kapıyı çalmaya başlamadan önce intihar etmek üzereydim. Şu ilmeği boynuma geçirdim ve sizin var olduğunu iddia ettiğiniz Allah'ınıza seslendim. Eğer varsan dedim, eğer varsan bana şimdi kendini gösterir yardıma gelirsin? Ama gelmedi, tam sandalyeyi tekmelemek üzereydim ki kapının zili çaldı." Johan hemen söze atıldı:

"İşte karşındayız." dedi, "Allah size bizi gönderdi."

Adam bu beklenmedik söz karşısında bir an sendeledi. Sonra da alaycı bir tebessümle hafif dudak bükerek:

"Sizi mi gönderdi?" diyerek güldü. Ve sözlerine devam etti:

"Kapıyı açmayacaktım, ama ısrarla çalınca, içimden garip bir ses kapıyı açmam gerektiğini söyledi."

Ve devam etti adam:

"Şimdi..." dedi, "Şimdi madem Allah'ı anlatmaya geldiniz anlatın öyleyse. Eğer bana O'nu gösteremezseniz siz gittikten sonra ben işime devam edeceğim."

Çocukların nutku tutulmuştu sanki. Ne anlatacaklarını nereden başlayacaklarını bilmiyorlardı. Yeni öğrendikleri birkaç âyet ve hadisle bu adamı nasıl ikna edebilirlerdi ki! Johan:

"Rabbim..." dedi içinden, "Rabbim benim dilimi çöz, bana seni anlatma imkânı ver."

Adamın, kendisini dinlemeye hazır olduğunu görünce anlatmaya başladı Johan:

"Allah, her şeyin sahibidir. Yerde ve gökte her ne varsa sadece O'nundur. Allah bu âlemin sahibi olduğu gibi diğer âlemin de sahibidir. O'nun izni olmadan hiçbir canlı hiçbir eylem içinde bulunamaz. Hatta O'nun izni olmadan intihar bile edilemez. İntihar etmeye kararlı olanlara da engel olmaz, ancak onları ebedî olarak cehennemine koyar. O, Resulü Hazreti Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) vasıtasıyla biz insanların nasıl yaşamamız gerektiğini bize anlatmış ve öğretmiştir. O'nun yolunda olan hiçbir insanın psikolojik bunalımları, endişeleri ve korkuları yoktur."

Adam, tam sözün burasında eliyle işaret ederek, "Dur!" dedi. "Yani sen öldükten sonra yeni bir hayatın olduğunu ve orada insanların cezalandırılacağını mı söylüyorsun?"

"Evet." dedi Johan. "İyi işler yapanlara da altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Hem orada bunalımlar, endişeler, kötülükler yoktur. İnsanlar hep mutlu olacaklardır cennette."

Adamın yüzündeki ekşilik ve memnuniyetsizlik belirtileri yavaş yavaş silinmeye başlamıştı. Ama aklındaki şüpheler bir anda silinecek gibi değildi.

"Ben görmediğim şeylere inanmam. Peki o zaman nerede bu Allah?"

Johan, devam etti:

"O'nu görmek için gerçekten bakmak lâzım. Ki O, yıldızlarda, ovamıza akan nehirde, nehrin aktığı denizde, Allah her yerde. Allah senin içinde. Allah dağların zirvelerinde, çiçeklerin tomurcuğunda, ağaçların dallarında. Cıvıldaşan kuşların sesinde, arıların, karıncaların gayretinde. Sonra gökteki Güneş'te, Ay'da..."

Karşısındaki adamın kendisini dikkatle dinlediğini görünce devam etti:

"Biz günde beş defa O'nun huzuruna çıkıyoruz, O'na ibadet ediyoruz. Yani bir nevi O'nunla görüşüyoruz."

"Yani Allah'ı görüyor musunuz?"

"O'nu bizzat görmüyoruz, ama O'nun her yerde hazır olduğu düşüncesiyle ibadet ediyoruz. O, bizi her zaman duyuyor ve görüyor."

"Saçma, boş şeyler bunlar..."

"Belli ki yaşadığın günlerin senin için bir anlamı yoktur. Belli ki senin için her şey bir saçmalıktan ibaret. Madem hayatına son veriyorsun, kaybedecek hiçbir şeyin yok demektir. Hem Allah'ın nerede olduğunu merak ediyorsun. O hâlde gel, bir gününü de bize ayır. Hayatın farklı bir boyutunu beraber yaşayalım. Nasıl olsa kaybedecek bir şeyin yok. Ondan sonra karar senin. İstersen intihar edebilirsin."

Adam bir müddet durakladı. Gerçekten kaybedecek bir şeyi yoktu. Zevk adına her şeyi yaşamıştı dünyada. Saçma olduğuna inansa da hayatın bir başka boyutunu da görmekten ne çıkardı sanki. Johan'ın teklifini kabul etti.

"Madem öyle o hâlde beni O'na götürün. Eğer varsa, sizinle beraber ben de tanışayım O'nunla. O'nunla beni tanıştırın."

Çocuklar bu garip teklif karşısında birbirlerinin yüzüne baktılar. Bu onlar için iyi bir gelişmeydi. Adamı alıp Mustafa'nın evine götürmeye karar verdiler.

"Öyleyse hemen hazırlanmalısın." dedi, Johan.

Adam:

"Peki Allah'ın yanına gitmek için ne gibi bir hazırlık yapmalıyım. Yani bu şekilde gidersem kabul etmez mi?"

"Elbette ki kabul eder, dedi Johan, ancak biz O'na çok değer verdiğimiz için yanına hazırlık yapmadan gitmiyoruz."

Johan ve Jukko, adama yıkanıp temizlenmesini söyledikten sonra nasıl gusül abdesti alınması gerektiğini anlattılar.

Mustafa'nın evine geldiklerinde hava kararmak üzereydi. Şehrin ışıkları yeni yeni parlamaya başlamıştı. Dolunay da bir masal perisi gibi yüzünü göstermekteydi. İçeriye girdiklerinde, Mustafa güleryüzle karşıladı onları. Birbirlerine sarıldılar ve gösterilen yere oturdular.

Ay ışığının penceresinden sızdığı bu evde değişik bir ışık, değişik bir huzur aydınlığı vardı. Sanki her yer ışıl ışıldı. Burası gerçekten Allah ile buluşma mekânı mıydı? Göz çukurlarına batmış mavi gözleri iki kor gibi yanmaya başlamıştı. "Ne istiyor olabilir bu insanlar benden? Bu insanlar görmüyorlar mı benim ne hâlde olduğumu?" diye geçirdi bir an içinden. Bunalımların karanlığında kendisiyle boğuşan beyni boşalmış gibiydi. Sanki bir güç iradesini bu iki delikanlının eline vermişti. Hiçbir şey düşünemiyor, hiçbir şeye uzanamıyordu. Ne iradesiyle elini kaldırabilecek, ne de duygularını anlayabilecek durumdaydı.

Johan ve Mustafa ikram için mutfağa geçtiler. Olan biteni Mustafa'ya anlatan Johan:

"Ben namaz vasıtasıyla Allah'a gideriz düşüncesiyle getirdim buraya adamı ağabey." dedi.

"Çok iyi düşünmüşsün, dedi Mustafa."

Çay faslından ve izzet-i ikramdan sonra, Mustafa

tarafından dinin incelikleri ve Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) üstün ahlâkı, eşsiz vasıfları anlatıldı.

Bu eve girdiği andan itibaren adamın içini bilinmeyen bir huzur kaplamıştı. Hayatında o ana kadar soluklamadığı bir hava solukluyordu sanki. Her şey sıradandı, ama bir o kadar da mistikti bu mekân onun için. Yavaşça Johan'ın kulağına eğilerek:

"Hani Allah'a ne zaman gideceğiz." dedi.

Johan:

"Birazdan." derken, durumu nasıl izah edeceğini de düşünmeye başlamıştı. Kendince yalan söylememişti, ama karşı tarafa bunun iyi anlatılması lâzımdı.

Beraberce abdest aldılar.

"Şimdi" dedi Johan, "Biz ne yaparsak sen onu yap. Sadece 'Allah' de ve O'nunla olduğunu düşün, hep beraber ruhen kendimizi O'nun yanına ışınlayacağız."

Adam, garip bir merak içerisinde olduğundan, her şeye evet demek durumunda olduğunu düşünüyordu.

Sonra yerlere seccadeler serildi. Mustafa başına takkesini takarak, saygıyla öne doğru yöneldi. Üçü birden Mustafa'nın ardında namaza durdular. Mustafa tatlı bir sesle sûreleri okudukça sadece Allah, Allah diyen adamın içine ılık bir huzur yürüdü. Adam, her "Allahuekber!" sedasıyla ayrı bir âleme geçiyordu sanki.

Namaz bitip eller duaya açılıp kendi dillerince Allah'a

dua edildiğinde, adam gerçekten Allah'la konuşuyor olduklarını anladı. Ve içinden yavaşça:

"Allah'ım..." dedi, "Benim sesime karşılık verdiğin için sana teşekkür ederim."

Odaya dolan ay ışığının aydınlığı adamın içine yürüdü. Ilık bir huzur kapladı içini.

Namaz bittiğinde, artık Mustafa'nın evinde dört iman etmiş insan vardı. Ve kapı kapı dolaşacaklar kervanına bir Finlandiyalı daha katılmıştı.

# Anne Yüreği

Rüyasında, oğlunu penceresi olmayan büyükçe bir binanın tepesinde namaz kılarken görmüştü. Gördüğü rüyanın etkisiyle gün boyu yüreği kıpır kıpırdı. Ta ki postacı mektubu eline tutuşturana kadar.

Mektubu umutla ve heyecanla açmıştı. Ne ki bakışlarını satırlar arasında gezdirirken gözleri donuklaştı, bulutlandı. Cümleler yüreğine kor gibi düştü. Bir çırpıda okuduğu mektubu, koklayacakmış gibi, öpecekmiş gibi yüzüne götürürken dolu dolu olan gözlerinden sağnak sağnak yaşlar akmaya başladı.

Fırtına sonrası bir deniz gibi sakinleştiğinde, üzerine gözyaşlarının döküldüğü mektubun mürekkebinin aktığını fark etti. Üzüntüsü bir kat daha arttı. Bu mektup biricik evlâdının taze kokusunu getirmişti ona. Hemen mektubu yanan sobanın kenarına koydu.

Sobanın kenarındaki minderin üstüne yığılır gibi oturdu. Çözülmüş bir yumak gibi darmadağınık hissediyordu kendini. Kanadı kırık bir kuş gibi, öksüz, yetim bir çocuk gibi... Biraz daha yaşlanmıştı âdeta.

Etrafına bakındı, her şey ona yabancı gibiydi. İki odalı kiralık evinde, kendisine ait hiçbir şey yoktu sanki. Sevdiği insanlarla bunların hiçbirini paylaşamamıştı çünkü.

Daha evliliğinin baharında kocasını kaybedince, biricik yavrusuyla yapayalnız ortada kalakalmıştı. Yavrusunu okutup adam etmek için çırpınırken, siyasî olayların içine itilen oğlunu birdenbire demir parmaklıklar arasına gönderivermişti. Oysa o, tek umuduydu. Oysa o, tutunacak tek dalıydı. Ama şimdi mahpus damlarında bir hiç uğruna çürüyüp gitmekteydi.

Bu duruma da alışmıştı zamanla. Hiç olmazsa haftada bir kez gidip hasret giderebiliyordu oğluyla.

Ama şimdi, "Anneciğim beni haftaya Kırıkkale Cezaevine naklediyorlar." diyordu. Mektubun tarihine bakılırsa, Kırıkkale'ye çoktan gitmiş olmalıydı. Onu görmeden, onun kokusunu duymadan nasıl yaşayabilirdi? Tekrar yüreği daraldı. Elleriyle yerden destek alarak yaşlı bedenini ayakları üzerine doğrulttu. Evinin dışına çıkarak ferahlamak istedi.

Etrafa hâkim yüksekçe bir tepenin eteğindeki mütevazı evinin önüne çıkıp yaşlı gözlerle etrafı seyretti. Güneş batıyordu. Zaman sonbahardı. Bu manzara kendi hayatına

ne kadar da uygundu. İnsanlar telâşla evlerine çekiliyorlardı. İnsanlar kendi dünyasına ne kadar da yabancıydı. Şu koskocaman dünyada, şu kadar insanın arasında yapayalnızdı. Dalları budanmış bir ağaç gibiydi âdeta.

Yüreğindeki darlık hâla geçmemişti. Işığı sönmüş yaşlı gözlerini ümitsizce ufka çivilemişti ki İstanbul semalarına dört bir yandan yayılan ezan sesleri, yüreğine ılık bir ferahlık getirdi...

Elbette ki sahipsiz değildi. Derdini iletebileceği bir makam vardı. Davete icabet edip, huzura varmak için evinin dış kapısının yanındaki çeşmenin başına oturdu, kollarını sıvayıp abdestini aldı.

Suyla haşır neşir olup, elini yüzünü yıkadıkça rahatlıyordu. Havluyla kurulanıp hazırlığını yaptıktan sonra, içeri girip koyun postundan yapılmış anne yadigârı seccadesinin başına geçti ve huşu içinde Rabbine yöneldi.

Namazını bitirdiğinde huzur bulmuştu. Sırtını dayayacağı yüce bir yardımcısı vardı elbette. Karşılıksız yardım isteyeceği bir makamın olması ne güzeldi. Namazının sonunda ellerini açtı ve:

"Rabbim..." dedi, "Ben ve evlâdım şu fâni dünyanın bahtiyar bir günüyle tanışmadık, hiç olmazsa baki âlemimizi bahtiyar eyle. Evlâdımı inançsızlık girdabından kurtar. Onu Efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) yolunun hizmetçisi eyle, şu sıkıntılı günlerimizde bizlerin yardımcısı ol."

Duasını bitirdikten sonra seccadesinin başından kalkarken, bir tüy gibi hafiflemişti. Bedenine ve ruhuna inanılmaz bir güç gelmişti. Kararını vermiş bir kumandan edasıyla:

"Ben de kalkar oğlumun arkasından Kırıkkale'ye giderim." dedi. Detaylarla ilgili hiçbir soru onu ilgilendirmiyordu. "Allah vekil" deyip yola koyulacaktı.

Hemen hazırlığa başladı. Çantasına lâzım olabilecek eşyalarını doldurdu. Bütün işlerini bitirdikten sonra, o gece yatsı namazını kılıp erkenden yattı. Ama nafile, bir türlü uyku tutmuyordu. Sabah ezanı okundu. Huzura çıkıp yola koyulmalıydı artık...

Kırıkkale'ye vardığında hava kararmak üzereydi. Otobüsten inerken boşluğa iniyormuş gibi oldu. Evinden apar topar çıkarken, sormadığı soruları bir bir kendine sormaya başladı. Cebinde kalan birkaç milyon lira ile bilmediği bu memlekette şimdi ne yapacaktı. Yol yordam da bilmiyordu.

Otobüsten iner inmez muavinin koluna yapıştı:

"Evlâdım yakınlarda temiz bir otel var mı?"

Muavin aceleci bir tavırla uzaklarda bir yerleri işaret etti.

Yaşlı kadın ikiletmedi. Muavinin işaret ettiği yere doğru elindeki çantayı sürükleyerek yol bilmez adımlarla yürümeye başladı.

Işıklı panoların yoğun olduğu bir caddeye girmişti. Bir otelin önünde durdu. Ürkek bakışlarla etrafı süzdü. Etrafından güven kokusu almaya çalışan bir edası vardı. Daha fazla tedirginliğe gerek yoktu.

Anadolu'nun bu küçük, şirin şehrinde güvenilecek insanlar elbette fazlasıyla olmalıydı. Önünde durduğu otele girdi.

Sabah ezanı okunurken, İstanbul'dan yola çıktığı gecenin sabahındaki gibi heyecanlıydı. Sabah erkenden otelden çıktı. Sağa sola sorarak cezaevini buldu. Gördüğü manzara karşısında gözlerine inanamadı. Burası rüyasında oğlunun namaz kıldığı yerdi. İçini aydınlık bir umut kaplayıverdi. Kendi kendisine, "Hayır olur inşallah" diye mırıldandı.

Cezaevinin kapısındaki görevliye durumu anlattı. Ne kadar sızlayan bir anne yüreğinin diliyle konuştuysa da görüştürmediler. Çünkü, görüş günü değildi.

İkinci günün sabahı yine cezaevinin kapısına dayandı. Evlât hasretiyle yanıp tutuşan yüreğini yine serinletemedi. Kapıdan, "teyze senin oğlun siyasî mahkûm, hem de yeni geldi, görüştüremiyoruz." denilerek geri çevrildi. Bu durum günlerce böyle devam etti. Her akşam ümitsizce döndüğü otel odasında sabahlara kadar ağladı. Parası da bitmişti artık.

Bir sabah elinde çantası otelin kapısından yorgun argın çıkıp, yaşlı gözlerle ümitsizce, yine cezaevinin yolu-

nu tuttu. Vardı ve cezaevinin kapısına oturdu. Öğle oldu, akşam oldu, karanlık bastırdı.

O gece bütün uyarılara rağmen, cezaevinin kapısından ayrılmadı. Sabah ezanıyla uyandığında yaşlı bedenini bıçaklarla kesiliyor gibi hissetti. Davete icabet gerekiyordu ama nasıl? Soğumuş yanaklarına ılık gözyaşları süzülmeye başladı. O'na yönelememe yoksunluğu büsbütün yıktı kendisini. Ama ne yapıp edip çalabildiği tek kapıyı çalmalıydı.

Gün akşam olmuştu ve takati bitmek üzereydi. Açlık ve susuzluğun etkisiyle gözleri kararıyordu. Bir cami avlusunda susuzluğumu gideririm düşüncesiyle, yaşlı bedenini sürükleyerek şehrin içine daldı.

***

Aylardan ramazandı. İnsanlar koltuklarına sıkıştırdıkları sıcak pideleriyle acele adımlarla evlerine koşturuyorlardı. "Hâlin nedir?" diye bir soran yoktu. Bugüne kadar hiç bu derecede muhtaç olmamıştı. Gururu, tanımadığı insanlardan bir şeyler istemeye mâni oluyordu. Hem koşuşturan insanlara hayat hikâyesini anlatamazdı ya.

Yol kenarındaki cami avlusunda akşam namazı için birkaç ihtiyar bekleşiyorlardı. "Ezan okunsun şu caminin avlusundaki şadırvandan biraz su içerim." diye geçirdi içinden. Bir müddet sonra sokaklar sakinleşti. Akşam ezanı okunmaya başladığında, telâşla koşturan birkaç insan dışında kimsecikler kalmamıştı sokaklarda. Alelacele

cami avlusuna girdi. Titrek elini çeşmenin altına dayadı. Aç olarak niyet ettiği orucunu suyla açıyordu.

İnsanlar camiden çıkmadan uzaklaşmalıyım buradan, diye düşünerek hızlı adımlarla cami avlusunu terk etti. Hedefsiz adımlarla, şehrin sokaklarına daldı. Bir yandan kaldırımları adımlarken, bir yandan kaldırım taşlarını gözyaşlarıyla ıslatıyordu. Dışarıda yağmur, kar, çamur yoktu, ama kışın etkisi hâlâ devam ediyordu. Bu soğuklarda dışarıda oğlumu göremeden ölüp gideceğim galiba, diye geçirdi içinden. Yavaş yavaş üşümeye başlamıştı.

Dizlerinin bağı çözülmüş, umutlarını iyice yitirmeye başlamıştı. Bir yandan, "Kaderde böyle ölmek de varmış." diyerek akıbetini kabullenmeye çalışıyordu. Ama bir yandan da direnmeye çalışıyordu. Madem hayat bir imtihandı, zoru başarmalıydı, mücadele etmeliydi. Hem gördüğü rüyanın hikmeti henüz ortaya çıkmamıştı. Ayakları onu, gayriihtiyarî şehrin kenar mahallelerinden birine kadar getirmişti. Bir duvarın dibine çömeldi.

Ellerini avuçlarına alarak ağzına götürüyor ve ısıtmaya çalışıyordu. Ortalıkta kimsecikler olmadığına göre, herkes oruç tutuyor herhâlde, diye düşündü. Madem bu insanlar Allah için oruç tutuyorlar, varıp kapılarını çalsa, "Allah rızası için, ben açım, bir lokma ekmek." dese vermezler miydi? Duvar dibinde oturduğu evin kapısına yöneldi. Elini kaldırdı kapıya vuracak oldu, neden sonra vazgeçti. Titreyen ellerini birbirine kenetleyerek göğsüne gömdü,

tekrar duvarın dibine çömeldi. Başını önüne eğdi ve sessiz gözyaşlarını akıtmaya başladı.

Gözlerini başparmağının kököyle silerken birkaç yüz metre uzakta, boş arazideki yığıntılar ilişti gözüne. Zira burada oturmamalıydı daha fazla. Biraz sonra sokaklar kalabalıklaşacaktı. Ona cevabını açıklayamayacağı sorular sorabilirlerdi. Belki de deli muamelesi yapabilirlerdi. Kalktı, boş arazideki yığıntılara doğru yöneldi.

Yaklaşınca burasının çöplük olduğunu fark etti. Etraf iyice kararmıştı. Onu artık kimsecikler göremezdi. Çöpleri karıştırmaya başladı. Bulduğu ekmek parçalarını eteğine topladı. Sonra ürkek gözlerle etrafı kolaçan ederek, ekmeklerle karnını doyurdu. Bu ekmek kırıntıları onu âdeta hayata bağlamış, umutlandırmıştı. Üşüyordu. O hâlde bu duruma da bir çözüm bulmalıydı. Çöpleri karıştırmaya devam etti. Bir iki eskimiş çuval, birkaç parça da elbise eskisi buldu. Bunları gece üzerine örterek donmaktan kurtulabilirdi. Çuvalları altına, elbise parçalarını da üstüne sererek çöpler arasında uyudu.

Sabah ezanıyla uyandı. Her yanı kaskatıydı. Namazını kıldı. Şafakla beraber tekrar cezaevinin yolunu tuttu. Her şeye rağmen oğluna yakındı. Onu görebilme umudu vardı. Her şeye rağmen bu hapishane, rüyasında da olsa, oğlunu ibadet ederken gördüğü ilk yerdi.

Herşeye rağmen Hızır'a (Aleyhisselâm) inanıyordu. Ve O, henüz gelmemişti. Her şeye rağmen, umudunu yitirmemişti.

***

Hacı Ahmet, Kırıkkale'nin kenar bir semtinde yaşayan mütevazı, kendi hâlinde bir insandı. Daha önceleri, Kırıkkale Mühimmat Fabrikasında çalışmaktayken, arkadaşlarıyla beraber bir evde kitap okuduğu gerekçesiyle tutuklanmış, bu olaydan sonra görevine son verilmişti. O gün bu gündür, köşe başında açtığı küçük dükkânında ayakkabı tamirciliği yapmakta, karısıyla beraber kendi yaptığı küçük, tek katlı fakirhanede yaşayıp gitmekteydi.

Hacı Ahmet; okuyan, okuduklarını da hayatında uygulamaya çalışan bir mü'mindi. Çevresinde; halim selim, kendi hâlinde, kimsenin dedikodusunu yapmayan, durumuna göre herkesin yardımına koşan, alçak gönüllü, eli açık, merhametli birisi olarak bilinirdi. Fakat bazı komşuları ona şüphe ile bakarlar, onu, sanki bir gizli örgüt mensubuymuş gibi görürler, evine gidip gelen yabancı insanlardan rahatsızlık duyarlardı. Buna rağmen mahallenin çoğunluğu onu, emin bir insan olarak bilir ve ona güven duyardı.

Hacı Ahmet'in o akşam misafiri yoktu. Hanımıyla beraber iftarını açtı. Namazını kıldıktan sonra, köşesine çekilerek, bir şeyler okumaya başladı. Gömülmüş olduğu kitaptan ara sıra başını kaldırıp saatine bakıyordu. "Ezan da neredeyse okunmak üzere." diyerek alelacele paltosunu giyerek, telâşla evinden ayrıldı. Bir müddet gidince aklına hanımı geldi.

"Eyvah hanıma seslenmeyi unuttum." diyerek bir an durakladı. Tekrar dönecek olsa namaza yetişemeyebilirdi.

Hâlbuki teravih namazına her akşam hanımıyla beraber giderlerdi.

Hacı Ahmet, namazı kaçırmamak için, kestirme yoldan gitmeyi düşündü. Namaza geç kalacağını anlayınca hep bu yolu kullanırdı. Geçmeyi düşündüğü yer; ıssız, çöplük olarak kullanılan, harâbe bir yerdi. Hemen oraya doğru yöneldi.

Ayağı, taş ve teneke parçalarına çarpıyor, bazen tümsek ve çukurlara takılarak hızla ilerliyordu. Birden, ilerideki çöp birikintisinin yanında bir kıpırtı gördü. Ürperdi ve duraklayarak dikkat kesildi. Neden sonra bunun bir insan olduğunu fark etti. O da kendisinden korkmuştu anlaşılan. Çünkü bu insan, ürkek tavırlarla çöp yığınlarının arasına saklanmaya çalışıyordu. Hacı Ahmet, yoluna devam etti. Çöp yığınının yanından geçerken, bunun bir kadın olduğunu fark etti. Kadın korkmuştu. Bir yandan, eteğindeki ekmekleri saklamaya çalışırken, bir yandan da yüzünü gizlemeye çalışıyordu. Hacı, bu durum karşısında bir müddet afalladı, durakladı. Sonra içinden, "Kadıncağızı korkuttum galiba?" diyerek, hızla yoluna devam etti. Ancak bu manzara onu, beyninden kurşun yemiş gibi bir hâle sokmuştu. Ayakları kendisini hızla camiye çekerken, aklını ve ruhunu çöplükte bırakmıştı.

Camiye vardığında, namaz başlamıştı. Alelacele ayakkabılarını çıkarıp kapının arkasına koydu ve hemen namaza durdu. Bir yandan sûreleri okurken, bir yandan da ayak uçlarına odaklanmış olan gözlerinin önünden,

çöplükteki manzara geçiyordu. Diğer taraftan da neler yapabileceğini düşünüyordu.

Şu mübarek ayda, bir kadın kimsesizdi ve aç olduğu için çöplükten ekmek topluyordu. Soğuktan hastalanabilirdi ya da başına kötü bir şey gelebilirdi. Niçin namaz kılıyordu? Bu din niçin vardı? Sonra, "Komşusu açken tok yatan bizden değildir." diyordu bu dinin kutlu Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem). Komşusu değildi, ama aç ve açıkta bir insan vardı. Hem sonra onu sadece, kendisi görmüştü. İlgilenmezse sadece kendisi sorumluydu. Hacı Ahmet namaz kılmıyor, âdeta vicdanının sesiyle durum değerlendirmesi yapıyordu.

Kararını vermişti. "Namazın devamını evde de kılarım." diyerek, hızla kapıya yöneldi. Ayakkabılarını alıp dışarı çıktı ve hızla kadını gördüğü yere doğru yöneldi. Bu hareketine, sağında solunda oturan cemaat, bir anlam verememiş ve şaşırmışlardı.

Hacı Ahmet, çöplüğe yaklaşmıştı ki bir an durakladı. Kadın tanımadığı bir erkekten korkabilirdi. Ona yardımcı olayım derken onu korkutabilirdi. Hemen kararını verdi ve evine yöneldi. Hanımını yanında getirecek ve onu alıp evlerine götürerek ona yardımcı olacaklardı. Nefes nefese evin kapısını çaldı. Kapıyı açan karısı telâşlandı:

"Hayırdır Efendi niye erkenden geldin, ne bu telâş?"

"Yolda anlatırım hanım, hemen üstüne bir şeyler al da benimle gel."

Kadın, "Hayırdır inşallah!" diyerek telâşla içeri girdi ve üstüne mantosunu alarak, kocasını takip etmeye başladı.

"Hacı Efendi, hele yavaş, nedir bu telâşının sebebi?"

Hacı Ahmet yavaşlayarak karısının kendisine yetişmesini bekledi. Durumu hanımına bir çırpıda anlatıverdi.

Çöplüğe yaklaşmışlardı. Hacı, kadını daha önce gördüğü çöp yığınlarının yanına yaklaştı. Sağına soluna dikkat kesildi. Aynı yerde bir kıpırtı gördü. Usulca hanımına:

"Hanım sen var, uygun bir lisanla durumu anlamaya çalış. İkna edebilirsek alıp eve götürelim zavallıyı." dedi.

Kadın şefkat dolu tavırlarla yaklaştı. Çöpler arasına gizlenmeye çalışan yaşlı kadın, birilerinin kendisine doğru geldiğini görünce telâşlandı, saklanmaya çalıştıysa da başaramadı. Hacı Ahmet'in eşi güven veren bir sesle:

"Bacım senin ne işin var buralarda?" dedi.

Cevap alamadı.

"Bizim adam camiye giderken görmüş seni. Aha biz şuracıkta oturuyoruz, gel dışarıda kalma, bu akşam misafirimiz ol."

Çaresizliğin girdabındaki yaşlı kadın, bu güven telkin eden sözler karşısında, olduğu yerden doğrularak onlarla evin yolunu tuttu. Tam umutların bittiği yerde, Allah bu insanları çıkarmıştı karşısına. Sessizce meçhule doğru yürüyordu sanki, ama bir umut ışığı yakalamış gibiydi.

***

Kadın başından geçenleri bir bir anlattı o gece. Kocası öldükten sonra bir oğluyla yapayalnız kalmış. Oğlunu, dişinden tırnağından artırdıklarıyla okutmaya çalışmış.

Bir müddet sonra oğlu belli insanların etkisinde kalarak, inancını yitirmiş. Okulda taşkınlıklara katılmış. Sonra da tutuklanarak siyasî mahkûmların arasına konmuş. Hayattaki tek varlığı olan oğlu İstanbul'dan Kırıkkale cezaevine nakil yapılınca, onun peşinden gelmiş ve parası bitince de sokaklarda kalmış.

O gece Hacı Ahmet'in evinde, hüzün ve mutluluk karışımı gözyaşları aktı. Yaşlı kadın gözyaşları içinde hayat hikâyesini anlatırken bir yandan da mutluydu. Kendisine sahip çıkan insanlar ona olağanüstü bir güven duygusu vermişti. Yine de yüreği doluydu ve ağlamaklıydı. O gece yüreğine çöreklenmiş olan tüm hüzünlerini gözyaşları içinde ortaya döktü. Öyle ki kadının döktüğü hüzün gözyaşları, Hacı Ahmet ve karısının yüreğini dağlıyor ve beraberce ağlıyorlardı. Üçü karşılıklı, bir gözyaşı ovası kurmuşlar suluyorlardı âdeta.

Kadının hayat hikâyesini dinleyen Hacı Ahmet, omuzlarının içerisine çökmüş olan başını yavaşça kaldırdı. Derin bir of çektikten sonra bir şeyler söylemek için kadının yüzüne baktı. Sonra gözlerini mahcup bir edayla önüne dikerek konuşmaya başladı:

"Bizi senin, seni de bizim karşımıza çıkaran Allah'tır. (celle celalühu). Senin için bir mahzuru yoksa, Allah'ın bir emaneti ve misâfiri olarak oğlun mahpusluktan kurtulana kadar bizimle kalabilirsin. Evin bir odasını sana veririz. Soframızda ne olursa bölüşürüz. Bize de can yoldaşı olursun.

Kadın gözyaşları ve hıçkırıklar arasında belli belirsiz "Allah razı olsun." diyebildi.

Şüphesiz bu ifade "Olur." anlamını taşıyordu.

Bir gün sonra hep birlikte cezaevinin kapısındaydılar. Hacı Ahmet, durumu uygun bir lisanla kısaca anlattı. Görevlilerden biri bıkmış bir ses tonuyla ellerini piramit gibi yapıp bir indirip bir kaldırarak konuşmaya başladı:

"Bak Hacı Baba, bu kadın her gün geliyor. Bu kadının oğluyla görüşmesi şu anda mümkün değil, çünkü siyasî mahkûmların bayrama kadar görüş günü yoktur."

Hacı Ahmet, biraz ileride duran karısına ve misafir kadına yaklaşarak durumu anlattı. Kadın umutlandı, sevindi. Kendisine hiç görüştürmekten bahsetmiyorlardı. Bahsediyorlardı belki ama kendisi duymuyordu. Zaten Ramazan Bayramı'na şunun şurası on beş gün kalmıştı. Oğluyla görüşemeyeceğini tahmin ettiği için gece yarısı bütün başından geçenleri anlatan bir mektup yazmıştı ona. Koynundan mektubu çıkararak:

"Madem öyle hiç olmazsa şu mektubumu oğluma iletsinler de yavrum beni merak etmesin."

Mektubu Hacı Ahmet'e uzattı. Hacı Ahmet, mektubu görevliye götürerek tekrar rica etti. Bu sefer onu kırmadılar, mektubu aldılar.

***

Hacı Ahmet'in evinde ramazan bereketli geçiyordu.

Teravih namazından sonra, sık sık misafirleri geliyor, kitap okuyup sohbet ediyorlardı.

Bir gece, ihbar üzerine Hacı Ahmet'in evine baskın düzenlendi. Hacı Ahmet ve arkadaşları tutuklandı. Çaresizlik içerisinde inleyen iki yaşlı kadının gözyaşları da kurtaramadı onları. Hacı Ahmet ite kaka evinden götürülürken:

"Hanım meraklanma sen, bizim bir suçumuz yok, yakında dönerim!" diye hanımını teselli ediyordu.

Apar topar mahkemeye çıkarılan Hacı Ahmet ve arkadaşları tutuklandılar.

Hacı Ahmet ve arkadaşları cezaevine götürülerek koğuşlara birer ikişer dağıtıyorlardı. Onları koğuşun kapısına kadar getiren gardiyan:

"Gençler! Koğuşlarda yer kalmadı, bu iki ihtiyarı aranızda idare edin." dedi ve diğer mahkûmları dağıtmak için gitti.

Koğuştakiler, genç siyasî mahkumlardan oluşmaktaydı. O, buraların yabancısı değildi. Sık sık kitap okumaktan tutuklanmıştı, ama yine de vazgeçmemişti. Onun için kitaplarından vazgeçmek, yeme içmeden vazgeçmek gibi bir şeydi. Nefes alamamak gibi bir şeydi. Bunu yapmaması için, kitap okumanın suç olduğuna inanması gerekiyordu önce.

Hacı Ahmet, koğuşun kapısına dikildi şöyle bir havayı kokladı. Kendilerini burada güzel günlerin beklemediğini, üzerine yönelen negatif bakışlardan anlamıştı.

Koğuştaki gençlere:

"Selâmün aleyküm evlâtlarım, hepinizi Allah kurtarsın." dedi ve koğuşun ortasına doğru birkaç adım atmıştı ki soğuk bir narayla yerine çivilendi. Ablak suratlı, dalgalı sarı saçlı, zayıf yapılı ve bütün nefretini, elmacık kemiklerinin üstündeki çukura düşmüş mavi gözlerinde toplamış olan bir genç, kendisine doğru yöneldi. Omuzlarını arkaya atmış, göğsünü dışarıya çıkarmış bir vaziyette karşısına dikildi.

Genç adam, bir gözünü kısarak kaşlarının üzerinden yapmacık bir nefretle Hacı Ahmet'e alttan yukarı bir nazar attı. Ellerini alaycı bir edayla Hacı'nın sakalının üzerinde gezdirerek konuşmaya başladı.

"Sizin gibileri neden tutuklayıp buraya tıkarlar anlamadım. Zaten sizler düzenin adamlarısınız, işbirlikçisiniz. Kimbilir belki de sizi ajan olarak aramıza soktular. Şimdi sizin uydurma bir içeri atılma hikâyeniz de vardır. Sahi söyleyin bakalım niçin içeri atıldınız?"

Hacı Ahmet'in arkadaşı atıldı:

"Bir suçumuz yok evlât, kitap okuduğumuz için buradayız."

"Al işte, gel de inan. Sizin okuduğunuz kitaplar, zaten insanları uyuşturan cinstendir. Sizi o din safsatalarıyla uyuşturup güdüyorlar. Ne diye yasaklasınlar? Ne diye insanlar bu kitapları okuyor diye içeri atsınlar?"

Arkadaşlarına dönerek:

“Anlaşıldı yoldaşlar, bunlar resmen içimize sokulmuş ajanlar. Bunlara yatak yok. Yerde, betonun üstünde yatacaklar.”

Genç adamı tekrar döndü ve nefret nazarlarını Hacı Ahmet’e dikti:

“Bana bak moruk, burada bizim kurallarımız geçer. Öyle kaba softa selâmları falan yok, anladın mı?”

Hacı Ahmet, koğuşun bütün negatif havasını bir anda solumuştu. Yılların verdiği olgunluk ve vakarla:

“Tamam evlâdım, sizleri rahatsız etmeyiz. Namazımızı bile ses çıkarmadan kılarız.”

Ablak yüzlü genç hiddetlendi:

“Anlamadım namaz mı dedin? Yok öyle, namaz mamaz yok.”

Hacı Ahmet sabrının son bendini yırtmışçasına gürledi:

“Bana bak evlât! Biz bu yola baş koymuşuz. Sen ne düşünürsen düşün ama biz ‘Rabbimiz Allah’ dediğimiz için buradayız. Sen boynumuzu kesecek olsan, biz namazımızı kılarız. Nefsime baskıyı kabullenebilirim belki, ama inancıma yapılan baskıyı asla kabul etmem.”

Bu kararlı tavır, koğuş ağası genci bir an duraklattı. Aslında bu iki ihtiyarın ajan olduklarından tam da emin değildi. Belki biraz zaman verilebilirdi. Gerekirse sonra icaplarına bakabilirlerdi.

"Tamam tamam, ama sabah namazlarında filan, gürültü patırtı istemem o kadar."

Hacı Ahmet için bu kadarı da yeterdi.

***

İki ihtiyar, gece betonun üzerinde paltolarını serip büzülerek yatıyorlardı. Sabah namazı vakti gelince, ayak uçlarına basarak tuvalete gidip abdestlerini alıyorlar, koğuşta sessiz sedasız namazlarını eda ediyorlardı. Sahura kalkma durumları olmadığı için akşamdan niyetlenip yatıyorlar, orucu öyle tutuyorlardı.

Gündüz, kıldıkları namazlarıyla ve tuttukları oruçlarıyla dalga geçiliyordu. Ama Hacı Ahmet, bütün bu olan biteni bir imtihan olarak yorumluyor, sabrediyordu. Aslında bu genç çocuklara acıyordu. İçinden onlara kızmak ve beddua etmek gelmiyordu. Onları; iman nurundan mahrum, karanlık dünyalarından bir çıkış yolu arayan zavallılar olarak düşünüyordu. Keşke biraz açık kapı bıraksalar da onlara Hakk ve hakîkat adına bir şeyler anlatabilseydi. Ama buna hiç imkân vermiyorlardı. Sessiz sedasız kıldığı namazlarında, hep bu genç çocuklar için dua ediyordu. Zira onlara hakikat adına belki de kimse bir şey anlatmamıştı.

Ramazanın sonlarına doğru, ihtiyarların samimiyetine inanan bazı mahkûmlardan:

"Bırakın şu ihtiyarlarla uğraşmayı." gibi, birazcık da merhamet kokan sesler yükselmeye başlamıştı.

Ama ablak yüzlü, mavi gözlü genç, belki liderliğinin şanına leke gelir korkusuyla hâlâ katı tavrını sürdürüyor, onları sürekli rencide ediyordu.

Günlerden cumaydı ve en önemlisi de bayramdı. İki ihtiyar için her açıdan önemli olan bu gün, koğuştaki gençler için görüş günü olmasından öte bir anlam taşımıyordu. Ziyaretçisi gelenler, yüksek sesle çağırılıyor ve gardiyanlar nezaretinde, ziyaretçileriyle görüştürülüyorlardı.

Genç ile Hacı Ahmet'in ismi aynı anda okundu. Hacı Ahmet kapıya daha yakın olduğu için, hemen kapıya yöneldi. Genç, dalgalı sarı saçlarını sağa sola savurarak Hacı Ahmet'in omzundan sinirli bir şekilde tuttu:

"Hoop babalık haddini bil, ben varken önce çıkmak sana düşmez."

Hacı Ahmet, "Ya sabır" çekip, delikanlıya yol verdi. Önde genç, arkada Hacı Ahmet cezaevinin açık görüş alanı olan, sadece gökyüzünün gözüktüğü avluya çıktılar. Hacı yerinde durdu ve sağına soluna bakınarak, gözleriyle hanımını aramaya başladı.

Bu arada koğuş ağası genç, bir anda önünden kaybolup kalabalığa karışmıştı. Neden sonra, kendisine doğru sallanan bir çift eli fark edebildi. Hanımı, kalabalık bir masada kendisine yer ayırmış bekliyordu. Hanımını görünce, yorulmuş bir maratoncu gibi ona doğru koşmaya başladı.

Hacı Ahmet, bir anda kafasında şiddetli bir gong

sesi patlamış gibi, olduğu yere çivilendi. Vurgun yemiş gibi belli belirsiz tereddütlü adımlarla, tekrar yavaş yavaş yürümeye başladı. Hayret içerisindeydi. Gözleri fal taşı gibi açılmıştı.

Ona heyecanla el sallayan hanımının kolları yana düşmüştü. Hacının tavrındaki garipliği anlamaya alışıyordu. Bir an, "Acaba sağlığında bir şey mi var?" endişesine kapıldı. Hacı Ahmet, hanımının yanına geldi ve buruk bir sevinçle birbirlerine sarıldılar. Hanımı bir yandan soruyordu:

"Ne oldu efendi, rahatsız mısın yoksa?"

"Yok hanım bir şeyim yok, turp gibiyim maşallah."

Hacı Ahmet'in geldiğini gören misafir kadın, hasretle sarıldığı oğlundan ayrıldı. Hacı Ahmet'e mutlu bir tebessüm etti ve "Allah kurtarsın Hacı Efendi, nasılsın iyi misin?" dedi.

Oğluna dönerek:

"Oğlum hani mektubumda bahsettiğim beni çöplükte görüp, evine misafir alan Hacı amca bu işte. Allah ondan ve onun gibilerden razı olsun. O olmasaydı belki de soğuklarda donup ölürdüm."

Annesi bunları anlatırken; ablak yüzlü, mavi gözlü, dalgalı sarı saçlı genç, biraz önce Hacı'nın yaşadığı şaşkınlığı yaşıyordu. Annesi anlattıkça başını yere eğiyor, yine eğiyor yine eğiyordu. Âdeta bulunduğu yerin yarılıp kendisini içine almasını ister gibiydi. Gözleri nemlendi,

nemlendi ve yüreğinin ateşiyle kaynar suya dönüşerek gözlerinden döküldü.

Ortalığı bir anda, kadınların anlamadığı bir matem havası sardı. İki kadın "Neler oluyor?" edasıyla birbirlerine bakıyorlardı.

Önce Hacı kendisini toparladı, bir müddet sonra da koğuş ağası genç. İkisi de kadınların, "Bir şey mi oldu?" sorularını geçiştirdiler. Hiçbir şey olmamış gibi davranmaya çalıştılar. Hacının metanet ikliminden faydalanan genç, annesini rahatlatmak ve şüphelendirmemek için Hacı Ahmet'e dönüp gözlerine bakmadan:

"Annem için yaptıklarınıza teşekkür ederim." dedi.

Hacı Ahmet aynı olgunluk içinde:

"Bir Müslümanın yapması gerekli olanı yaptım evlâdım." dedi.

Delikanlı annesiyle Hacı Ahmet de karısıyla uzun süre hasret giderdiler. Görüşme vakti sona ermişti. Gardiyanların uyarısıyla vedalaşıp ayrıldılar. Kafası allak bullak olan Hacı, koğuşuna doğru yöneldi. Genç, pişman ve mahzun bir edayla arkadan gitmeyi yeğledi.

Görüş gününün sonunda herkes mutluydu ve şen şakraktı. Fakat bu iki yürek karmakarışık ve suskundu. Hacı Ahmet, delikanlının derin bir mahcubiyet yaşadığını fark etmişti. Birisinin kendisine karşı mahcubiyet yaşaması ona hoş gelmemişti. Hele delikanlı ne yapacağını şaşırmıştı âdeta. Yatağına sırt üstü uzandı. Şimdi ne yapmalıydı?

İhtiyarlara iltifat etse bu durumu yoldaşlarına anlatmakta zorluk çekecekti. Belki itibarı sarsılacaktı. Belki onu döneklikle suçlayacaklardı. Merhametli davranması, ağalığının şanına leke getirmez miydi? Ama bir gerçek vardı. Annesini çöplüklerden ve soğuktan kurtaran adam, yanında günlerdir betonun üzerinde yatıyordu. Hem de bunun sebebi kendisiydi.

Herkes yatağına girdi ve koğuşun ışıkları söndürüldü. Hacı Ahmet ve arkadaşı usulca ayaklandılar. Abdestlerini alıp tekrar koğuşa döndüler. Yere serdikleri paltolarının üzerinde namazlarını kılmaya başladılar. Onlar namazlarını kılarlarken genç, hafifçe yan tarafına dönerek onları seyretmeye başladı. Sanki birisiyle konuşuyormuş, dertleşiyormuş gibiydiler. Öyle ya, görünmese de onların sığındıkları birisi vardı. Ya kendisinin güvenecek kimi vardı. Uğruna baş koyduğu ideolojisi ona ne zaman mutluluk vermişti? Dünyada tutunacak bir annesi vardı. Annesinin de güvenecek bir evlâdı vardı. İşte annesinin güvendiği oğlu mahpus damlarındaydı. Onu kavgaya, ölüme gönderen yoldaşları neredeydiler? Onurlu bir hayatın kavgasını veriyordu, ama hep onur kırıyor, hep onuru kırılıyordu. Her şeyle kavgalıydı, sistemle hatta, hatta halkın Allah'ıyla (celle celalühu) bile kavgalıydı.

Güya halkı sömürü düzeninden kurtarıp, daha mutlu kılmanın mücadelesini veriyorlardı. Ama işte görüldüğü gibi halk, Allah ile beraber olmaktan mutluydu. Fakat kendisi gibi düşünenler bu mutlulukla hep alay ediyorlardı. Sonra şu zavallı ihtiyar, annesine yaptığı iyiliğe açıklık

getirirken, "Her Müslümanın yapması gereken bir şey." diye ifade ediyordu. Yaptığı iyilik kendinden değil, dinin gereklerindendi. Demek ki o Allah'a (Celle celalühu) inanmasaydı annesini görmezden gelebilirdi. Demek ki kendisinin inanmadığı o Allah'ın (Celle celalühu) annesine yardımı olmuştu da inandığı yoldaşlarının olmamıştı. Olmayan bir şey yardımcı olabilir miydi?

Genç adam, bir yandan huşu içinde namaz kılan ihtiyarları seyrediyor, bir yandan da kendi kendisini sorguluyordu.

Hacı Ahmet ve arkadaşı namazlarını bitirmiş dua ediyorlardı. Hacı Ahmet, dua ederken bir an başını kaldırdığında genç adamla göz göze geldi. Genç, mahcup bir edayla gözlerini kaçırdı. Gözlerini kapatarak uyuyormuş gibi yaptı.

Hacı Ahmet:

"Ya Rab, şu delikanlıya bana yaptıklarından dolayı hakkımı helâl ediyorum. Ona hidayet eyle, onu sevgili Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) yoluna dahil eyle." diye samimî bir kalp ile duada bulundu. Bu delikanlı babasız büyümüştü. Ona Hakk ve hakikat adına belki bir şeyler anlatılmış olsaydı böyle yanlış yollara sapmazdı, diye düşünüyordu. Aslında delikanlının annesi, bu duanın benzerini evlâdı için yıllardır ediyordu.

Hacı Ahmet ve arkadaşı paltosunun içine büzülüp uyumuşlardı. Genç, hâlâ uyanıktı. Zihninde bir mahke-

me kurdu. Hem sanık oldu, hem hâkim. Zaman zaman sanık sandalyesine davasını ve yoldaşlarını oturttu, kendisi hâkim oldu. Zaman zaman kendisi oturdu, annesini hâkim yaptı. Zaman zaman halkı hâkim yaptı, yoldaşlarını sanık. Bütün gece gözlerine uyku girmedi.

Sabah ezanının o buğulu nağmesi, delikanlının yüreğine ılık bir ürperti getirdi. Yıllar var ki sabah ezanını hiç duymamıştı. Yıllardır okunuyordu, ama belki de duymak istemediğinden dolayı, duymamıştı işte.

Bu arada iki ihtiyar, betonun üzerinde tutulmuş olan bedenlerini çatırdatarak ayaklandılar. Abdestlerini alıp sessizce namaza durdular.

Onları alaca karanlıkta, Rablerinin huzurunda görünce hayal meyal babasını hatırladı. Sabah namazını kılan babasının, namazdan sonra gelip yanaklarına kondurduğu buseleri hatırladı. Uykusuzluğa yenik düşerek kapadığı kirpiklerinin arasından süzülen yaşlar, yanaklarını ve hatta yastığını bile ıslatmıştı.

Gözyaşlarının verdiği dinginlikle uykuya dalmıştı. Rüyasında, belli belirsiz görüntüsüyle namaz kılıyor hâldeki babasını görüyordu. Ve namazını bitiren babası, kendisine doğru yöneliyordu. Belli ki yine onu öpmeye geliyordu.

***

Hacı Ahmet, sabah namazını kılıp duasını yaparken yine gözleri delikanlıya ilişti. Dikkat kesildi, yanakları ıslanmıştı. Duasını bitirdi ve genç adama doğru ürkek

adımlarla yöneldi. Belli ki uzun süre ağlamıştı. Belli ki pişmanlık, çaresizlik gözyaşlarıydı bunlar.

Gözyaşları yüreğin haksızlığa karşı başkaldırışıydı. Rahmetti. Cehennemin alevlerine meydan okuyuştu. Öyle güzel anlamları vardı ki gözyaşlarının. Delikanlıya merhametle baktı. "Uyurken, ne kadar da masum, ne kadar da zavallı." diye geçirdi içinden. Sonra yine içinden gelerek, bir anda genç delikanlının yanağına bir buse kondurdu.

Rüyasında, yanağından babası tarafından öpülen genç adam, hasretiyle yanıp tutuştuğu babasını kolundan tutup göndermemek için bir hamle yaptı.

Gözlerini açtığında Hacı Ahmet'in koluna yapışmış bir vaziyette buldu kendisini. Hacı Ahmet bir an ürperdi. Merhamet dolu bir sesle:

"Kötü bir niyetim yoktu oğlum, gözlerini ıslak gördüm de..."

Genç adamın bam teline dokunmuştu. Kendisini uykusunda yanağından öpen ve "Oğlum" diyen bir adam duruyordu karşısında.

Genç adam, Hacı Ahmet'in tutmakta olduğu elini, öpmeye başladı. Çıldırmış gibiydi. Belki de aklı başına geliyordu.

...

O gün öğleye kadar baba-oğul gibi koğuşun bir tarafında konuştular. Öğle vaktiydi. Delikanlı, Hacı Ahmet'ten kendisine abdest almasını ve namaz kılmasını

tarif etmesini istedi. Hacı Ahmet, uzun uzun namazın öneminden ve nasıl kılınacağından bahsetti. Sonra lavaboya geçip abdest almasını öğretti. Öğle vakti olduğunda Hacı Ahmet namaza durduğunda, delikanlı da onun arkasında saf tutmuştu.

Koğuştaki herkes şaşırmıştı. "Delirdi herhâlde." diye düşünüyorlardı.

Genç adam, bu eylemi sonucunda arkadaşlarıyla fikir tartışmasına girdi. Bazı arkadaşları onu döneklikle suçladılar. Hacı Ahmet'e yapılanları kabullenememiş olan bazıları, arkadaşlarına destek verdiler.

İkindi namazı kılınırken Hacı Ahmet'in peşinde namaz kılanların sayısı daha da artmıştı. Gece yarısı olup yatma vakti gelmişti. Genç adam, yatağını Hacı Ahmet'e verdi.

"Bundan sonra, dedi, siz yatakta biz de betonda yatacağız. Günlerdir size yaptığımız ezanın vicdan azabından ancak böyle kurtuluruz." dedi.

Sabah namazı olduğunda bütün koğuş ayaktaydı. Bazıları daha önce bildikleri için abdest almakta zorluk çekmediler. Koğuşun orta yerine battaniyeler serildi. Saf tutuldu.

Hacı Ahmet en kutlu cemaatinin önüne geçti ve "Allahu Ekber" diyerek namaza başladı. Dualarını kabul eden Rabbinin huzurunda, bir yandan dua okuyor, bir yandan da hıçkırıklarla ağlıyordu.

# Adalet Yerini Mutlaka Bulur

Eski zamanlardaydı. Hatta çok eski zamanlardaydı. Taşlıbayır ismindeki bir köyde Zeki Taşlı isminde bir delikanlı vardı. Babası malda mülkte köyün ileri gelenlerindendi.

Zeki; esmer, uzun oylu, dalgalı saçlı, görkemli bir delikanlı olmasının yanı sıra kurnazdı da. Babasının zenginliğinin verdiği rahatlık içindeydi. Köyün delikanlılarının üzerinde tartışılmaz bir üstünlüğü ve etkisi vardı. Yalnız Rüstem isminde bir delikanlı vardı ki her yerde Zeki'nin önüne geçiyor, onun fiyakasını bozuyordu.

Rüstem'le Zeki'nin aileleri arasında geçmişten gelen bir düşmanlık vardı. Bundan dolayı çocukluktan bu yana sürekli birbirleriyle dalaşırlardı. Bu dalaşmalardan galip gelen hep Rüstem olurdu. Bundan dolayı Zeki'nin, Rüstem'e karşı derin bir kini vardı.

Mevsimlerden kıştı ve Zeki askere çağrıldı. Annesi onu askere uğurlarken:

"Oğlum," dedi, "Günlerdir kötü rüyalar görmekteyim. Kendine dikkat et, sağlıcakla git sağlıcakla gel."

Zeki annesine sarıldı:

"Anneciğim," dedi, "Sen benim askere gidince bir delilik yapıp başımı belâya sokacağımdan endişe etmektesin, değil mi?"

"Yok yok, oğlum sadece içimde bir sıkıntı var, belki ondan dolayı sıkıntılı rüyalar görmedeyim. Bilirsin benim rüyalarım da çıkar." dedi annesi.

Zeki merakını yenemedi annesine:

"Anacığım," dedi, "Nasıl rüyalar görmedesin ki?"

"Seni askerden kaçarken görüyorum hep. Sonra yakalanıyorsun. Sonra..."

Sonrasını getiremedi kadın, gözleri dolu dolu oldu.

Zeki, adı gibi zekiydi, ama o zekâsını hep kurnazlık için kullanıyordu. Askerliğe kısa sürede alıştı. Çevresindeki bazı kişilerle sıkı dostluklar kurdu. Bu dostluklarından zaman zaman faydalanıyordu. Kimi zaman kendisi bir dostunun yerine nöbet tutuyor, kimi zaman da arkadaşları kendisinin yerine nöbet tutuyordu. Bu karşılıklı idare etmeler sayesinde kışlanın dışına çıkıp gününü gün ettiği dahi oluyordu.

Bir tatil arifesiydi. Sırdaş edindiği bir arkadaşına,

çok önemli bir işi olduğunu, hafta sonundaki nöbetlerini kendi yerine tutmasını ve içtimalarda idare etmesini rica etti. Arkadaşı Zeki'yi kırmadı ve teklifini kabul etti.

Zeki plânını uzun zaman önce yapmıştı. Saklamayı başardığı ikinci kimliği ile dışarı çıktı. Bir mağazaya girdi ve kendisine giyecek bir şeyler aldı. Asker elbiselerini de ayarladığı bir yere bıraktı ve otobüs terminaline giderek memleketine doğru yola çıktı.

Memleketine vardığında havanın biraz kararmasını bekledi. Köyleri, bir ilçenin yoluna oldukça yakındı. Hava kararmak üzereyken ilçe minibüsüne binerek köylerine yakın bir yerde indi. Önce kendi evinin samanlığına vardı. Sakladığı yerden silâhını çıkardı. Silâhını kontrol ettikten sonra, doğruca Rüstem'in evinin yakınına vardı. Rüstem'in evi köyün biraz dışında tenhaca bir yerdeydi. Rüstem'in, evinden çıkıp kahvehaneye gitme zamanını da biliyordu. Her şey ayarladığı ve düşündüğü gibi oldu. Yalnız başına kahvehaneye giden Rüstem'i tenha bir yerde kıstırdı ve onu öldürdü. Rüstem'i öldürdüğünü kimse görmemişti. Ceset hemen bulunup izinin sürülmesini geciktirmek için de onu çalılıkların arasına götürdü.

Zeki kestirme ve tenha bir yolu izleyerek ilçe yoluna çıktı. Oradan bir minibüse bindi şehre geldi. Vakit kaybetmeden otogara giderek askerî birliğinin bulunduğu şehre bir bilet aldı.

Rüstem'in cesedi çalılıklar arasında bulunduğunda Taşlıbayır köyüne bir figan yürüdü. Bir görgü tanığı

Rüstem'in evlerinin yakınında gördüğü kişiyi jandarmaya tarif etti. Boyu posu, yürüyüşü Zeki'ye benzeyen, köyün bıçkın delikanlılarından Zeynel'in Hasan tutuklanarak cezaevine kondu. Teknolojinin gelişmediği, parmak izi kriminal laboratuarlarının olmadığı dönemlerdi. Zeynel'in Hasan, suçsuzluğunu ispatlayamadığı için yirmi yıl cezaya çarptırıldı.

***

Aradan tam yirmi yıl geçmişti. Zeki elini kolunu sallayarak köyde Rüstem'in ailesinin gözünün içine baka baka dolaşmıştı. Zeynel'in Hasan ise onun yerine yirmi yıl hapis yatmış, çocukları perişan olmuştu. Bu arada Zeynel'in Hasan'ın kızı büyümüş, şehre kaçmıştı. Bunu fırsat bilen birisi onu kötü yola düşürmüştü. Zeki'nin kızı ise aynı şehirde yüksek okulda okuyordu. Zeynel'in Hasan, bu olanları gururuna yedirememişti. Onu, yattığı yirmi yıl hapisten çok kızının akibeti yıpratmıştı.

Zeynel'in Hasan, bütün yaşadıklarının kaderin bir cilvesi olduğunu düşünüyordu. Gençlik yıllarında gurbete çalışmaya gitmişti. Bir kızın iffetiyle oynamıştı. Olayı öğrenen kızın babası onu kıstırmış, fakat daha çabuk davranan Hasan kızın babasını öldürmüştü. Bunun üzerine çalıştığı yerden kaçmış, hakkında kimse bir şey bilmediği için de izini kaybettirmişti. Sonradan öğrendiğine göre de kızın babasının kâtili olarak birisi yakalanmış ve cezaevine konulmuştu.

Zeynel'in Hasan, yaptıklarının bir gün başına

gelebileceğini hiç düşünmemişti. Hapisten çıktı, ama utancından köyüne dönemedi. Başı yerdeydi Hasan'ın. Şehirde uzun zaman kızını kötü yola düşüren adamı aradı, izini buldu.

Bir ikindi üzeriydi. İlçe minibüslerinin kalktığı durağa yakın bir yerde hareketlenmeler oldu. Zeynel'in Hasan, yirmi yıllık mahpus hayatından sonra kızını kötü yola düşüren adamı öldürmüş ve kayıplara karışmıştı. Polisler olay yerine gelerek görgü tanıklarından, katilin eşkalini aldılar.

Zeki, şehre alışveriş yapmaya gelmişti. Kendi aracıyla köye doğru yola çıkmıştı. Bir müddet yol aldıktan sonra aracı jandarmalar tarafından durduruldu. Zeki verilen eşkale uyuyordu. Bütün çırpınmalarına rağmen tutuklanmaktan kurtulamadı.

Mahkemede ağlayıp sızlandı. Suçsuz olduğunu defalarca tekrarlayıp durdu. Mahkeme sonucunda yirmi yıla mahkûm oldu.

# Dayak Yiyen Eller

Harmanlı Merkez İlkokulunun etrafında, bembeyaz salkımlı akasya ağaçları vardı. Teneffüs zilinin çalmasıyla beraber alabildiğine koşuşturduğumuz taraçalı bahçede akasya ağaçlarından başka ayva, elma ve kiraz ağaçları da vardı. Hele o kiraz ağaçları yok muydu... Etrafı kolaçan ederek koparıp yediğimiz olgunlaşmamış kirazların tadı hâlâ damağımda...

Okulumuzun girişinde bulunan büyük bir çam ağacı, resim derslerimizin vazgeçilmeziydi. Bütün kasaba çocuklarının tanıdığı ilk çam ağacıydı o. Vaktiyle kasabanın etrafının tamamen ormanlık olduğunu anlatanlar varsa da artık her taraf çıplaktı ve tek bir ağaç bile yoktu. Yakıla, kesile insanlardan korkmuşçasına uzaktaki dağların eteklerine kadar gitmişti çam ağaçları. Belki de bunun için çok severdik o çam ağacını.

Resim derslerimizin vazgeçilmez ağacı bu çam ağacı olduğu gibi, bütün resimlerimizin en görkemli en sevimli binası da okulumuzdu. Bu taş binanın öyle sıcak bir havası, öyle güzel bir edası vardı ki anlatılması imkânsız. Bugün çok zengin olsam, yapacağım köşk mutlaka okulumuz gibi olurdu.

Yalnız, okulumuzun bu güzel havasını bozan bir aksesuar vardı ki o da Sanem Öğretmendi. Sanem Öğretmen okul bahçesine çıktı mı bacakları titremeyen öğrenci kalmazdı. Elinden hiç eksik etmediği kalın kenarlı tahta cetveliyle arz-ı endam ettiği zaman, birbirimizin arkasına saklanırdık. Zira Sanem Öğretmenden dayak yemeniz için suç işlemeniz gerekmezdi, onun önünden geçmeniz yeterliydi. Dayak stili de hiçbir öğretmene benzemezdi. Önce öğrencinin kulağını uzun süre sündürür, sonra parmaklarını birleştirip dik tutmasını söyler, ardından da cetvelin kenarıyla öğrencinin parmak uçlarına kanatıncaya kadar vururdu. Ondan cetvel dayağı yiyen bir öğrenci, günlerce eline kalem alamazdı.

Sanem Öğretmenin cetvelinden nasibini almayan öğrenci yok gibiydi okulda. Namı bütün kasabayı sarmıştı. Kasabanın kahvesine gelen erkek öğretmenlere, kasaba halkının bıyık altından, "Siz de erkek misiniz be, bir Sanem Öğretmen hepinize bedel." gibilerinden sözler söylendiği de duyulurdu.

Sanem Öğretmenden dayak yiyip ellerimiz mosmor, ağlayarak eve gittiğimizde, "O da dayak mı, bizim

zamanımızda ayaklarımızın altından sopayla vururlardı da günlerce yürüyemezdik." diye teselli ederlerdi büyüklerimiz. Her dayak hadisesinden sonra, Sanem Öğretmenin iyi öğretmen olduğundan dem vurulur ve gıptayla bahsederlerdi. Öyle ya, onlar için iyi bir eğitim disiplinden, disiplin de dayaktan geçerdi.

Okulumuzun bahçesinde gülüp oynarken, bütün güzel atmosfer Sanem Öğretmenin görünmesiyle bir anda kara bulutların arasında gömülürdü. Eğer bir gün öğretmen olursam, asla Sanem Öğretmen gibi dayakçı bir öğretmen olmayacağım diye içimden geçirdiğim çok olmuştu.

***

O bir gün gelmiş ve ben öğretmen olmuştum. Küçük ve şirin bir köy orta okulunda, idealist düşünceler içinde şevkle göreve başlamıştım. Öğretmenler odasına girdiğimde ilk dikkatimi çeken kapının arkasında sırayla duran sopalar olmuştu. Her biri diğerinden daha görkemli, sert nar çubuklarıydı bunlar. Üzerlerinde de karışmasınlar diye, ayrı ayrı öğretmenlerin isimleri yazıyordu. Merak edip sorduğumda, uzun uzun dayağın faydalarından bahsedip en kısa zamanda benim de bir sopa edinmem gerektiğini söylediler. Gülüp geçtim öylece, bunun bir şaka olduğunu düşündüm.

Birkaç gün sonra, sevdiğim bir öğrencim bana jest yapmak için ardında saklayarak getirdiği çubuğu uzattı:

"Hocam," dedi mahcup bir edayla, "Bizim nar bahçemiz var da aha size nar çubuğu getirdim!"

Anlaşılan öğrenciler alışmışlardı bu duruma. Onlara göre olması gereken normal bir durumdu sanki. Bana sopa hediye ederek mutlu olacağımı düşünüyorlardı. Ne masum vefakârlıktı ki beni sevdikleri için zalim durumumu bile şimdiden kabul ediyorlardı. Garip bir durumdu ve ben olanların hâlâ bir şaka olduğunu düşünüyordum.

Görev yaptığım okulun bahçesi, okuduğum ilkokulun bahçesinden daha yeşillikti. Önündeki elma bahçesinin etrafını ince uzun çam ağaçları süslüyordu. Erik ve kiraz ağaçlarının arasında böğürtlen dikenleri boy vermişti. Bakımsızdı, ama şirindi ve tam benim düşlediğim güzellikteydi.

Dersim boştu, bahçeye çıkıp kendi okuduğum ilkokulun bahçesinde dolaşıyormuş gibi nostalji yapmayı düşündüm. Hem burada Sanem Öğretmen korkusu da yoktu. Bahçede okulun en yaşlı öğretmeni Niyazi Bey resim dersi işliyordu. Çocuklar elma ağaçlarının dibine dağılmış resim yapıyorlardı. Bahçede biraz dolaştıktan sonra, bahçenin en sonuna yapılmış olan tuvalete girdim.

Dışarıya çıktığımda gördüğüm manzara karşısında şaşırıp kaldım. Gayrı ihtiyarî saklanma gereği duydum. Elim ayağım titremeye başladı. Sonra kendi kendime; "Saçmalama sen artık öğretmensin." diyerek ortaya çıktım. Karşımda sanki Sanem Öğretmen vardı.

Niyazi Bey öğrencileri sıraya dizmiş, elindeki kalın sopayla var gücüyle vuruyordu çocukların minik ellerine. Dayak yiyecekler avuçlarını açıp beklerken, dayak yiyenler ellerini acıyla havada sallayarak önce ağızlarına sonra da koltuk altlarına sokuyorlardı.

Karşımda tabiri caiz ise Sanem Öğretmen'in erkeği duruyordu. Belki beni görünce dayaktan vazgeçer düşüncesiyle, yanlarından geçmeye karar verdim. Ama hiç istifini bozmadı ve dayak atmaya devem etti. Kendimi öğrencilik yılarımdakinden daha kötü hissettim o an.

Günler haftaları, haftalar ayları kovaladı. Öğretmenliğe ve okulun havasına iyice alışmıştım. Dayak olayları sıradan olmaya başlamıştı artık benim için. Niyazi Beyin öğrenci dövmelerine sık sık şahit oluyordum. Ama dizlerimin bağı çözülmüyordu artık. Hatta Niyazi Beyin öğretmenler odasında attığı dayakları ballandıra ballandıra anlatması, dayağı neredeyse sevimli hâle bile getirmişti nazarımda. Zaman zaman öğrenci dövmediğim için şakayla karışık iğnelendiğim de oluyordu. Sanem Öğretmeni ise eskisi kadar nefretle anmıyordum artık.

Bir gün sınav esnasında, öğrencilerimden birisinin kopya çektiğini gördüm. Hiç beklemediğim ve karşılaşmadığım bir olaydı. Bir an ne yapmam gerektiği konusunda bocaladım. Böyle bir durumda öğretmen nasıl davranırdı ki? Aklıma ilk gelen öğretmen tipi Sanem Öğretmen oldu, sonra koridorun sonundan Niyazi Beyin çocuklara bağıran sesini duydum. Aldatıldığımı ve avanak

yerine konduğumu düşündüm bir an. Hiddetle öğrencinin yanına vardım, ensesinden tutup kaldırdım. Gidip Niyazi Beyden sopayı alıp gelmesini söyledim.

En sevdiğim öğrencilerimden Engin'di bu. Belki ondan böyle bir davranışı beklemediğim için bu kadar dengesizleşmiştim. Elinde sopayla sınıfa girdi Engin. Başı yerdeydi. Bir an aklıma Sanem Öğretmenin dayak stili geldi. Sert bir edayla:

"Parmaklarını birleştir ve havaya kaldır." dedim.

Nasıl yapması gerektiğini de ellerini tutarak gösterdim. Sopayı hızla Engin'in parmak uçlarına indirdiğimde, bütün öğrenciler şaşkınlık içindeydi. Ama bu işin ne kadar berbat bir şey olduğunu en iyi Engin hissediyordu. İkinci kez sopayı havaya kaldırdığımda, gözlerime mazlum bir edayla bakarak: "Hocam yapmayın ne olur, yapmayın." dedi titrek sesiyle. Ama ben sopayı ikinci, üçüncü kez indirmiştim arkası arkasına.

Gözlerinden yaş geldi Engin'in. Sırasına oturduğunda kalemini oynatamaz olmuştu. Artık kendi onurunu kurtarmış bir kumandan edasıyla mağrur geziyordum sınıfta "Beni aldatan öğrencinin sonu bu olur." dercesine.

***

Askere gittim o yıl. Döndüğümde Engin mezun olmuştu. Aradan dört yıl geçti. Akşam evimde bir yandan televizyon seyrediyor, bir yandan da kucağımdaki çocuğumun ellerinden tutup hoplatıyordum. Spiker

üniversitedeki öğrencilerin dayanışmasını anlatıyordu. Babasının buğday harmanında çalışırken ellerini patoz makinasına kaptıran gencin görüntüleri veriliyordu ekranda. Arkadaşları aralarında para toplayarak genç Engin'e protez el taktırmaya çalışıyorlarmış. Dirseklerinden aşağısı olmayan Engin'in görüntüsü ekrana her yansıdığında, kalbime ayrı bir bıçak saplandı.

Avuçlarımın içinde tuttuğum çocuğumun ellerini bıraktım bir an. Avuçlarım yandı, yüreğim yandı. Ellerimi yüzüme kapatarak utancımdan dakikalarca ağladım. Hatta ellerimden utandım da onları saklayacak yer aradım, şu an olmayan ellere dayak atan ellerimi...

# Ey İnsafsız Adam

Şehre birkaç gündür aralıksız yağmur yağıyordu. Şehrin sırtını dayadığı dağın doruklarından süzülüp gelen sular öfkeye kapılmış, bütün şehri istilâ etmişti sanki. Kanalizasyon boruları tıkanmış, yağmur sularına karışan pis sular, evlerin bodrum katlarını doldurmuştu.

Şerife Hanım suyla dolan bodrum kattaki evinden çocuklarını zor kurtarmış, komşuya sığınmıştı. Yağmurun durmasıyla birlikte komşusundan aldığı bir kovayla iki gözü iki çeşme can havliyle evine dolan suları boşaltmaya çalışıyordu.

Celâl Beyin doğum günüydü o gün. Eşinin kendisine hatırı sayılır bir sofra donatıp kendisini mutlu edeceğini düşünüyordu. Her şiddetli yağmurda evini su basmasına rağmen, bunu hiç aklına getirmemişti. Eve geldiğinde manzara içler acısıydı. Şerife Hanım söylenerek suları

temizlemeye çalışıyordu. Celâl Beyin canı iyice sıkıldı. Her canı sıkıldığında evden çıkıp meyhaneye gidip kafayı demlerdi, ama bu kez durum farklıydı.

Şerife Hanımın elindeki kovayı alıp suları kendisi temizlemek istediyse de kovayı alamadı. Çünkü Şerife Hanım çok öfkeliydi. Bütün bu sıkıntıların suçlusunun Celâl Bey olduğunu düşünüyordu.

Kocasına sert sert baktı ve söylenmeye başladı:

"Paraları her akşam içtiğin o zıkkıma vereceğine, üzerine üç beş kuruş daha koyup adam gibi bir eve çıksaydık, her yağmurda bu rezilliği yaşamazdık."

Şerife Hanım, sözlerinin bir fayda getirmeyeceğini bildiği hâlde söylenmeye devam etti. Çünkü canı acımıştı artık.. Dayanacak gücü kalmamış gibiydi. Namuslu, eşine bağlı, imanlı bir kadındı, ama yaşadıkları onu asileştirmişti. Celâl Bey:

"Yeter be kadın, kes artık!" dedikçe o sesini daha da yükseltiyor, bağırıyor bağırıyordu.

"Senin için saçımı süpürge ettim, ama seninle bir güzel gün görmedim. Senden bir güzel söz işitmedim. Bizi bu sefalete mahkûm ettiğin gibi bir de ağız kokunu çekip her akşam dayak yedim. Artık canıma tak etti."

Celâl Bey ismiyle müsemma bir adamdı. Hiddetlendi ve karısına bağırmaya başladı:

"Her zaman böyle başımın etini yiyorsun be kadın!

Dilin çözüldü mü susmak bilmiyorsun. Bıktım senden be!"

Celâl Bey o kızgınlıkla, karısını suyla dolu eviyle başbaşa bırakarak, söylene söylene gözden kayboldu.

Şerife Hanımın bütün sinirleri boşalmıştı. Elindeki kovayı fırlatıp, çaresizlik içinde ıslak zemine oturarak hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

Bir müddet sonra "Keşke konuşmasaydım." diye pişman oldu. İçinden, "Rabbim," dedi, "Bize bir kolaylık göster. Şu kocamı ıslah eyle."

Tekrar kovayı eline alıp evindeki suyu boşaltmaya başladı. Akşam olmak üzereydi.

***

Hava kararmıştı. Celâl Bey sokaklarda düşünerek bir müddet öylesine dolaştı. Ayakları onu her zamanki gibi meyhaneye doğru sürüklüyordu. Meyhaneye yaklaştığında kararını vermişti. İçinden, "Bitti artık, bitti. Bu kadının diline tahammül edemiyorum. Kesin ayrılacağın ondan." diyordu.

Böyle dalgın yürürken, bir sesle irkildi. Başını yerden kaldırdığında, birisinin ismini söyleyerek ve tebessüm ederek kollarını açmış kendisine doğru geldiğini gördü. Çocukluk arkadaşı Osman'dı bu. Ayaküstü birbirlerine sarılıp hasret giderdiler. Osman, Celâl Bey'e bu akşam işinin olup olmadığını sordu.

"Dostum," dedi "Eğer işin yoksa seni özel bir yere götüreyim."

Celâl Bey, Osman'ın ısrar etmesi üzerine onu kıramadı. İçinden bir saat oyalanır, sonra gelirim meyhaneye diye geçirdi. Hem dertleşeceği bir dosta da ihtiyacı vardı.

Bir apartmanın kapısından içeri girdiklerinde Celâl Bey durdu, "Osman," dedi "Burası kendi evin mi?"

Osman:

"Hayır bir dostumun."

"Ya Osman kardeşim, beni tanımadığım adamların evine davetsiz götürüyorsun ayıp olmaz mı?"

"Ne ayıbı be güzel kardeşim, aksine memnun olurlar. Bu dostum öyle bildiğin insanlardan değil." diyerek onun kaygısını gidermeye çalıştı.

Evde sekiz, on kişilik bir topluluk vardı. Kısa bir tanışma faslından sonra, temiz yüzlü bir genç önüne açtığı kırmızı kaplı bir kitaptan okumaya başladı.

Kafası allak bullaktı. Kafasında evliliğine noktayı koymuştu. Evine gitmeyi düşünmüyordu. Buradan çıkar çıkmaz meyhanenin yolunu tutmayı, orada kafayı bulduktan sonra da bir otele gitmeyi düşünüyordu. Daha sonra da kafasına koyduğu ayrılık plânını uygulamayı tasarlıyordu.

"Ey mü'mine kin ve düşmanlık besleyen insafsız adam!" diye başladı genç sözüne. Celâl Bey bir an irkildi. Genç devam etti:

"Nasıl ki sen bir gemide veya evde bulunsan ve orada seninle beraber dokuz masum ile bir de cani bulunsa. O gemiyi batırmaya çalışan ve evi yıkmaya çalışan bir adamın ne kadar zalim olduğunu bilirsin. Hatta bunların içinde bir masum ve dokuz cani olsa bile o gemi batırılamaz.

Aynen öyle de Rabbanî bir ev ve İlâhî bir gemi hükmünde olan mü'minin vücudunda iman ve İslâmiyet yörüngeli bir değil belki yirmi tane masum sıfat varken, senin hoşuna gitmeyen kötü bir sıfat yüzünden o mü'mine kin ve düşmanlık beslemekle o manevî vücudun batmasına teşebbüs etmen ve onu yok farzetmen ne derece büyük bir zulümdür."

Celâl Bey, genç adamın yüzüne dikkatle baktı. Sanki içini okur gibiydi. Sanki bu genç adam, karısına hissettiklerini ve yaptıklarını biliyormuş gibi konuşuyordu. Söylenenleri kafasında yorumlamaya çalışıyordu. Hakikaten karısı gerçekte çok iyi bir insandı. Belki bir iki kötü huyu vardı, ama o her şeyden önce mü'mine bir kadındı. Kendisi namazın yanına yaklaşmazken, karısı namazını hiç kaçırmazdı. Yalan söylediği, gıybet ettiği vaki değildi.

Kendi içinde konuşmaları yorumlarken okunanların bazı yerlerini de kaçırıyordu. Genç devam ediyordu:

"Evet mü'min, kardeşini sever ve sevmeli. Onun bir çok güzel huylarının yanında varsa kötü bir yönü, onu da zorbalıkla değil iyilikle ıslah etmeye çalışmalıdır. Hem bir hadislerinde Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyururlar ki: 'Üç günden fazla mü'min, mü'mine küs-

memelidir.' Ey insafsız adam! Şimdi bak ki mü'mine kin ve düşmanlık etmek ne kadar büyük bir zulümdür."

Celâl Bey okunanları dikkatle dinliyor, her yeni cümleden sonra oturduğu yerde biraz daha küçülüyor, biraz daha eriyordu sanki. Kendisi nereye gitmeyi düşünmekteydi nereye gelmişti. Bunda mutlaka bir hikmet vardı. Aslında meyhaneye giderken her zaman içini kemiren bir rahatsızlık hissederdi. Buraya gelmiş olmaktan dolayı biraz sıkılıyordu, ama pişman değildi. Gencin kendisine baktığı anlarda gözlerini kaçırdı, ama dikkatle dinlemeye devam etti.

"Hem düşmanlık ettiğin mü'minle Yaratıcınız bir, peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir. Bütün bunların yanında, daha o kadar çok birlikte olduğunuz yönleriniz varken örümcek ağı gibi önemsiz şeylere takılıp ona kin ve düşmanlık beslemek o kadar birlikteliğe bir hürmetsizliktir. Eğer bunu kalbin henüz ölmemiş ise anlarsın."

Genç adamın cümlelere başlarken okuduğu "Ey insafsız adam" sözü ve sözlerin sonundaki vurgular, bir ok gibi saplanıyordu yüreğine. Karısına haksızlık ettiğinin farkına varıyordu. Bu farkına varış da onun kalbinin henüz ölmediği anlamına geliyordu.

"Hem dostun dostu dosttur."

Evet karısı gerçekten Allah'ın sevgili bir kuluydu. Yaşayamıyordu belki, ama kendisi de aslında derin bir inancın sahibiydi. İçinde hep bir Allah inancı olduğunun

farkındaydı. Öyleyse karısına düşmanlık etmek bir yerde Allah'a düşmanlık etmek gibiydi de. Olayın bu boyutunu daha önce hiç düşünmemişti. Bu düşmanlık kendisini ilgilendirmiyordu sadece. Allah katında zalim durumuna da düşüyordu insan. Sadece "Ben haklıyım." mazereti kurtarmıyordu insanı.

"Ey insafsız adam, eğer düşmanlık etmek istersen kalbindeki düşmanlık duygusuna düşmanlık et. İçindeki düşmanlık; hem sevdiklerine, hem sana hem de Rahmet-i İlâhiye'ye zulmeder."

Bu cümle onu derinden etkilemişti. Doğru, aslında karısına zulmederken, kendisine de zulmediyordu. Sonra hata üstüne hata yapıyor, çocuklarının rızkını içkiye veriyor Rahmet-i İlâhiye'ye de zulmediyordu.

"Hem mü'minden gelen bir fenalığı bütün bütün ona veremezsin. Bunda kaderin de bir hissesi var. O kader hissesine rıza ile mukabelede bulunmak gerek. Sen kendi nefsinde görmek istemediğin kusurunu gör. Sarhoş ve divane olan ve şişeleri ve buz parçalarını elmas fiyatına alan cevherci bir yahudi gibi, peş para etmeyen fani dünyaya güya ebedî kalacakmış gibi şiddetli bir hırs ile kin ve düşmanlık duygularıyla yoğrulmak zalimliktir ve sarhoşluktur."

"Meğer, ben ne de çok sarhoşluk yaşıyormuşum." diye geçiriyordu içinden Celâl Bey. Okunan her cümle gözünün önündeki kat kat perdelerden birisini kaldırıyordu.

Celâl Bey, o gece evine dönmedi. Meyhaneye de gitmedi. O geceden önceki kendisinden öylesine utanıyordu ki. Birkaç gün otelde kaldı. Uzun uzun düşünme fırsatı buldu. Bir gece dönmemek ve sarhoş olmak üzere çıktığı evine başka bir sarhoşluk içinde geldi. Üzerinde anahtarı yoktu. Kapıyı çaldı. Karısı her zamanki gibi başı yerde sükûnetle açtı kapıyı. İçeride keskin bir küf kokusu vardı. Evine, suçlu ve sessiz bir edayla girdi. Başı yerdeydi. Kaşlarının üzerinden suçlu bir edayla karısına baktı. Kısık bir sesle selâm verdi.

Şerife Hanım bir gariplik olduğunu sezmişti. Çünkü kocasının daha önceleri eve geldiğinde ona selâm verdiği görülmüş duyulmuş şey değildi. Celâl Bey banyoya geçti, yıkandı. Sonra hanımının daha yerden kaldırmadığı seccadenin üzerine doğru yöneldi ve namaza durdu.

Şerife Hanım yine ağlıyordu! Ama bu kez gözyaşları daha bir berraktı.

# Ahir Zaman Mazlumu

Bir ağabeyim vardı adı Ahmet'ti. Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ismiydi adı yani. Baştan ayağa insandı, baştan ayağa mazlumdu. Ahir zaman mazlumu yani. Gökyüzünce gözleri, engin denizlerce yüreği vardı. Bir vefa kokardı ki ikliminde olup da haz almayan yoktu.

Daha hayatının en taze çağında hayatının, vurgun yemiş balıklar gibiydi. Yürürken acı çeker gibi yürürdü. Bütün bedenini kuşatan sızı oturup kalkmasına, yürümesine, sağa sola dönmesine izin vermezdi. Ankilozan Spondolit diyorlardı hastalığının adına. Romatizma hastalığının bir türüymüş.

Nice kavuşmalarımız, nice ayrılıklarımız oldu onunla. Kendimi bildiğimde o gurbetteydi. Kendimi bildim, ben de gurbete çıktım. Onunla her ayrılışımızda içime garip

bir hüzün çökerdi. İçim burkulur gözyaşlarıma hâkim olamazdım. Kimbilir belki o da hep ağlardı. Daha nice sevdiklerimle ayrılıklar yaşamıştım, ama onunla ayrılığın hüznü daha bir başka olurdu.

Şikâyet etmezdi hayattan. Ağlayışlarını hiç göstermezdi bana. Ta ki hayata veda etmeden önce, hastane odasında yastığına bıraktığı gözyaşlarını görene kadar. Yastığına bıraktığı gözyaşları da kendi derdi için değildi. Benim de hasta olduğumu öğrenmişti o zaman. "Doğru mu?" diye sormuştu hüzünlü bir çehreyle. "Önemli bir şey değil." dedim ama inanmamıştı. Ölümün kıyısında bile başkalarını düşünüyordu. Ölümün kıyısında bile başkalarına gözyaşı döküyordu.

Mesleğine yeni başladığı zamanlardaydı. Köyümüzün kahvehanesine küçük kızıyla beraber hapishaneden yeni çıkmış, bir yabancının yolu düşmüştü. Gece olup herkes evine duyarsız bir şekilde dönerken, ortalıkta kalmıştı adam. Bir otelin dahi olmadığı bu kasabada kimse onu evine götürmeyi teklif etmemişti. Ahmet abim, adamın yanına yaklaşıverdi:

"Buyrun," dedi, "Bize gidelim."

Naz edecek durumda olmayan adam, çocuğunun elinden usulca tutarak doğruldu. Ve ağabeyimin peşine takıldı.

Sabah olduğunda hep beraber kahvaltımızı yaptık. Ahmet abim adamı ve küçük çocuğunu yolcu etmek için

çarşıya indi. Ben de peşlerine takıldım. Ahmet abim, yabancıyı uğurlarken beş parasız olduğunu anladı. Adam, derin bir çaresizlik yaşıyordu. Ahmet abim, ilk kez aldığı maaşının tamamını adamın eline tutuşturmuştu.

İnsanlığı hep sözle anlatan etrafındaki insanlar sordular:

"Daha ilk maaşın, cebin henüz para görmedi, neden hepsini adamın eline tutuşturdun?"

Kimseye cevap vermedi. Elimden tuttu, eve doğru yöneldik. Dayanamadım sordum: "Abi" dedim, "Hani ilk maaşınla bana ayakkabı alacaktın, kemerli pantolon alacaktın?"

Başımı okşadı, gözlerime bakarak:

"Sana nasıl olsa dediklerini alırım, ama bu insanlara bir daha yardım etme fırsatını bulamayabilirim. Hem biz büyükler, çocuklara hep nasihat veririz. Doğruluğu, iyiliği, insanlığı, anlatırız."

Ve son sözünü söyledi:

"İnsanlık anlatmayla olmaz, göstermek gerek."

Ta ki onu kaybedene kadar bu sözü bir daha hiç söylemedi. Hep gösterdi.

# Zavallı Kahramancıklar

Dağlardaki eşkıyalar utançlarından silâhlarını kırmışlardı. Onlara göre eşkıya şehre, hatta ilim yeri olan üniversitelere inmişti.

Birçok üniversite belli birtakım siyasî gurupların kavga arenası hâline dönmüştü. Militanlar ellerindeki tabancalarla ve molotof kokteylleriyle üniversite, fakülte basıyor; dekan, profesör, öğretim görevlisi tartaklıyor, her yeri kırıp döküyordu.

Ülkenin en büyük ve gelişmiş üniversitelerinden biri, tamamen inançsız bir gurubun kontrolüne girmişti. İnançsızlık en önemli düsturlarıydı. Üniversitenin mescidi olmasına rağmen, artık inançlı gençler mescitte namazlarını rahatlıkla kılamıyorlardı. Çünkü üniversiteye hakim olan gruba göre, "Din bir afyon." du.

Mehmet Çınar ve arkadaşları önceleri kullandıkları

mescidi kullanamaz olmuşlardı. Sadece sabah namazlarında mescide gidebiliyorlardı.

Kısa bir süre sonra bu durumdan haberdar olan militanlardan bazıları, bir sabah mescidi bastılar. Secdede olan Mehmet ve arkadaşları daha başlarını yerden kaldıramadan saldırıya uğradılar. Gözü dönmüş militanlar bir yandan namaz kılanların başlarını tekmeliyor bir yandan slogan atıp bağırıyorlardı, "Sizi gidi uyuşturulmuş yobazlar! İşbirlikçiler, gericiler!"

Mehmet ve arkadaşları neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Ayağa kalkıp kendilerini savunmaya kalktılarsalar da kalabalık ve de gözü dönmüş bu dinsiz güruhun karşısında direnememişler, kan revan içinde kalmışlardı.

İçlerinden birisi hızını alamadı. Mescidin yüksekçe bir yerinde duran Kur'ân'ı yere atarak tekmelemeye başladı. Diğerleri de ona katıldılar ve Kur'ân-ı Kerîm'i bir lastik top gibi tekmeleyip havalandırmaya başladılar. Yüzü gözü parçalanmış olan Mehmet haykırdı:

"Allah'ın kitabını tekmeleyerek yok edeceğinizi mi zannediyorsunuz! Dünyayı tekmelemekle onu yerinden oynatabileceğinizi mi zannediyorsunuz! Donkişotlar, şişirilmiş balonlar, sahte kahramanlar!"

Bunun üzerine ikinci kez çullandılar. Kur-ân'ı tekmeleyen militan silâhını çıkardı. Diğerleri Mehmet'i yere yatırmış üzerine oturmuşlardı. Zaten Mehmet'in ayağa kalkacak mecali kalmamıştı. Militan, ayağıyla Mehmet'in kafasına basarak silâhı ona doğrulttu.

"Şimdi seni bir böcek gibi gebertirim, pis gerici! Bir daha burasını açmayacaksınız. Burası artık bizim kurtarılmış bölgemiz. Burası babanızın tarlası değil. Burada babanızın tarlasında namaz kılar gibi namaz kılamazsınız. Eğer bir daha denemeye kalkarsanız buradan leşiniz çıkar."

***

Aradan bir hafta geçmişti. İnançsızlığın yayıcısı kuzeydeki büyük bir ülkenin radyosu, başkaldıran isyankâr kahramanlardan bahsediyordu. Böylesine büyük bir ülkenin radyosundan kahraman ilân edilen bu kitle, artık kabına sığmaz olmuştu. O hafta içerisinde üniversitede arama yapmak isteyen jandarma ile bu militanlar arasında çatışma çıktı. Eli silâhlı üniversiteli militanlar, bir jandarma erini şehit ettiler.

Mescidi basıp Kur'ân-ı Kerîm'i tekmeleyen militanlar, bu olaydan sonra üniversiteden ayrılıp saklanmak durumunda kaldılar. Yine kuzeydeki büyük ülkenin radyosundan bu kişilerin yaptıklarından övgüyle söz ediliyor, kahramanlıkları anlatılıyor, hatta isimleri okunuyordu.

Yaptıkları eylemler sonunda saklandıkları yerden radyo dinleyen bu gençler, isimlerinin okunup kahramanlıklarından övgüyle bahsedilmesinden sonra iyice havaya girmişlerdi. Gururları kabarmış, başları gökyüzüne değer gibi olmuştu. Artık kendilerini dünyanın en önemli insanları olarak görüyorlardı. Dünya, her gün bazı Güney Amerika ülkelerinde gerilla mücadelesini başlatan

liderlerden bahsediyordu. Şimdi dünya kendilerinden söz etmeliydi. Kendisine gurubun liderliği verilen ve Kur'ân'ı ilk tekmelemeyen genç, arkadaşlarına seslendi:

"Yoldaşlar, artık dönüş yok. Bundan sonra eylem zamanıdır. Bundan sonraki eylemimiz Güney Amerika'daki yoldaşlarımız gibi olacaktır. Hemen birkaç motosiklet temin edip Anadolu'ya açılıp kırsal kesimdeki insanları örgütleyip ayaklandıracağız. Artık devrim yakındır!"

Örgüt tarafından kendilerine motosiklet temin edilen bu gençler, aranmalarına rağmen yollara düştüler. Modern Donkişotlar gibiydiler. Aslında kahraman olmaya özenen zavallı birer kahramancıktılar. Nurhak dağları ilk hedefleriydi. Nurhak dağlarına vardıklarında güvenlik güçleri tarafından izleri bulunmuştu. Jandarmanın "Teslim olun." emrine silâhla karşılık verdiler. Dağlarda ve tarlalardaki çatışmalardan sonra kimisi bir tarlada kimisi bir kayanın dibinde ölü olarak ele geçirildiler.

Mescitteki Kur'ân'ı tekmeleyen militan bir tarlada kıstırıldı. Jandarmanın; "Teslim ol." çağrısına silâhla karşılık verdiği için vuruldu. Militan karnından vurulmuştu. Dizlerinin üzerine çökmüş, başı öne düşmüştü. Kafası, yeni sürülmüş olan tarlanın yumuşak toprağına saplanmış secde ediyor gibi görünüyordu. Jandarma çavuşu kendilerini günlerdir uğraştıran ve kendilerine silâh sıkan militanların yanına temkinle yaklaştı. Zira ellerinde bomba olup patlatabilirlerdi. Sağını solunu kontrol etti. Daha da emin olmak için tekmeleriyle onu yuvarlamaya çalıştı.

Güney Amerika gerillalarına özenip, gerilla hareketi başlatan bu gençler, onların dağlarda öldürülmüş olduğunu unutmuşlardı. Cesetleri kaldırmak için tutanaklar tutuldu. Yer tesbiti ve şahitlik için tarlanın sahibi çağırıldı. Savcı incelemesini yaparken tarla sahibi köylüye sordu:

"Adın soyadın..."

"Ahmet Çınar."

Evet bu köylü, üniversitenin mescidinde tekmelenen Mehmet Çınar'ın babasıydı. Militan, secdedeyken tekmelediği Mehmet'in babasının tarlasında öldürülmüş ve cesedi tekmelenmişti.

# Hürü Kadın

Önden motorlu külüstür otobüs, homurdana homurdana boz bir ovada köye doğru ilerlerken, merakla karışık heyecanım biraz daha artıyordu. Nasıl bir köydü? İnsanları nasıldı? Öğrencileri nasıldı? Okul nasıldı? Acaba yeni göreve başlayacağım köyde neler yaşayacaktım?

Maceracı kişiliğimin de bu heyecanda rolü vardı. Sanki burada yaşayacağım hadiselerin hepsinin bir an evvel gözümün önünden bir sinema şeridi gibi geçmesini istiyordum. Otobüs köye yaklaşınca, bilinmeyen bir atmosferin içine giriyormuş gibi hissettim kendimi.

Uzaktan köyün ilk evlerini gördüğümde, günlerdir hayalimde tasavvur ettiğim mekânın resmi, kare kare uçup kayboluverdi hayalimden. Yolun köye hâkim bir noktasına geldiğimizde, yeni yaşayacağım hayatın kapılarını araladığımı düşündüm. Bir an öğretmenliğimden

çok, bu şirin Anadolu köyünde yaşayacağım hatıraları düşündüm. İlk görüş, ilk heyecan...

Benim doğduğum ve alışık olduğum yere benzemese de bir anda ısınıvermiştim bu köye.

Derin bir vadide, iki tepenin arasına kurulmuştu köy. Kerpiçten, taştan yapılmış evler üşüyormuş gibi koyun koyuna, sırt sırta vermiş, bir tepenin başından inip diğer tepenin başına tırmanmışlardı. Bu hâliyle köy, bir hilâli andırıyordu. Zamanla ayın her türlü hâlinin bu köyden ne kadar güzel göründüğünü de hilale benzeyen köyün güzelliğini nereden aldığını ve ne kadar güzel olduğunu da anlayacaktım.

Aradan birkaç gün geçmişti düzenimi aşağı yukarı kurmuştum. Kısa zamanda bütün köylüleri tanımıştım. Bütün köylüler de beni tanımışlardı. Köy camisinin imamıyla da aramızda sıkı bir dostluk başlamıştı.

Bir ikindi vaktiydi yine. Namaz sonrası, çoğunluğu yaşlı olan cami cemaati her zamanki gibi apar topar camiyi boşalttılar. Yine her zamanki gibi camide en son imamla ben kalmıştık.

İmam; cana yakın, konuşmayı seven, dost canlısı, kendisini yetiştirmiş aydın bir insandı. Benim, kendisini anlayabilecek seviyede bir insan olduğumu düşündüğünden, sürekli benimle birlikte sohbet etmek isteyen bir tavrı vardı. Camiden çıkarken:

"Hocam istersen şöyle köyün dışındaki mezarlığa doğru açılıp sohbet edelim." dedi.

Bu, benim için güzel bir teklifti, hemen kabul ettim. Çünkü köylüyü ve köyü tanımak adına her işe, her söze, her emre amadeydim.

İmam sevecen bir insandı. Benim merakımı fark etmiş, sanki bir turist rehberiymiş gibi davranıyordu. Mezarlığa gidiyorduk, ama yürüdüğümüz yol mezarlığı da aşarak aşağıdaki derin vadiye doğru sarkıyordu. Yolun hikâyesini sordum hocaya. "Bu yol," dedi "Eski Malatya yoluymuş hoca, ta Halep'e kadar gidermiş. Önceleri kervan yoluymuş, sonradan araba yolu yapılınca iptal etmişler."

Mezarlığa varmıştık. Yüzümdeki hayret ifadesini hemen anladı hoca efendi.

"Büyük bir mezarlık, değil mi hocam."

"Evet," dedim, "Beklediğimden çok büyük."

"Bu daha bir kısmı, bu köyün tarihi çok eskilere dayanır."

Kısa bir suskunluktan sonra gayriihtiyarî ellerimiz açıldı ve birer Fatiha okuduk. Ben bir yandan da mezarların üzerindeki tarihleri inceliyordum.

Hemen önümüzde iki mezar ilişti gözüme. Ölüm tarihleri bir hayli eski olduğu hâlde iki mezar da yeni gibiydi. Üstelik ikisinin üzerindeki isimler de tarihler de aynıydı.

"Hürü oğlu Şamlı ruhuna fatiha."

"Hürü oğlu Şamlı ruhuna fatiha."

"Hocam," dedim, başımla mezarları işaret ederek: "Hocam yoksa bunlar ikiz miydi?"

"Yok," dedi, "Yok hocam onlar iki ayrı asker."

Benim meraklandığımı anlayan hoca anlatmaya başladı:

"Hürü Kadın'ın askerleri onlar." diye başladı söze.

Hürü Kadın, dillere destan aşkının ardından sevdiğiyle evlenmiş. Doksanüç Harbi'nde daha evliliğinin ilk aylarında, kocasını cepheye çağırmışlar. "Şamlı" namıyla bilinen kocasından o günden sonra bir daha haber alamamış. Ne ölüsü dönmüş, ne dirisi biricik kocasının. Rivayet odur ki kocası Allahuekber Dağları'nda donarak ölmüş, orada gömülmüş. Fakat Hürü Kadın, kocasının öldüğüne bir türlü inanmamış. Şamlı askere giderken, Hürü Kadın hamile olduğu için oğluna da babasının adını vermiş.

Oğul Şamlı, büyüyüp serpilince onu da askere çağırmışlar. Ancak gidiş o gidiş. O da dönmemiş askerden. Hürü Kadın bir zaman kendisini dağlara vurmuş. Aklını oynatmış diye söz çıkmış hakkında. Yakub (Aleyhisselâm) gibi gözyaşları içinde Şamlılarını aramış durmuş ama nafile...

Hürü Kadın seksenine geldiğinde hâlâ, Şamlılarının geleceği ümidiyle yaşamaktaymış. Bir gün mezarlığın yakınındaki "Topraklık" diye bilinen yerden toprak alan köylüler iki asker cesedi çıkarmış. Eşyalarından anlamışlar asker olduklarını. Burası Halep-Malatya arasındaki eski

intikal yolu olduğu için, belli ki Kurtuluş Savaşı yıllarında yolda ölen iki asker cesediymiş.

Topraklık'ta iki asker cesedinin bulunduğu hemen kulaktan kulağa yayılmış köyde. Jandarmalar olayı haber alınca çevrede tedbir almışlar. Başkaca ceset var mı şüphesiyle kazıya devam edildiği için, köylüleri yaklaştırmamışlar cesetlerin yanına.

Hürü Kadın, olayı öğrenir öğrenmez yaşına rağmen soluğu bir çırpıda Topraklık'ta almış. Uzaktan çığlığı basmış, "Yiğitlerim de yiğitlerim" diye. Kalabalığı yarmış, kendisine müdahale etmek isteyen jandarmalara:

"Onlar benim askerlerim!"

"Onlar benim askerlerim!" diye feryatta bulunmuş. Hürü Kadın'ı durdurmak mümkün olmamış. Jandarma komutanı yapışmış koluna:

"Dur be kadın nereye gidiyorsun? İşin araştırmasını yapıyoruz."

Tuttuğu gibi savurmuş komutanın elini. Lime lime olmuş asker elbiselerinin içindeki kemik parçalarının başına oturmuş hıçkırıklarla ağlamış.

Araştırmalar sonucunda cepheye asker sevkiyatı yapılırken geride kalmış iki askerin cesedi olduğu kanaatine varılmış. Ya üzerlerine çığ düşmüş ya da heyelan altında kalmışlar; geride kaldıkları için de kimsenin haberi olmamış diye kanaat getirilmiş.

Jandarma, cesetlere el koymuş. Askerlerin naaşlarını karakolda muhafaza altına almış. Bir süre, askerlerin gömülmesi için yazışmalar yapmış. Hürü Kadın, günler-geceler boyu karakolun etrafından ayrılmamış. Köylüler ne kadar ikna edip evine götürmeye çalışmışlarsa da ikna edememişler. Karakol komutanı durumu amirlerine bildirmiş.

Yukarıdan cesetlerin köy mezarlığına gömülmesi emri gelmiş. Bu herkesi memnun edecek bir karar olmuş. Yan yana gömülen bu askerlerin mezarını daha sonra Hürü Kadın yaptırmış. Mezar taşlarına da kocasının ve oğlunun isimlerini yazdırmış.

Hocanın anlattığı hikâyeden çok etkilenmiş dalıp gitmiştim. Hocaya dönüp:

"Ya Hürü Kadın, dedim, ona ne oldu?"

"İşte şurada." dedi, asker mezarlarının yanıbaşındaki taze mezarı göstererek.

"Geçenlerde öldü. Artık kocasının ve oğlunun geleceğine dair ümidini iyice yitirince, daha doğrusu onlar için son görevini de yaptığını düşününce, kısa sürede hayattan kopuverdi."

Hürü Kadın'ın mezarının üstünde birikmiş yabanî otları temizleyip dua okuduk. Mezarlıktan dönerken hocaya: "Hocam," dedim, "Şimdi kimbilir hangi Hürü Kadın, burada yatan şehitlerin geri dönme ümidiyle yanıyordur? Kimbilir..."

# Hamalın Oğlu

İlçeyi ortadan ikiye ayıran tozlu karayolu sakindi. Ne araçla ne de yaya olarak, kimse yolun karşısına geçmezdi burada. Sadece transit geçiş yapan araçlar kullanırdı bu yolu. Bundan dolayı hiç kaza olmazdı bu yolda.

Bu yolun ortasından sanki gizli bir Berlin Duvarı geçiyordu. Aslında bu küçük, bakımsız, tozlu ilçe, yüreklerde bölünmüştü. Yolun alt tarafında kalan kısım bir siyasî görüşün, üst tarafında kalan kısım ise başka bir siyasî görüşün kontrolündeydi. İlçenin dışına çıkılacağı zaman, bir gurup otobüsle yolculuk ederken, diğer gurubun insanları trenle yolculuk ederlerdi.

Malatya-Adana arasında transit geçişi sağlayan bu yolun etrafındaki iş yeri ve evlerin duvarları, sloganlarla doluydu. Siyah yazılarla duvarlara yansıyan nefret ve intikam sözcükleri, yaşanılan kaosun boyutunu bütün

detayıyla gösteriyordu. Artık sözler karşılıklı kelâmlarla değil, sloganlarla söyleniyordu. Söz, bir kurşun gibi sıkılıyordu rakip görüşün insanlarına duvarlardan.

Yolun ayırdığı akrabalar, uzaktan uzağa bile selâmlaşmaya korkuyorlardı.

Bu ilçede ne yapılacaksa, gecenin karanlığından faydalanılarak yapılırdı. Akrabalar birbirlerini gizlice geceleri ziyaret ederlerdi.

Karşıt görüşün çocukları, gecenin karanlığından faydalanarak yolun karşısına geçip, diğerlerinin yazdığı sloganları tahrip ederlerdi. Bazen de siyasî parti isimlerini komik hâllere sokarlardı. Gün ışığıyla yolun üstündekiler duvarlardaki parti simgelerinin değiştirildiğini görünce çılgına dönerler, misilleme için ortalığın kararmasını beklerlerdi.

Aynı mahallede oturan karşıt görüşün insanları, birbirlerine selâm vermedikleri gibi, birbirlerinin evinin önünden de geçmezlerdi. Zamanla bu hâl daha da ileri gitti. Artık insanlar birbirlerine hayat hakkı tanımamaya başlamışlardı.

***

Bu ilçede askere gidecek olan delikanlılara -varsın biraz hayatını yaşasın, anlayışıyla- pek karışılmazdı.

Vakkas, yakında askere gidecekti. Hamallık yapan babası, erkenden işe gidiyor fakat bu yüzden, birkaç gündür Vakkas'ı yanında götürmüyordu.

Vakkas uyandığında, güneş epey yükselmişti. Fakir kahvaltı sofrası henüz kaldırılmamıştı. Kalktı, yüzünü yıkadı. Artık boyu epey uzamıştı. Ortadan çatlamış olan aynaya bakabilmesi için, eğilmesi gerekiyordu. Alnını kırıştırarak aynaya haşin bir bakış attı. Parmaklarını tarak gibi kullanarak saçlarını düzeltti. Yakışıklıydı, ama annesinin beş altı sene önce diktiği pijama bütün fiyakasını bozuyordu.

Acele işi varmış gibi, çabucak kahvaltısını yaptı. Pijamalarını çıkarttı. Uzun yakalı gömleğini ve bol paçalı pantolonunu giydi.

Upuzundu Vakkas'ın saçları. Kabarıktı, kulaklarını kapatıyordu. Zengin çocukları, bütün fiyakalı elbiselerine rağmen onun kadar alımlı ve yakışıklı görünmüyorlardı yanında.

Duvarda asılı ceketini parmağının ucuna takarak sırtına attı. Tam evden çıkıyordu ki annesine yakalandı. Annesinin yine kendisine bir sürü can sıkıcı nasihat edeceğini anlayan Vakkas, annesinin yanağına şımarık bir öpücük kondurdu. Alelacele: "Haydi eyvallah anacığım." dedi. Anne, apar topar dışarı çıkan oğlunun arkasından nasihatlerini sıralıyordu:

"Aman oğlum, yolun üst tarafına sakın geçeyim deme. Hava kararmadan eve dön. Sakın kimseyle dalaşma..."

Vakkas her zamanki gibi, karşı komşunun penceresine çekingen bir bakış attı ve gözlerden kayboldu. Annenin içini, her zamanki gibi tedirgin bir burukluk kaplamıştı.

Bütün mahalleli hayrandı Vakkas'a. Delikanlıydı, gözü karaydı. Karşı komşunun kızını sevdiğini bütün mahalleli biliyordu. Sevgisini ifade etmesi sabah evden çıkarken ve akşam eve dönerken, alttan yukarı utangaç bir bakıştan ileriye geçmemişti. Yine de bunu hisse-den mahallenin delikanlıları,Vakkas'ın sevdiği kıza değil bakmak, onun evinin önünden bile geçmeye cesaret edemiyorlardı.

Kimse Vakkas'la kavga etmeye cesaret edemezdi. Bütün arkadaş kavgaları onun gelişiyle son bulurdu. Arkadaşları Vakkas'ın yanında kendilerini daha güvende hissederlerdi. Onun için Vakkas'ın dostu çoktu. Ama bir o kadar da düşmanı vardı.

Akşam olmuş karanlık bastırmıştı. Anneyi telâş sarmıştı. Nasıl telâşlanmasın, gün geçmiyor ki birisi kör kurşunlara hedef olmasın. Gün geçmiyor ki bir ananın yüreği yanmasın. Bunun için, her sabah onu evden uğurlarken cepheye uğurluyormuş gibi bir his kaplardı içini.

Vakkas, arkadaşlarına takılmış, eve geç kalmıştı. Her şeyden çok sevdiği anacığını telâşlandırmamak için, hızlı adımlarla eve dönüyordu.

Evlerinin sokağına geldiğinde adımlarını yavaşlattı. Sevdiği kızın penceresine mahzun bir bakış attı ilkin. O da yolunu bekliyordu belli ki. Göz göze geldiler. Sonra utangaç nazarlarını gizlediler birbirinden.

Vakkas, evlerinin kapısına yönelmişti ki köşeden yeşil parkalı, yüzleri maskeli iki kişi çıktı. İçlerinden biri:

"Şşşit lan Vakkas!" dedi, titrek ve kin dolu bir ses tonuyla.

Vakkas hiddetle döndü. Kim ona böyle küstahça seslenebilirdi ki! Vakkas bir deli oğlandı, gözü karaydı. Vakkas gariban delikanlıydı. Önce yumruklarını sıktı, sonra dişlerini. Arkasına döndüğünde içinden bir şeylerin koptuğunu hissetti. İçlerinden birisi bağırdı:

"Sömürücülere ölüm!"

Vakkas bu sesi tanımıştı. Mahalleden tefeci Feyyaz'ın oğlu Recep'ti bu. Vakkas hamalın oğlu, Feyyaz para babası bir tefecinin. Vakkas sömürücüydü, tefecinin oğlu sömürülendi! Ne garip bir çelişkiydi bu? Vakkas'ı da en çok kızdıran bu saçma sapan yaftaydı.

Vakkas'a doğru ağızlar küfür, namlular ölüm kusmaya başladı. Her şey bir anda olup bitmişti. Vakkas, evinin merdivenlerinde kanlar içinde yığılıp kalmıştı.

Yeşil parkalılar köşeyi dönerek gözden kayboldu.

Önce karşı evin penceresi açıldı, sonra da Vakkas'ın evinin kapısı. İki seven yürekten süzülen acılı feryatlar, gecenin karanlığını yırtarak ta tefeci Feyyaz'ın evine kadar varmıştı.

# Geç Keşfedilen Sevgi

Yeni öğretmen olmuştu. Artık, kendi kazandığı ve gönül rahatlığıyla harcayabileceği bir maaşı vardı. Bir öğretmen kimliği, sağlık karnesi ve öğretmen evi kimliği verilmişti kendisine. Henüz hiç birisini kullanamamıştı, ama bunlar kendisinin yeni bir hayata başladığının göstergeleriydi.

Sırtındaki ağrılar gün geçtikçe dayanılmaz bir hâl almıştı. İşte bunlardan birini kullanma zamanı gelmişti. O gün sevk aldı ve sağlık karnesini de yanına alarak hastaneye gitti. Onu esas heyecanlandıran hastalığının durumu değil, kendisine ait olan bu evrakı kullanıyor olmasıydı.

Sırası geldi ve ürkek bir öğrenci edasıyla doktorun muayenehanesine girdi. Hâlâ öğrenci psikolojisini üzerinden atamamıştı. Duyarsız ve umursamaz bir ses tonu, şikâyetinin ne olduğunu soruyordu. Çekingen bir edayla:

"Sırtımda şiddetli ağrılar oluyor doktor bey." dedi.

Doktor elindeki aletle sırtını dinledi ve önündeki bazı kâğıtlara bir şeyler karalamaya başladı. Sonra:

"Şunları yaptır gel." dedi.

İki gün sonra tahlilleri ve çektirdiği röntgen filmlerinin sonuçları çıktığında, tekrar doktorun yanına kontrole gitti. Doktor tahlillere baktıktan sonra, ilk defa yüzüne baktı:

"Ne iş yapıyorsun?" dedi.

Kötü bir şeyler olduğunu sezinlemişçesine yutkunarak:

"Öğretmenim." dedi.

Doktor kartını uzatarak:

"Öğleden sonra muayenehaneme gel, bazı tetkikleri orada yapmamız gerekiyor." dedi.

Hastaneden dışarıya çıktığında içini bir sıkıntı kaplamıştı. Ne olabilirdi ki? Aklına kötü kötü ihtimaller getiriyor sonra da başını sallayarak kendi kendine, "Yok canım daha neler?" diyordu.

Öğleden sonra doktorun muayenehanesine gitti. Yine ürkek adımlarla girdi içeri. Fakat bu sefer karşısında duran aynı kişi, umursamaz değildi gayet ilgili bir şekilde kendisine "Hoş geldiniz." diyordu. Gösterilen yere oturdu. Doktor hiç dolaştırmadan doğrudan, konuya girdi:

"Sayın hocam, ciğerlerinizde şüpheli durumlar var, bunun için zaman kaybetmeden size biyopsi yapmam lâzım."

Yine yutkundu ve "Nasıl yani?" der gibi doktorun gözlerinin içine baktı.

"Hocam kısacası, akciğerlerinizde tümör gözüküyor, emin olmamız için parça alıp incelememiz gerekiyor."

Bir anda bütün dünya ters yüz oldu. Kısa bir süre önce öğretmenliğe başladığında, hayatının akışı değişmişti. Daha bu duruma alışamamıştı ki... Şimdi de hayatının akışı ve anlamı tamamen değişiyordu.

***

Birkaç gün sonra, tümörün kötü huylu olduğu belirlendi. Hemen vakit kaybetmeden, kemoterapi tedavisine alındı.

Sağanak bir yağmur gibi anîden bastıran bu hadise, onu derinden sarsmıştı. Ama bütün bu olan bitenlerden, çevresindeki hiç kimseyi haberdar etmemişti. Çünkü, sıkıntılarıyla çevresindekileri huzursuz etmek istemeyen hassas ve ince ruhlu bir insandı.

Bütün hayatı bir anda değişmişti. Kısa bir süre önce başladığı öğretmenlik hayatına alışamadan, yeni bir hayata geçmişti sanki. Yeni başladığı öğretmenlik mesleğiyle beraber nice umutlar yüklemişti o sımsıcak yüreğine. Oysa şimdi hayatıyla beraber duyguları da değişmişti. Artık umutları olamayacaktı. Geleceğe dair hayaller kuramayacaktı. Meselâ baba olamayacaktı. Çocuklarıyla sarmaş dolaş olacağı bir dünyası olamayacaktı. Umut bağladığı öğrencileri olamayacaktı.

Kemoterapi tedavisi başlamıştı. Ara sıra aksatmasına rağmen, okuluna devam ediyordu. Yorucu oluyordu, ama öğrencileriyle olmak onu hayata bağlıyordu. İyice zayıflamıştı. Saçları da yavaş yavaş dökülmeye başlamıştı. Etrafındakilerden ne kadar saklamaya çalışsa da durumu kendisini ele vermeye başlamıştı.

Ölüm artık kabullendiği bir gerçekti. Ölümü, bedenin şekil ve mekân değiştirmesi olarak görmeye başlamıştı. O kaçınılmaz son kendisine söylendiği zaman, bu kez hiç sarsılmadı. Evet artık birkaç haftalık ömrü kalmıştı. Kanserli hücrelerin yayılması durdurulamıyor, virüs hızla vücuduna yayılıyordu.

Hayata dair umutlarını dualarla beslemeye başlamıştı. Gerçekler karşısında bu kadar güçlü olabileceğini hiç düşünmezdi. Ölümün getireceği hayat, belki de onun dualarının gerçek bir sonucuydu. Böyle bir son, onun için belki de daha hayırlıydı.

Kötü bir insan olmadığını düşündü. Kimseleri kırmamak için, günlerce sıkıntı çektiği anlarını düşündü. Sonra, sevdiği insanlara söyleyemediği sözler vardı. Onlarla doyasıya yaşayamadığı anlar vardı. Babasıyla hep mesafeli kalmıştı mesela. Karşılıklı sevgilerini sözle ve fiille paylaşamamışlardı. Kardeşleriyle yine öyle. Hep bir şeyler engellemişti onu.

Bir akşam, babasına yüreğinde saklı tuttuğu bütün sevgilerini sundu. Babası şaşırmıştı. O gece sabaha kadar konuştular. Söyleyemedikleri sözlerini, gösteremedik-

leri sevgilerini ortaya döktüler. Ağladılar, gülüştüler, koklaştılar. İçlerinde sakladıkları yılları yaşadılar o gece.

Bir gün sonra, tüm aile fertlerine "Seni seviyorum." demesini öğretmişti. Umutlara bağlayarak sürdürmeyi alışkanlık edindiği hayatını, şimdi bulunduğu hâliyle yaşamaya başlamıştı. Her sabah neşeyle kalkıyor, tüm aile fertlerine sevgi tebessümleri dağıtıyordu. Bir anda evlerinin içi daha aydınlık, hayat daha güzel olmaya başlamıştı. Artık her uyandığı günün sabahını, kendisine verilmiş bir nimet olarak görüyordu. Bütün acılarına rağmen, hayatı yaşanılır buluyor ve şükrediyordu.

Bitmekte olan bir gece, sabahın bütün tebessümlerini muştuluyordu. Yine, şükredilecek bir günün başlangıç anları gelmişti. Sabah olmuştu.

Ama o, tebessüm etmek ve şükretmek için uyanamamıştı.

# Suskun Selman

Yunus Öğretmen, Çakırlar köyü halkına kısa sürede sevdirmişti kendisini. Köylü onu çok farklı bulmuştu. Onun halkı saran, sıcak mı sıcak bir tavrı vardı.

Evinin kapısını bütün köylülere açmıştı. Her tarafı kitaplarla dolu olan evinde, insanları kuşatan dualı bir nefes dolaşır gibiydi. Okuduğu kitapların manevî iklimi evine sindiği gibi, yüzüne de yansımıştı.

Düz, kumral saçlı, temiz yüzlü, orta boyluydu. Hafif çekik gözleri, maviydi. Dik duruşu ona kararlı bir insan havası veriyordu.

Kısa zamanda bütün öğrencilerin; sevimli, şefkatli, bilge öğretmeni olduğu gibi köylülerin de gönlünde taht kurmuştu. Köylüler arasında içinden çıkılamayan, hâlledilemeyen bütün problemler Yunus Öğretmenin evinde çözüme ulaşırdı. Köylüler onda sınırsız bir olgunluk ve

sınırsız bir insanlık görmüşlerdi. O herkesin güvendiği tek insandı.

Gündüz öğrencileri okutur, akşamları da yine bir öğretmen sorumluluğuyla evinde yetişkinlere kitaplarından okur, onlara sohbet ederdi. Öyle ki o, köylülerin gözünde yeryüzünün en bilge insanıydı.

Yunus Öğretmenin övgüyle söz ettiği insanlar, bütün köylülerin nazarında saygı görürdü. Kitaplarından okuyup övdüğü insanlar da artık saygıya lâyık olurdu. Peygambere (sallallahu aleyhi ve sellem) inanıyorlardı, ama Yunus Öğretmenin birkaç cümlelik övgüsünden sonra O'nu (Sallalahü aleyhi vesellem) daha fazla tanımışlar, daha fazla sevmeye başlamışlardı sanki.

Onu dinleyen bir köylü sanki dertlerinden arınır, onun başını okşadığı bir öğrenci kendisini daha değerli hissederdi. Öğrencilerine değer verdiği için, çocuklar babalarının nazarında daha değer görür olmuşlardı. Önceleri babalarından dayak yiyip, azar işiten çocuklar, Yunus Öğretmen geldiğinden beri hiç dayak yememişlerdi. Herkes onun sayesinde birbirinin değerini daha iyi anlar olmuştu.

Selman, Yunus Öğretmenin en sessiz öğrencisiydi. Mutsuz olduğu her tavrından belli oluyordu. Üç kardeşin ortancasıydı Selman. Ne büyük ne de küçük muamelesi görmüş, hep ihmal edilmişti. Hiç ilgi odağı olamamış, hep o yokmuş gibi davranılmıştı kendisine. Annesinin şefkatinden de kızgınlıklarından da hiçbir zaman diğer

kardeşleri gibi nasibini alamamıştı. Babasını birkaç yıl önce kaybetmişti. Ara sıra babasının başını okşadığını hatırlar, onunla teselli olurdu.

Selman ne abisi gibi uzun boylu, çalışkan biriydi ne de küçük kardeşi gibi sarı saçlı, temiz yüzlü, düzgün burunluydu. Yaşına göre sıska, biraz kilolu, boyu da kısaydı. Çirkinliği ve sıskalığı hep kabahatmiş gibi yansıtılmıştı. Bundandır ki kendisini hep değersiz hissetmişti. Bu durum, zamanla onun hareketlerine de yansımış, içe kapanık, silik bir hâl almıştı. Böyle olunca da büsbütün aşağılanır ve itilir olmuştu. Babasının ölümünden sonra, hiçkimse onun başını okşamamıştı. Bundan dolayı kendisini hep değersiz, önemsiz bir insanmış gibi düşünüyordu. Selman'ın bu duyguları, derslerine de yansıdığından sınıfının en başarısız öğrencisiydi. Yunus Öğretmen, Selman'ın problemini fark etmekte gecikmedi.

Bir gün okul çıkışında Selman'ın başını okşadı Yunus Öğretmen.

"Selmancığım," dedi, "Neden böyle tutuksun? Seni hep üzgün ve çekingen görüyorum. Oysa benim anladığım kadarıyla sen son derece zeki bir çocuksun. Ben senin çok başarılı bir çocuk olacağına inanıyorum."

Selman'ın gözlerinin içi parlamıştı. Okuldan eve uçarak gitti o gün. Sabah olunca da okula sanki uçarak heyecanla geldi.

O olaydan sonra okuldan hep en son ayrılan öğrenci

Selman oldu. Zil çaldığında okulu hep en son o terk ederdi. Yunus Öğretmenin başını her sıvazlamasından sonra ona sarılıp ayrılırdı okuldan. Öğretmenin işi çok yoğun olduğu zamanlarda bile ona sarılmadan terk etmemeye başladı okulu.

Yunus Öğretmen bir gün Selman'a sordu:

"Selman, neden hep bana sarılmadan okulu terk etmek istemiyorsun?"

Selman, mahcup bir edayla:

"Öğretmenim," dedi, "Size sarılınca babamın kokusunu duyuyorum. Babam gibi kokuyorsunuz."

Bu cevap üzerine Yunus Öğretmenin içi eriyiverdi sanki. Gözleri doldu. Onu yanaklarından öptü ve evine gönderdi.

O günden sonra da Yunus Öğretmen, Selman'ın kendisine sarılmasına müsaade edip, yanaklarından öperek gönderdi evine.

Bu durum herkes tarafından fark edildi. Okuldaki bütün çocuklar Selman'a değer vermeye başladılar. Kısa süre sonra köyün yetişkinleri tarafından bile sevgi ve itibar görmeye başladı. Zira Yunus Öğretmen değerliydi, onun değer verdiği de değerli olmalıydı.

Selman'ın okulu bitirdiği yıl, Yunus Öğretmenin de tayini çıkmıştı.Yunus Öğretmen, Selman'ın annesine, Selman'ı şehre götürüp okutmak istediğini söyledi.

Annesi, büyük oğlunun daha zeki olduğunu düşündüğü için onu götürmesini istediyse de Yunus Öğretmen, Selman'ı tercih etti.

Bütün köylüler, köyde çok daha zeki öğrenciler olmasına rağmen Yunus Öğretmenin Selman'ı tercih etmesine bir anlam veremediler. Ama, "Yunus Öğretmen, onu götürüyorsa bir bildiği var." demeden de edemediler.

Yunus Öğretmen, Selman'ı yıllarca bir baba sorumluluğuyla okuttu.

Selman mühendis olup adından övgüyle söz ettirir oldu. Yıllar sonra Yunus Öğretmenle Selman'ın gelecekleri haberi ulaştı köye. Bütün köy halkı, özellikle değer verdikleri Yunus Öğretmeni karşılamak için hazırlıklar yaptılar. En besilisinden bir kurbanlık koç getirildi köy meydanına. Davul zurna ekibi hazır edildi. Bütün herkes köye gelecek arabanın yolunu gözlemek için meydandaydı.

Uzaktan bir araba göründü. Araba köy meydanına yaklaştığında durdu. Yunus Öğretmen, kalabalığın arasına arabayla girmek istemedi. Yanındaki sıska, çilli, kısa boylu kişiyle birlikte indi arabadan. Bütün köy halkı uzaktan kendilerine doğru gelen Yunus Öğretmeni tanıdılar. Yalnız Yunus Öğretmenin yanında gelen; uzuna yakın boylu, temiz yüzlü, yakışıklı, görkemli delikanlıyı tanımakta zorluk çektiler. Bu Selman'dı. Sanki o sıska, çilli, kısa boylu Selman gitmiş, yerine yeni bir insan gelmişti. Değer verilen varlığın değeri, değer vere-

nin değeri kadar değerli olurmuş.

Yunus Öğretmen'in yanındaki yabancının Selman olduğunu farkeden köylüler, "Yunus Öğretmen okutmak için Selman'ı tercih etmekle tam isabet etmiş, hay maşallah şu delikanlıya." dediler.

Doğru adam doğru adamı inşa edermiş.

# Osman Emmi

Harmanlı kasabasından Gölbaşı'na doğru iki tepe arasında uzayıp giden peygamber üzümü bağlarında hazan yaprakları savruluyordu. Bağ bozumu bitmiş, bağların arasına garip bir sessizlik çökmüştü.

Daha iki üç hafta önce her bağın başında bir ateş yanar, haymaların etrafında çocuklar cıvıltıyla oynaşır, kurumaya bırakılmış üzüm sergenlerinin başında neşeli türküler söylenirdi.

Akşamın alacakaranlığı çökünce, haymaların etrafına kurulan ocaklarda yanan ateşler, çığırışlar, seslenişler, uzaktan gelen yanık uzun hava türküleri, bağ bozumu şölenine gizemli bir renk katardı.

Oysa şimdi, bütün sesler çekilmişti bağ aralarından. Meğer bu bağlara güzellik katan insanlarmış. Evet tabiat güzeldir, ama onu esas güzelleştiren, ona ruh veren

de insanın kendisidir. İnsanın olmadığı yerde maddenin ne önemi vardır ki. Bu yüzden bütün yaratılmışların en şereflisi değil midir insan?

Sonbahar sessizliğinin insanda bu derece yalnızlık duygusu, hüzün oluşturması tabiatın yok oluşu, ölümü hatırlatmasındandır belki. Çünkü artık yavaş yavaş, bağ aralarında hazan rüzgârları uğulduyor, sararmış yapraklar dallarından koparak etrafta uçuşuyordu. Dalından kopan her yaprak, kendisi için ölümü yaşıyordu.

Bağ bozumunda en sona kalan Osman emmi, daha gün ağarmadan yatağından kalktı. Gerindi. İnsanların el ayak çektikleri bağ aralarına gözlerini dikti bir müddet. Sonra abdestini alıp namazını kıldı. Bağ aralarında erkenden işe başlayan birkaç başakçı ve kendisi dışında kimseler yoktu.

Osman emmi yalnız yaşıyordu, kimsesizdi. Bir kardeşi vardı, onunla da yıllardır konuşmuyorlardı. Kardeşi evliydi bir de yetişkin oğlu vardı, adı Rüstem. Haylaz mı haylazdı Rüstem. Osman emmisini, aile mirasını bölüp heder eden işe yaramaz biri olarak görüyordu. Babasının mal hırsı ona da yansımıştı.

Osman emmi'nin kardeşi, onun çoluğu çocuğu olmadığını düşündüğü için babadan kalan malları paylaşmak istememişti.

"Ben sana bakarım abey, gel şu malları bölmeyelim." teklifine Osman emmi, "Hayır" demişti. El kızının

eline bakacağıma, kendi yağımla kavrulur giderim diye düşünmüştü. Bu yüzden de kardeşi onunla küsmüş, malları böldükten sonra da hiç konuşmamıştı. Onun bu tutumu ailesine de yansımıştı.

Osman emmi yetmiş yaşlarındaydı. Uzuna yakın boylu, kalın kaşlıydı. Yayvan köprülü burnu, elmacık kemikleri çıkmış yanakları, bembeyaz sakalı ve ışığı sönmüş kahverengi gözleri vardı. Göğsüne dökülen beyaz sakalı, ona nuranî bir hava verirdi.

Osman emmi, son salkım üzümü de kesip kurumaya bırakmıştı. Her bağ bozumunda bu gelenek hiç değişmez, hep en son salkım üzümü, en son o keserdi. Geceleri çınar dallarından yaptığı haymasında kalıyordu. "Üzümlü" yapımı, kırma av tüfeğini de yanından hiç ayırmazdı. Aslında yıllardır kullanmamıştı, ama ona gözü gibi bakar, hep yanında taşırdı. Belki de bu, yalnızlığın verdiği tedirginlikle sahte bir güven arayışıydı.

İnançlıydı aslında Osman emmi. Onun güvendiği mutlak bir Rabbi vardı. Tüfek belki de onun için bir tutkuydu. Kasabada Osman emminin tüfeğini bilmeyen yoktu. Gece olunca ne olu ne olmaz düşüncesiyle haymanın yakınındaki en yakın ağacın dalları arasında saklardı tüfeğini.

Osman emmi, her gün kurumuş olan üzümlerini topluyor, torbalara doldurup haymasının içine istifliyordu. Üzümlerden elde ettiği gelirle de bir yıllık nafakasını sağlıyordu. Osman emminin üzümden başkaca da bir

geliri yoktu. Bu yüzden bağ bekçileri, ondan bekçilik hakkı almadan, bekçilik görevlerini bitirirlerdi.

Bir gece, bağların arasından bir arabanın ışıkları belirdi. Osman emmi başını ilerdeki ışığa doğrultarak, "Hayırdır inşallah, bu saatte kimin ne işi olabilir ki bu bağlarda?" dedi.

Araba, Osman emminin haymasına varmadan durdu. Farları söndürülüp duran arabadan iki kişi inerek Osman emmi'nin haymasına doğru yöneldi. Osman emmi, karanlıkta kendisine doğru gelen iki kişinin kim olduklarını kestiremiyordu.

Adamların başlarında siyah bereler vardı. Adamlar kendisine yaklaştığında bir gariplik olduğunu sezmişti. Yakınındaki ağacın içine sakladığı tüfeğini almak istediyse de artık iş işten geçmişti.

Adamlar, bir anda Osman Emmi'nin üzerine çullandılar. Kaçmasın diye iple ellerini ve ayaklarını bağladılar. Neye uğradığını şaşırmıştı Osman Emmi. Bağırıp çağırsa sesine ses verecek kimse yoktu koca ovanın ortasında. Çaresiz bir ses tonuyla adamlara seslendi:

"Evlâdım benden ne istiyorsunuz.? Ben kendi hâlinde kimseye zararı olmayan garip, kimsesiz bir insanım."

İçlerinden biri bir yandan elini bağlarken bir yandan da merhametsiz bir ses tonuyla cevap verdi:

"Ne istediğimizi anlamadın mı ihtiyar. Şu haymanın içine istiflediğin üzümlerini istiyoruz."

“Evlâdım, etmeyin. Onlar benim bir yıllık nafakam. Üzümlerin parasıyla geçiniyorum ben. Yoksa bir yıl ne yaparım!”

“Senin kirli çıkınların vardır ihtiyar, ağlayıp sızlama.”

“Evlâdım, benim paramın size hayrı dokunmaz. Benim kazancımda haram yoktur. Ben yalnız ve çaresiz bir insanım. Etmeyin, yapmayın. Bu gayretullaha dokunur.”

Osman emmi ne kadar yalvarıp yakardıysa da dinletemedi. Ellerini ayaklarını bağladıktan sonra, bağırıp çağırmasın diye ağzını da bantladılar. Sonra yerinden kalkıp yardım istemeye gitmesini önlemek için bir üzüm dalına sıkıca bağladılar.

Adamlardan diğeri koşarak arabayı haymanın arkasına getirdi. Osman emmiyi arabayı görmeyecek bir yere bağlamışlardı. Hırsızlar, hızla haymanın içindeki üzüm çuvallarını arabaya yüklemeye başladılar.

Osman emmi çaresizdi. Sessizce Rabbine yalvarmaya başladı:

“Rabbim,” dedi “Sen kimsesizlerin kimsesisin. Beni bu yaşımdan sonra ele güne muhtaç etme. Senin kapından başka sığınacak kapım yoktur.”

Hırsızlar, bütün üzüm çuvallarını arabaya yükledikten sonra, yerde serili olan üzümleri de toplayıp çuvallara doldurdular. İçlerinden birisi hiç konuşmuyordu. Garip

tavırları vardı. Sanki tanınmamak için özen gösterir bir hâli vardı. Tam arabayı çalıştırıp gideceklerdi ki sessiz olan hırsız geri döndü.

"Bu ihtiyarın bir tüfeği olacaktı onu da alalım." dedi. Diğeri, "Bırak tüfeği, hemen uzaklaşalım." dediyse de dinletemedi.

"Merak etme sen" dedi, "Yattığı yerin yakınlarına saklamıştır, hemen bulurum."

Haymanın içini, yatağının altını karıştırdıysa da bulamadı tüfeği. Diğeri sabırsızlanmaya başlamış, sürekli "Uzatma haydi hemen gidelim. diye çağırıyordu.

Hızla üzüm dallarının arasını karıştırmaya başladı. Birden gözleri parladı.

"Tamam," dedi, "Buldum!"

Dalları karıştırırken tüfeğin namlusu eline gelmişti. Aceleyle namlusundan yakaladığı tüfeği kendisine doğru çekti.

Tüfek bir anda patladı...

Tüfeğin sesi, uzakta çakalların bağrıştığı Kavkutlu tepesine vurup bütün ovaya dağıldı.

Arabadaki hırsız, telâşla vurulan arkadaşının yanına koştu. Arkadaşı göğsünden yaralanmıştı ve kanlar içindeydi.

"Dayan", dedi, "Dayan, şimdi seni ilçeye hastahaneye yetiştiririm."

Ama çok geçti artık. Arkadaşının başı yana doğru düşmüştü.

Hırsız, şaşkınlık içerisindeydi. Arkadaşının cansız bedenini orada bırakarak arabaya binip hızla uzaklaşmaya başladı. Anayola daha kestirmeden gitmek için önündeki çayırlığa doğru sürdü arabayı. Çayırlıktaki eski su kanalını farkedememişti. Arabanın ön lâstikleri çukura düştüğünde başını tavana vurup kısa bir baygınlık geçirdi.

Hırsız, kendisine geldiğinde durumun çaresiz olduğunu anlayıp arabayı ve üzümleri orada bırakarak hızla karanlıkta kayboldu.

O gecenin sabahında, ihbar üzerine Osman emminin kardeşini yanlarına alan jandarmalar, olay yerine geldiler. Osman emmiyi elleri kolları bir dala bağlı olarak buldular. Kardeşi, kendi kendisine söyleniyordu. "Malları bana vermeyip kendi başına hareket edersen böyle başın belâdan kurtulmaz işte." diyordu.

Jandarmalar Osman emmiyi çözdükten sonra, hemen az ilerdeki dalın dibindeki cesede yöneldiler. Cesedin başındaki siyah bereyi çıkardılar. Biraz önce söylenen Osman emminin kardeşi acı bir feryat kopardı.

"Oğlumm!" sesi, Kavkutlu tepesine çarparak tüm ovaya acı acı yayıldı.

Bağ arasında cansız yatan kişi, Osman emminin yeğeni Rüstem'di.

# İnsanlık Geride Kalmaz

Sivas'tan Mersin'e gidiyordum. Arabam boştu. "Arabanın da sadakası vardır." düşüncesiyle yolda kalmış köylüleri arabama alıyor, hem yalnızlığımı gideriyor hem de dua alıyordum.

Şarkışla'ya geldiğimde yolda arabama aldığım köylüleri orada bırakarak hayır duaları arasında tekrar yola koyulmuştum.

Üfül üfül esen sonbahar rüzgârları yol kenarındaki kavakların gövdelerini sallıyor, sararan yapraklarını etrafa savuruyordu. Kavak yelleri kimisi için macera demek ise de benim için yalnızlığın ve hüznün şarkısı demekti. Ama sonbaharın, yaza elveda demesini mırıldanan, bir şarkıydı bu. Belki bu elveda deyişten dolayı hüzün veriyordu kavak yelleri bana.

Geniş bir düzlüğe serpilmiş olan Şarkışla'dan geçerken

eski taş kışlaları görünce, hep Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" şiiri gelir aklıma. Oradaki Maraşlı Şeyhoğlu'nun hikâyesini hatırlar, içim burkulur. Ne zaman bir han, kışla görsem hep Maraşlı Şeyhoğlu'nun, o hana sağ inip ölü çıkmış olduğunu düşünürüm.

Şarkışla'dan geçerken Osmanlı kışlalarını görünce bu duygular kaplamıştı içimi. Kimbilir buradaki kışlalar da nice yiğitlerin hasretlik türkülerine, nice yiğitlerin gözyaşlarına, nice yiğitlerin sağ girip ölü çıkmalarına şahitlik etmişti.

Ah bu han duvarları...

"Hanların gönlümü sızlatan duvarları"

Bütün bunları düşünerek ayrıldım Şarkışla'dan. Bir müddet yol aldıktan sonra, bir elinde eskimiş bir torbası olan bir ihtiyar el kaldırdı. Durdum... İhtiyarın torbasını arabamın arkasına koydum. Tam hareket etmek üzereydim ki arkamdan hızla gelen bir otobüs önümü kesti.

Otobüsün arka kapısından iki üç kişi hiddetle inerek arabama doğru yöneldiler. Şaşırmıştım. Olanlara bir anlam verememiştim. Adamların yumrukları sıkılıydı.

İçlerinden iri yapılı olanı arabamı yumruklamaya başlayınca camları kapatıp arabayı içerden kilitlerim. Anlayamadığım garip bir durum vardı. Herhâlde bir yanlış anlaşılma vardır diye geçiriyordum içimden. Arabamın camını hafif açtım. Başucuma dikilen iri yarı olan adam bağırıyordu:

"Sen Mersin plakalısın burada neden yolcu alıyorsun la!"

Mesele anlaşılmıştı.

Adamın yüzüne alttan yukarı bakarak:

"Adam el kaldırdı. İnsanlık yapmak için aldım. Suç mu?"

Adam iyice köpürdü:

"Suç tabi la! İnsanlık sana mı kaldı. İnsanlık sana mı kaldı?"

Adam bir anda bozuk plak gibi takılmıştı sanki. Sürekli, "İnsanlık sana mı kaldı la..!" diye ağzından köpükler saçılarak bağırıp duruyordu.

Benim söyleyeceklerimi duyacak, anlayacak durumda değildi. Hiddetlenen bir insan, beyninin yüzde on beşini kullanırmış. Adamın hâli, bu yüzde on beşi de kullanıyor gibi görünmüyordu.

Sonra kendimi şöyle bir yokladım. Nedense bu dağ başında önümü kesen bu üç hayduttan hiç korkmamıştım. Belki haklılığın verdiği bir korkusuzluktu bu. Bu adamlar beni şimdi öldürseler bile ben şehit olurum diye düşünüyordum.

Adamın sözlerini duymuyordum bile artık. Gözlerimi ileriye dikip öylece tepki vermeden bekledim. Her vakit namazından sonra, "Allahım beni şerlilerinle imtihan eyleme." diye ettiğim duayı hatırladım. Sonra Efendimiz'in (sallalahu aleyhi ve ssellem) "Gerçek kahraman odur ki öfkelendiği zaman öfkesini yener." sözünü hatırladım.

Bazen bağıran değil, susan da kahraman olabilirdi. Bütün bunları düşünerek, gururumun, "Karşılık ver, karşı koy!" emirlerine kulak asmadım.

Bir müddet sonra yanımdaki ihtiyar sinirlendi, adama cevap verdi:

"Ya kardeşim, ben el kaldırdım adam insanlık namına durdu beni arabasına aldı, ne var bunda!"

Adam, ihtiyarı duymamıştı bile. Hâlâ bağırıyor aynı şeyleri söylüyordu.

"İnsanlık yapmak sana mı kaldı la!"

Adamın sesinin tonu biraz düşmüştü. Başımı adama çevirdim. Gözlerinin içine sert bir edayla bakarak, "Bitti mi?" dedim.

Adam bir an sendeledi. Kendisinin bağırıp çağırması karşısında en ufak bir korku emaresi göstermemem karşısında geri adım attı.

Yavaşça arabamdan ellerini çektiler. İri yarı olan, son bir salvo savurdu.

"Bana bak! Bizim önümüze geçip yolcularımızı almayacaksın. Eğer bizi geçmeye kalkarsan arabanı yoldan aşağıya atarım. Unutma, bizim önümüze geçme!"

Otobüs hızla önümde yola koyuldu. Sanki kabalık, insanlığın önüne geçmişti. Gururum, gaza basıp otobüsü geçmemi söylediyse de sağduyum buna engel oldu.

Bir müddet sonra bir dinlenme tesisine girdim. İhtiyara, "Hacı baba acelen yoksa birer çay içelim mi?"

dedim. İhtiyar zaten yeterince mahcup olmuştu. "Yok yok evlâdım acelem yok, içelim içelim." dedi, başıyla tasdik ederek.

Çay içme faslı sırasında ihtiyar suskunluğu bozdu. "Evlâdım, dedi, kusura bakma, benim yüzümden senin tadın kaçtı. Hakkını helâl et. Ben buradan bir arabaya atlar giderim. Sen yoluna devam et."

Belli ki moral bozukluğumu ihtiyara hissettirmiştim. İhtiyarı rahatlatmak için tebessüm ettim:

"Olur mu hiç Hacı Baba, sen bana sevap kazanma fırsatı verdin. Benim moralim bozulmadı. Sen gönlünü rahat tut. Onlar istemiyor diye insanlık yapmaktan vaz mı geçeceğim. Biraz ileride bir başka yolda kalmış olursa yine durur, yine yolcu alırım arabama. İyiler insanlık yapmaktan vaz geçsin de meydan hep kötülere mi kalsın!"

İhtiyar biraz rahatlamıştı.

Bir müddet dinlendikten sonra tekrar yola koyulduk. İhtiyar, benim sözlerimden cesaret almış olacak ki bana dinî hikâyeler ve iyilik üzerine güzel sözler anlatmaya başladı.

Birden yolda anormal bir durum olduğunu farkettim, yavaşladım. İlerde bir kalabalık vardı. Birisi sürekli el kaldırıyor yoldan geçen arabaları durduruyordu. Bir otobüs yol kenarına çıkmıştı. Yolcuların tamamı aşağıdaydı. Yaklaştığımda bunun yolumu kesen otobüs olduğunu anlamıştım. Arabaları el sallayarak durdurup yardım isteyen de önüme çıkıp bağıran iri yapılı adamdan başkası

değildi. Beni farkedince durdurma işareti yapmaktan vazgeçti. Ama ben durdum.

Yolculardan birkaçı arabama binmek için hareketlendi. İçlerinden biri durumu anlattı: "Abi arabamız arıza yaptı. Motor mu kilitlenmiş ne. Tamiri mümkün değilmiş. Parası neyse verelim de bizi Kayseri'ye kadar bırakıver. Zaten bilet paralarımızı şoförden aldık."

"Paraya gerek yoktur, atlayın" dedim.

İri kıyım adam bir yandan göz ucuyla bana bakıyor, bir yandan da yolu kolluyordu. Müşterilerini yolda bırakmamak için gelen arabalara onları bindirmeye çalışıyordu.

Yolcular arabama doluşup hareket edeceğim zaman iri kıyım adama seslendim.

"Hey baksana!"

Adam başını çevirdi.

"Evet, insanlık yapmak bana kaldı! Üzgünüm seni geçmek durumundayım. Çünkü, insanlık hiçbir zaman geride kalmaz."

İhtiyar gülüyordu. Sonra ona dönüp:

"Hacı Baba, dedim, senin kısmetin benim arabaya binmekmiş. Şimdi otobüse de binmiş olsaydın yine benim arabada olacaktın."

İhtiyar köylü "Allah her zaman iyilerin yanındadır evlâdım." diye dua ediyordu.

"Hem haklısın, insanlık geride kalmaz."

# Babam Geri Döndü

Akmescit, Kırım'ın en güzel şehirlerindendi. Mustafa'nın köyü ise Akmescit'in en güzel köylerindendi. Cumbalı evlerinin önünde erguvan ağaçlarından örülü bir çardak vardı. Pencerelerinin önündeki saksılardan evlerinin saçaklarına doğru rengârenk çiçekler salınırdı.

Mustafa, evin tek çocuğuydu. Bir daha çocukları olmadığı için ailesi ona gözbebekleri gibi bakardı. İki katlı evlerinin altı ahırdı. İki inekleri vardı. Evlerinin hemen yan tarafında ise annesinin sebze bostanı vardı. Annesi bostanından elde ettiği domates, biber ve patlıcanları Akmescit'te kurulan pazara götürür satardı. Kazandığı parayla da şeker, yağ, gaz yağı gibi temel ihtiyaçlarını alır aile bütçesine katkıda bulunurdu.

Mustafa'nın babası, köyün imamıydı. Sesi çok güzeldi. Sesinin çok güzel olmasından dolayı köyün imamı tayin edilmişti. Köylü ona Bülbül İmam lâkabını takmıştı.

Dokuz yaşına yeni girmişti Mustafa. Babası bazı zamanlar Mustafa'yı camiye götürürdü. En çok da caminin yeşillikleri içindeki avlusunda insanlarla birlikte abdest almayı severdi. Oyun oynayıp üstü başı çamur içinde kaldığı zamanlarda bu şadırvanda temizlenmeye çalışırdı. Annesinden azar işitmemek için de babasının akşam namazı camiden çıkmasını bekler, onunla eve döner, azar yemekten kurtulurdu.

Hayat her rengiyle güzeldi.

***

Günün birinde Akmescit'te alışılmadık fikirler konuşulur olmuş, konuşulanlar köye kadar ulaşmıştı. Herkese aş ve işten ve daha iyi yaşamaktan bahsediliyordu. "Ağa ile işçi eşit olacak, daha fazla özgürlük olacak." deniliyordu. Fabrikalar işçiler ve halk için çalışacak, insanlar daha özgür olacaklarmış. Her yere hastahaneler, yollar, okullar yapılacak; herkes kendi kültürünü yaşayıp kendi türküsünü söyleyecek deniliyordu.

Bir anda insanlar bu vaatlerin etkisine girmişlerdi. Herkes yakalarına kızıl rozetler takmaya başlamıştı. Hatta bu kızıl rozetlerden bir tane de Mustafa'nın babası takmıştı.

Bir gün...

Bu vaatleri eden insanlar silâhlarıyla belirdiler köyün etrafında. Kadınlar evlerine korkuyla koşuştular. Çocuklar annelerine korkuyla sarıldılar.

Önce Bülbül İmam'ın evini kuşattılar. Eve dört bir yandan ateş ettiler. Cumbalardan salınan rengârenk çiçeklerin saksıları parçalandı. Kırmızı güller kanlı gözyaşı misali yapraklarını yere döktüler. İçeridekiler daha ne olduğunu anlamadan eve giren silâhlı adamlar, Bülbül İmam'ı alarak bilinmeyene doğru götürdüler. Komşuları kapılarını kapatıp perdelerini çektiler. Bir müddet sonra komşuların da evlerine girilip erkekleri alınıp götürüldü.

Sora, kadınları ve çocukları bir bir topladılar. Mustafa ve annesi de evlerindeki paralarını bile alamadan apar topar götürüldüler. Köyün erkekleri meydanda toplanmış elleri arkalarından bağlanmıştı. Eli silâhlı adamlar, önde erkekleri, arkada kadınlar ve çocukları toplayarak Akmescit'e doğru yola koyuldular. Bütün köylüler neye uğradıklarını şaşırmışlardı.

Çardaklarında erguvan çiçeklerinin salındığı, avlusunda büyükçe gümrah bir çınarın bulunduğu caminin önünden geçerken, Bülbül İmam kalabalıktan ayrılarak caminin dış kapısına doğru yöneldi. Omuzlarına astıkları silâhlarla kalabalığın yanında ve arkasında ilerleyen adamlar, silâhlarını omuzlarından indirdiler. Bülbül İmam, camisinin dış kapısının eşiğine eğildi ve öptü. Birden böğrüne yediği dipçik darbesiyle lastik bir top gibi yuvarlanıverdi. Olanları arkadan seyreden Mustafa ve annesi, feryat figân edip bağrışarak ağlamaya başladılar. İnce ruhlu bir insandı Bülbül İmam. Yediği dipçik darbelerine değil, camisinin öksüz kalacak olmasına ağlıyordu. Silâhlı adamlar:

"Bir daha aynı hareketi yapacak olursan, bu kez dipçiği değil namluyu kullanırız." dediler.

Bülbül İmam, gözyaşları içinde yola koyuldu köylülerle.

Arabayla üç saat olan Akmescit'e doğru günlerce aç susuz yol yürüdüler. Akmescit'e yaklaştıklarında kiminin postalları parçalanmış, kiminin ayak derileri pişmiş, postallarına yapışmıştı. Mustafa'nın ayaklarının altı yanıyordu. Dayanacak gücü kalmamıştı. Annesi de perişandı, ama çocuğunun yorulduğunu anlayınca onu sırtlıyordu. Geride kalmamak gerekiyordu. Zira silâhlı adamlar, düşüp kalanı hemen orada öldürüp, hayvan leşi gibi bir kenara atıyorlardı.

Ölmeden ve öldürülmeden Akmescit'e varmışlardı. Sokaklar bomboştu. Belli ki köylerden önce Akmescit boşaltılmıştı. Şehir hayalet şehre dönmüştü. Burada, bütün Kırımlıların sürgüne gönderilme kararı alındığından bahsediliyordu. Ama sürgünün sebebini bir türlü anlayamamışlardı.

Çevre köylerden getirilen bütün insanlar, şehrin tren garına toplanmıştı. Katar katar trenlerin biri dolup, diğeri yanaşıyordu peronlara. Peronlara her trenin yanaşmasıyla, silâhlı adamlar ite kaka insanları vagonlara dolduruyorlardı. Bu vagonlar dört bir tarafı kapalı yük vagonlarıydı. Kimisi çocuğundan kimisi eşinden ayrılıyor, insanlar rastgele vagonlara dolduruluyorlardı. Her tren kalkışında hayatlar parçalanıyor, yürekler parçalanıyordu.

Mustafa'nın annesi, kalabalık içinde kocasını ararken bir yandan da gözyaşı döküyordu. Mustafa, annesinin eteğine sıkı sıkı tutunmuş, annesinin çaresizliğini seyrederken olanlara da bir anlam veremiyordu.

Bülbül İmam da kalabalık arasında bağırarak onları aramaktaydı. Mustafa bir an babasıyla göz göze geldi. Şaşkın vaziyetteki annesinin eteğini çekiştirerek bağırdı:

"Anne işte babam, işte babam!"

Kadın ve Bülbül İmam tam birbirlerine yönelmişlerdi ki, iki görevli Bülbül İmam'ı itekleyerek vagona bindirdiler. Bülbül İmam direndi, çırpındı, dövündü, haykırdı ama nafileydi. Mustafa ve annesi vagona kendilerini atmak için hamle yapmışlardı ki görevliler onları engellediler. Vagonların kapıları kapatılmış tren hareket etmişti.

Sanki yüreklerinin bir parçası koparılmıştı. En kötüsü de nereye neden götürüldüklerini bilmemeleriydi. "Sürgün" diyorlardı yapılanlara, ama neyin sürgünüydü bu anlamakta zorluk çekiyorlardı.

Annesi ve Mustafa birbirlerine sarıldılar, gözyaşları içinde diğer trenin yanaşmasını beklediler. Sanki bir tarafları bıçaklarla parçalanmış götürülmüş gibiydi. Kadın derin bir çaresizlik girdabına düşmüştü. İçinden dualar ediyordu.

Bir müddet sonra başka bir tren yanaştı perona. İtile kakıla bir vagona bindirildiler. İçerideki kokudan hayvan vagonu olduğu anlaşılıyordu. Vagonların kapıları kapatı-

lıp tren hareket ettiğinde, bilinmez bir karanlığa doğru yatay olarak düşüyorlardı sanki. Mustafa'nın yüreğine garip bir hüzün kuşu konmuştu.

***

On binlerce insan, dedelerinin şenlendirdikleri topraklardan yabanî otlar gibi sökülüyorlar bilinmedik topraklara götürülüyorlardı.

Sürgünler insanlık tarihinin en acı sahneleriyle doluydu. Yeni bir perdesi daha sahneleniyordu sürgünün. Vatan, anne, baba, evlât için gözyaşlarında makamını bulan yeni ağıtlar bestelenmeye başlanmıştı gönüllerde. Yeni hayatlar hep hasretliklerle dokuyacaklardı ömrü. Kaç nesil, genç kızlar baba evinden gelin olamamanın hüznünü yaşayacaklar. Kaç nesil, yanık vatan türküleriyle büyüyecekti.

Bu sürgün bir milletin bir millete düşmanlığı da değildi. Birkaç adamın kendi milletleri de dahil bütün milletleri hüzünlerle örülü bir maceraya sürükleyişiydi. Yeni bir toplum projelerinin bir sonucuydu.

Ama sonuçta her sürgünde acı ve gözyaşı vardı. Mustafaların sürgünü de böyleydi.

***

Günler sonra bir istasyonda vagonun kapısı açıldı. Kapıların açılmasıyla insanlar ışığa korkar gibi ellerini yüzlerine gölgeleyerek bakıyorlardı. Herkes bitkindi. Hatta aralarından bazı sahipsiz kişilerin öldüğü,

kapakların açılmasıyla anlaşılmıştı. Vagonun içinden dışarıya yayılan keskin koku onların alıştığı bir kokuydu artık. Sert bakışlı adamlar tarafından içeriye su ve ekmek verildi. Ölenler sürüklenerek vagonlardan dışarı çıkarıldı. Geride kalanlar ölen yakınlarıyla beraber inmek istedilerse de sert bakışlı adamların dipçik darbeleriyle vagonlardan inmeleri engellendi. Geride kalanlar, ölen yakınlarının peşinden donuk gözlerle bakakaldılar. Zira ağlamaktan gözpınarları kurumuştu insanların.

Tren artık istasyonlarda daha sık durmaya başlamıştı. Çünkü her istasyon arasında mutlaka hastalanıp ölen birileri bulunuyordu. Aynı manzaralar, her istasyonda günlerce tekrar edip durdu.

Mustafa'nın dünyası yıkılmıştı. Hayalindeki bütün çocukça güzellikler yerle bir olmuştu. Hayal ağacı kurumuş, hayalleri kuru bir dala dönmüştü. Annesiyle vagonun kapısının hemen yanında oturuyordu. Vagon kapağının kenarından küçücük bir ışık sızıyor, bazen o ışığın girdiği boşluktan dışarıyı seyrediyordu.

Tren, boz ovaların arasından bir yılan gibi akıp giderken Mustafa, kendisini yılanın yuttuğu çaresiz bir kuş gibi hissediyordu. Etrafta akıp giden dağlar hiç de kendi dağlarına benzemiyordu. Dünyasından deniz de çekilmişti artık. Yer yer treni takip eden dereler, sularında yıkandığı kendi derelerine hiç benzemiyordu. Buralardaki her nesneyi ruhu çıkarılmış varlıklar olarak görüyordu.

Dünyaları neden böyle tarumar edilmişti? Suçları

neydi? Hiçbir şey bilmiyordu. Zorla sürüklendikleri yeni hayata alışabileceğini hiç zannetmiyordu.

Sürgün edilen bütün insanlar, aynı duygular içindeydi. Herkes şaşkındı. Bu sonu gelmez gibi gözüken yolculuk uzadıkça içlerindeki korku ve ümitsizlik iyice artmaya başlamıştı. Her tünele girdiklerinde Mustafa'nın içindeki ışık biraz daha kararıyor, hayat biraz daha sönük hâle geliyordu.

Bir müddet sonra, vagondakiler arasında salgın hastalıklar baş göstermişti. İniltiler hiç eksik olmuyordu. Mustafa bu iniltiler arasında kâh uykuya dalıyor, kâh uyanıp etrafı seyrediyor, kâh eski günlerine dair hayaller kuruyordu. Annesinin yüzüne baktı. Yarı gölgeli yüzünde vakur bir eda vardı. Artık ağlamıyordu annesi. Gözpınarları kurumuştu. Bu birkaç günlük yaşadıklarından sonra birkaç yıl birden yaşlanmış gibiydi annesi. O da olmasa ne yapardı ki...

Annesine bakarak:

"Anneciğim, çok korkuyorum!" dedi.

"Korkma yavrucuğum." dedi annesi şefkatli bir sesle. Biz inançlı insanlarız. Allah bizimledir. İnançlı insanlar ümitsizliğe düşüp korkmazlar.

Anne, bu belirsizlik ortamında başlarına daha kötü şeylerin gelebileceği düşüncesiyle çocuğunu bilgilendirmeye, ümitlendirmeye çalıştı. Sevgiyle Mustafa'sının başını okşadı ve devam etti:

"Yavrucuğum, dedi, inançlı insanlar gönül insanlarıdır.

İnançlı insanlar başlarına her ne gelirse gelsin, düzenleri ne kadar bozulursa bozulsun ümitsizliğe düşmezler. Bu dünya kahırlanma, şikâyet etme dünyası değil, sabır ve imtihan dünyasıdır. İnançlı insan en zor durumlarda bile Allah'a sığınır ve çıkış yolları arar. Her ne olursa olsun sakın ümidini yitirme oğlum.

Biliyorsun, baban sana hep Peygamberimiz'in hayatından bahsederdi. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de bizim gibi yurdundan çıkarılmıştı. O'nu (sallallahu aleyhi ve sellem) öldürmek için müşrikler günlerce peşini bırakmamışlardı. O (sallallahu aleyhi ve sellem) birçok sıkıntı yaşamasına rağmen hiç ümitsizliğe düşmemişti. Sonunda yurduna dönmeyi Allah, Peygamberimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) nasip etmişti. Biz de inşallah bir gün yurdumuza döneceğiz. Hiç ümitsizliğe düşme. Her zaman dua etmeyi unutma, olur mu oğlum!"

Mustafa, annesine daha bir sıkı sarıldı.

"Peki anneciğim." diyerek annesinin dizine yattı.

Uykuya daldığında kendisini bazen bir kelebek, bazen de bir kuşa dönüştürüyordu. Bu istediği bir durumdu ve rüyasını da bu yöne sürüklüyordu sanki. Yeşillikler içindeki köylerinin üzerine gidiyordu doğruca. Babasının camisinin minaresine konuyor, babasının yanık sesinden ezanı dinliyor, sonra da dere kenarına inerek susuzluğunu gideriyordu. Sonra tekrar babasının camisine dönüyor, cami avlusundaki erguvanların çiçeklerini seyrediyor, kirlenen avluyu temizliyor, bir kez daha babasının yanık

sesinden ezan dinliyor, onunla camide namaz kılıyor ve babasının elinden tutarak evlerine gidiyor, kapıda gülen yüzüyle bekleyen annesini kucaklıyordu.

Köyünün camisi, onun hayatının en güzel motifiydi. Onsuz bir rüya görmüyor, onsuz bir hayal kurmuyordu. Onun için en güzel renk, cami avlusundaki erguvanın rengiydi. En güzel ses minareden yükselen ezan sesiydi. En güzel bina, kubbesine ulu bir çınarın dallarının abandığı köy camisiydi. Burada kendisini sonsuz bir güven içinde hissederdi. Burası hem babasının hem de Allah'ın sevdiği bir mekândı çünkü.

***

Akmescit'ten ayrılalı kaç gün olmuştu, artık unutmuşlardı. Yolculuğun bundan sonraki bölümünde, tren her istasyonda durduğunda ölülerle beraber üçer beşer insan indiriliyordu. İnsanlar ölülerine alışmıştı, ama yeni ayrılıklara dayanamayıp feryat figân ediyorlardı. Akmescit'teki kargaşada aynı vagona binmeyi başarmış yakınlar gözlerinin yaşına bakılmadan, feryatlarına kulak asılmadan birbirlerinden koparılıyordu. Her biri ayrı istasyonlarda indirilip bilinmeyene doğru sürükleniyorlardı.

Vagon gittikçe boşalmaya başlamıştı. Artık iklim ve görüntü değişmişti. Buralardaki hiçbir manzara köylerine benzerlik arz etmiyordu. Tren her istasyonda durduğunda Mustafa, annesine daha bir sıkı sarılmaya başladı. Annesi de aynı duygular içindeydi. Tren her yavaşladığında âdeta birbirlerine yapışıyorlardı.

Bir sabah vaktiydi. Tren yeni bir istasyona yaklaşmıştı. Trenin yavaşlamakta olduğunu anlayan Mustafa, anîden gözlerini açtı ve annesine sarıldı. Annesi kan ter içindeydi. Ateşler içinde yanıyordu. Mecalsiz bakışlarıyla oğlunu süzdü. Günlerdir kuruyan gözpınarları nemlenmişti. Tren durmuştu. Vagonun kapıları açıldığında anne doğruldu birden. Hasta gibi görünmemeye gayret gösterdi. Zira ağır hasta olanlar da vagonlardan aşağı çekiliyor sağlamlar bırakılıyordu. Vagonun kapıları kapanıp tren hareket ettiğinde, ancak birkaç kişi kalmışlardı.

Gün doğumuyla beraber yeni bir istasyona varmıştı tren. Mustafa her zamanki gibi yine gözlerini çarçabuk açtı ve annesine sarıldı. Fakat annesi aynı iştahla sarılmadı ona. Yüzüne baktı annesinin, gözleri açıktı. Ama hiç kapanmıyordu. Çocuk kalbi duracak gibi oldu. Kuyuya düşmüş Yusuf misali çaresizlik içinde hissetti kendisini. Gözyaşları hiç durmamacasına akıyordu.

Vagonun kapıları açıldı. Annesini değersiz bir hayvan leşi gibi sürükleyerek indirdiler vagondan. Mustafa:

"Beni annemden ayırmayın!" diye feryat etti.

Vagondan inip hiç olmazsa annesinin gömüldüğü yerde kalmak istedi. İzin vermediler. Tren hareket ettiğinde artık başını koyacağı bir diz de yoktu. Minicik yüreğinde deprem üzerine deprem olmuştu. Dua etmeye başladı. Böyle yapınca kendisini daha iyi hissediyordu. Allah'ın kendisini mutlaka anne ve babasıyla tekrar birleştireceğine inancı tamdı. Babası böyle öğretmişti kendisine.

"İnsanlar öbür dünyada sevdikleriyle beraber olacaklar." derdi babası hep. Hem babası yaşıyordu. Onunla bu dünyada da yine birlikte olma ihtimali vardı. Elini başının altına koydu ve uyudu.

Bir sonraki istasyonda vagonun kapısı açıldığında, yine birkaç kişiyi indirdiler. Tren durduğunda, "Acaba bu istasyonda mı indi?" diye hep gözleri babasını arardı. Yine o düşünceyle geziniyordu gözleri peronlar arasında. Birden babasını gördü. Hayal gördüğünü düşündü. Elini alnına vurdu.

"Baba, babacığım, babacığım!" diye çılgınlar gibi bağırmaya başladı.

Bülbül İmam, oğlu Mustafa'yı görünce dizlerinin bağı çözüldü. İçinden bir şeyler kaynadı sanki. "Oğlum!" diye bağıracak oldu, söyleyemedi. Mustafa'ya doğru koşmaya başladı. Arkasından yetişen silâhlı bir muhafızın dipçik darbesiyle yüzükoyun yere kapaklandı. Doğrulduğunda vagonların kapakları kapatılmış, tren hareket etmişti.

***

Mustafa, trenden indiğinde Sibirya'ya geldiğini dahi bilmiyordu. Önce onu bir yetimhaneye götürdüler. Kökünden sökülmüş bir fidan gibiydi. Ama buralarda yeşermesi mümkün değildi. Anne ve babasını hayal ederek onların verdiği hayal enerjisiyle yaşamaya başladı.

Gözlerini kapayınca rüya değil de sanki gerçekmiş gibi anne-babasıyla yaşadığı o güzel günlere gidiyordu.

Yaramazlık yaptığı, üstünü başını çamur içinde bırakıp annesini üzdüğü günleri hatırlıyordu. Gözlerini açtığında da dudakları titreyerek ıslak gözlerle "Özür dilerim anneciğim!" diyordu.

Yapayalnızdı artık Mustafa. Bundan sonra annesiz, babasız ve de vatansız yaşamak zorundaydı. Ama Allah'ın verdiği can emanetini taşımak, umudunu kaybetmemek zorunda olduğunun da bilincindeydi.

Ölüm, umudun bittiği yerde başlardı. Hem nefes almak hem de ölü gibi olmak istemiyordu. Bunun için umutlarını hep taze tutuyordu. Sabrederek hayata tutunmaya çalışıyordu. Ölmeden önce annesi de öyle söylemişti hani. Yoksun bırakıldığı şeyler vardı, ama yine de güneşi görebilecekti. Memleketini de ışıtan güneş, onu hiç ışıksız bırakmayacaktı. Yıldızları, ayı görebilecekti. Belki bütün bir hayatı hapishanedeymiş gibi geçecekti, ama yine de nefes alabilecek, yeşeren dalın doğumuna şahit olabilecekti. Bundan sonra da konuşabilecek, hatta belki de gülebilecekti. Ve hatta vatanına tekrar dönebilecekti.

***

Aradan tam elli yıl geçmişti. Bir çırpıda söylenen bu zaman diliminde hayata tutunmaktan hiç vazgeçmedi Mustafa. Hep babasını görebileceği, köyüne dönebileceği umuduyla yaşadı.

Yetimhane yıllarından sonra, devlet çiftliklerinde çalıştı yıllarca. Bulunduğu yerlerde kendisinden başka

hiç bir tanıdık köylüsü de yoktu. Yapayalnızdı. Babasının bir istasyon geride indiğini bildiği için onu hep yakınında düşlerdi. Bir defasında çiftlikten kaçıp babasını bulmaya gitmeyi denediyse de başarılı olamadı. Cezalandırıldı. Bu onun için yeni bir sürgün demekti.

Babasının ona öğrettiği birkaç duayı hiç unutmadı Mustafa. Yüreğinden umut, dilinden dua hiç eksik olmadı.

Elli yıl sonra özgürlük rüzgârları esmeye başladı yeniden. Önce inanamadı. Çünkü elli yıl önce de eşitlikten, özgürlükten bahsediliyordu. Ama zamanla bunun gerçek olduğunu gördüler.

Mustafa özgürdü artık. Memleketine dönebilirdi. Sürgüne uğrayanların akın akın Kırım'a tekrar geri döndüklerini duydu. Biriktirdiği bir miktar parayla memleketine döndü.

***

Akmescit'e dönünce şehri bıraktığı gibi bulmadı. Şehir kalabalıktı, ama çehreler değişmişti. Önce buraya geldikleri zaman babasının elinden tutarak gezdiği yerleri dolaştı. Elli yıl öncesinin ruhunu aradı caddelerde, ama bulamadı. Akmescit o eski Akmescit değildi.

Aynı gün son parasıyla bir araba tutup köyüne döndü. Doğruca çocukluğunun geçtiği eve koştu. Ev, viraneye dönmüş, oturulamaz hâle gelmişti. İçinde kısa bir süre öncesine kadar birileri oturuyormuş, onlar da

yıkılacak korkusuyla terketmişlerdi evi. Evin taş duvarları bel vermiş, göçmek üzereydi. Yaşlı bedenini sürükleyerek Kâbe'yi tavaf eder gibi çocukluğunun geçtiği evin etrafında dolaştı durdu.

Ne köy eski köy, ne ev eski ev ve ne de kendisi o eski kendisiydi. Ev annesiz ve babasızdı, çocuksuzdu. Sessizdi, kimsesizdi. Sanki bu taş duvarların etrafında elli yıl öce koşuşturan kendisi değildi. Köyündeki her bir nesnenin içindeki ruh sökülmüş gibiydi. Ağaçların yaprakları güneşe ilgisiz duruyorlar, rüzgâra isteksizce baş sallıyorlardı sanki. Hastaydı Mustafa, yorgundu, yaşlıydı artık. Üzerinden akıp giden elli yıl sanki onu bir o kadar daha yaşlandırmıştı. Köyü de kendisine dönmüştü sanki. Kendisini gurbet çiğnerken, vatanını da başka gurbetçiler çiğnemişti. Buradaki her nesne gibi insanlar da yabancıydı. Ne ki onlar da başka diyarlardan köklerinden sökülerek getirilmiş öksüz ağaçlar gibiydiler.

Ne ki erik dalından rüzgâr esip geçmişti bir defa, zamanı geriye döndürmek mümkün değildi.

Köy, Mustafa'nın çocukluğundaki hâlinden daha da büyüktü şimdi. Eski binaların bir kısmı yıkılmış yerine yenileri yapılmıştı. Ama buraya yerleştirilmiş insanlar da burayı kabullenememiş olacaklardı ki eski güzelliğini koruyamamışlardı köyün.

Mustafa, çocukluğunun içinde geçtiği evini iyice dolaşıp hasret giderdikten sonra camiye koştu. Bir an içinde çocukluğundaki kıpırtıyı hissetti. Babasını avluda

bulmayı düşledi içinden. Şadırvanda abdest almayı, erguvan ağaçları altında serinlemeyi düşündü.

Camiye vardığında düşündüklerinin hiç birisi olmadı. Caminin dış kapısına geldiğinde babasının kapının eşiğini gözyaşları içinde öpmesini hatırladı. Eğildi kapının eşiğini öptü, ıslak gözleriyle doğrulup kapıyı zorladı ve açtı.

Kubbesi göçmüş şadırvanın kenarına oturdu. Bir çocuk gibi çaresiz ağlamaya başladı. Cami samanlığa çevrilmişti. Ne çardaktan ne de o güzelim erguvan ağaçlarından eser kalmıştı. Caminin kubbesine doğru abanan çınar ağacının gövdesinde kovuklar oluşmuş, dalları kubbeden geri çekilmişti. Avluda üzüm sepetleri, harman yabaları vardı. Minaresi yalnız bir adam gibi sessiz, öksüz ve de suskun duruyordu öylece. Elli yıl önce babasının apar topar götürülüşüne hâlâ yas tutar gibi sessizdi cami.

Oturduğu yerde gözlerini yumdu. Üstü başı çamur içinde hayal etti kendisini. Biraz sonra babası camiden çıkacak, elinden tutarak evlerine gideceklerdi. Annesi onu o hâlde görünce hiddetlenip, "Gene mi?" diye serzenişte bulunacak, ancak babasına takılan gözleri onu yumuşatacak, sonra onu bir güzel yıkayacak, yatarken de yanağına bir buse kondurmadan edemeyecekti.

Gözlerini açacaktı ki birden sımsıkı kapattı tekrar. Düşlemeye devam etti çocukluğunu.

Başını kaldırdı yüzünü güneşe tuttu. Gökyüzünün derin maviliğini pamuksu bulutlar döşemişti. Caminin avlu-

sundaki erguvan ağaçlarından dökülen salkım çiçekler, taze bir mevsimin taze bir gününü muştuluyordu. Caminin kubbesine doğru dal veren çınar ağacının dallarından güvercinler havalanırken, avlunun kenarındaki dikenlerde açmış olan kırmızı güllerin dallarına, serçe kuşları konuyordu. Babası bülbül sesiyle caminin minaresinden gürül gürül ezan okuyor, insanlar akın akın caminin avlusuna doluşuyor, şadırvanda abdest alma kuyrukları oluşuyordu. Aman Allahım ne kadar güzel bir dünyaydı!

Hoyrat bir seslenişle gözlerini açtı. Bir anda bütün dünya kararmıştı sanki. At arabasıyla, camiden saman almaya gelen bir köylüydü bu.

Saçı sakalı birbirine karışmış, irice yapılı, pörtlek gözlü bir adam, caminin avlusuna girmiş Mustafa'ya sesleniyordu:

"Hey ihtiyar, senin ne işin var burada!"

Bu soru onun için ne garip bir soruydu oysa. "Asıl senin ne işin var burada?" diyecek oldu. Bu neyi değiştirirdi ki. Adama baktı, baktı...

Sonra köylünün şaşkın bakışları altında, yaşlı bedenini sürükleyerek sessizce caminin avlusundan uzaklaştı.

***

Eski tanıdıklarından bazıları da köye dönmüşlerdi. Her gördüğü simayı yılların yıpratmasına rağmen tanıyor, boyunlarına sarılıp hasret gideriyordu. Her gördüğüne de babasını görüp görmediklerini soruyor, ama hep olumsuz cevap alıyordu.

Kendi gayretiyle evlerini onarmaya başladı. Tanıdıklarının yardımıyla evin bir iki göz odasını başını sokabilecek bir hâle getirmişti Mustafa.

***

Bir kaç yıl sonra yaşlı ve yıpranmış bedeni onu taşıyamaz duruma gelmişti. Eski tanıdıklarının arada bir getirdikleri, bir tas çorbayla hayatını devam ettiriyordu. Ama artık ölümü bekler bir hâli vardı. Buna rağmen babasının kendisine öğrettiği şekliyle ibadetini etmeye çalışıyor, çok ağır hasta olduğunda da göz işaretleriyle ibadet ediyordu. Elli küsür yıldır kavuşamadığı babasının, camisini oturduğu odanın penceresinden görebiliyordu. Her ne kadar ihtimal vermese de bunca yıl geçmesine rağmen, hâlâ babasının camide ezanını okuyup tekrar eve geleceği umuduyla yaşıyordu. Bu onun için sönmüş bir umut olsa da "Hiç olmazsa şimdi vatanımdayım, huzur içinde ölebilirim." diye teselli ediyordu kendisini.

***

Birkaç yıl sonra Akmescit'e Türkiye'den bazı iş adamları gelmişti. Kimisi okul açmış, kimisi ticaret yapmaya başlamıştı. Bir gün temiz yüzlü birkaç insan, Mustafa'nın köyündeki camiyi gezdiler. İşin resmiyetini hâlledip bu camiyi tekrar ibadete açmayı düşünüyorlardı.

Kısa bir süre sonra caminin içindeki samanlar köylüler tarafından boşaltıldı. İçine ve etrafına iskeleler kuruldu. Tamiratı, badanası boyası yapıldı. Avlusuna, aslına uygun şadırvanı tekrar inşa edildi.

Camide ibadet etme izni de alınmıştı. Yeni bir imam belirlenmemişti, ama caminin ibadete açılmasına öncülük eden temiz yüzlü, dinî eğitim görmüş bir Türk genci, minareye çıktı ve ezan okumaya başladı:

"Allahu Ekber! Allahu Ekber!"

Mustafa, evinde penceresinin önüne oturmuş uzaktaki camiyi seyrediyordu her zamanki gibi. Mustafa'nın bedeni yaşlı ve hastaydı, ama gözleri hâlâ görüyor, kulakları son derece iyi işitiyordu. Önce yine hayal gördüğünü düşündü. Kafasını pencerenin pervazına vurarak bunun hayal olup olmadığını anlamaya çalıştı. Minareye baktı, gerçekten birisi vardı. Minaredeki adam okumaya devam ediyor:

"Eşhedü enne Muhammed'er-Resûlallah!" demeye başlamıştı ki Mustafa birden yerinden doğruldu. Bir anda elli küsür yıldır içinde biriktirdiği hasret enerjisi onu dinçleştirmişti.

Bir yandan, "Babam, babam!" diyerek hüngür hüngür ağlıyor, bir yandan camiye gitmek için alelacele toparlanıyordu.

Elindeki bastonuyla kendisini dışarı attı. Çocuk gibiydi âdeta. Yarı sürüklenir, yarı koşar bir vaziyette camiye doğru hızla yol alıyor, gözyaşları içinde çılgınlar gibi bağırıyordu.

"Babam geri döndü!

Babam geri döndü!"

# Utanılan Baba

Eşini yıllar önce kaybeden Hasan Efe, öldüğünde yalnızdı.

Ölen; hüzünlü, çileli bir hayat bırakmışsa geride, bu ölüm geride kalanlara daha bir acı verir. Bir insan, sevdiklerinden uzaklarda ölmüşse garip ölmüş demektir. Bir başına hayata veda eden insanın hâli ne acıdır. Ama bir rivayete göre insan, sevdiklerinden ayrı bir yerde, kimsesiz olarak hayata gözlerini kapıyorsa Allah onun geçmiş günahlarını silermiş.

Hasan Efe de böyle ölmüştü. Hasan Efenin öldüğünü birkaç gün sonra komşuları farketmişti.

Hasan Efe, birkaç kişilik topluluk tarafından toprağa verildi.

Oğlu cenazesine gelmemişti. Babasının ölüm haberini öğrenmesine rağmen, işyerinden izin alıp gelmemişti.

Hasan Efenin oğlu Gökhan, İstanbul'da özel bir şirkette çalışmaktaydı.

Gökhan, babasından hep utanmıştı. Bundan dolayı da çevresine babasını "Öldü." diye belirtmişti. Bu yüzden, mazeret göstererek babasının cenazesine gelmemişti.

Gökhan, çocukluğundan bu yana babasından hep utanırdı. Babasının sokak satıcısı olmasından büyük bir utanç duyardı. Lise yıllarında, okuduğu okulun yakınından babasının bağırarak geçmemesi için dua ederdi.

Onu hiç babası gibi görmezdi. Zaten baba olmak öyle kolay iş değildi. Babasını, okul masraflarını bile karşılamaktan âciz olarak görüyordu. Okul masraflarını hep dayısı karşılardı.

Gökhan bir gün, yatılı okuduğu okulun pansiyonuna kendisini ziyarete gelen babasını azarlamış ve kovmuştu. Babasına, "Bir daha buraya gelme, seni istemiyorum, senden utanıyorum." demişti.

Hasan Efe, o günden sonra oğlunu ziyarete gitmedi. Ama hafta sonları yalnız yaşadığı evinde, hep oğlunun yanına gelmesini bekledi. Ama oğlu bir kez olsun "Baba nasılsın?" diye hatırını sormak için yanına uğramadı.

Oğlu kendisini istemiyordu, ama onun oğluna dair nice umutları vardı oysa. O, hayattaki biricik umuduydu. Genç yaşta kaybettiği eşinden geriye bir o kalmıştı. Önce ona hem annelik hem de babalık etmişti. Ama oğlu büyüdükçe kendisinden utanmaya, uzaklaşmaya başlamıştı.

Kendisi dünyada hep garip olmuştu. Bundan dolayı oğlunun hep itibarlı bir adam olmasını isterdi. Hayalinde, oğlunun kazandığı itibardan kendisine bir pay çıkarır, üzerinde taşıdığı gariplikten silkinmeye çalışırdı.

Gökhan yatılı kaldığı okuldan, hafta sonları hep dayısına giderdi. Dayısı onu hiç harçlıksız bırakmazdı.

Gökhan liseyi bitirdiği yıl üniversite sınavını kazandı. Babasıyla vedalaşmadan İstanbul'un yolunu tutmuştu. Kendince, artık bu küçük ilçede babasının utancıyla yaşamayacaktı. Lise yıllarında, dayısının yanına gitme dışında hiç sokağa çıkmazdı. Babasının sokaklarda buruşuk, yamalı elbisesiyle bağırarak satıcılık yapmasından dolayı bazen onun ölmesini dahi isterdi.

Babasının, okulun yanından bağırarak geçtiğini gören haylaz arkadaşları, onunla dalga geçtiğinde hırçınlaşır kavga çıkarırdı. Bu yüzden ceza aldığı dahi olmuştu. Gökhan, babasının okulunun önünden geçerken kendisini görmek için sık sık geriye döndüğünü görür, ama ona görünmemek için saklanırdı. Ama Hasan Efe, oğlunun kendisini kovmasından sonra Gökhan'ın okulunun yakınından bir daha hiç geçmemişti.

Gökhan, fakülteyi bitirince dolgun bir maaşla bir şirkette çalışmaya başladı. Okuldan tanıştığı bir kızla evlendiğinde babasını düğününe çağırmadı. Yaşadığı çevrenin babasından dolayı kendisini aşağılayacağını düşünüyordu. Eşine babasının öldüğünü söylemişti.

Gökhan babasının ölümünden günler sonra memleketine geldi. Önce dayısının yanına gitti. Dayısı üzgün-

dü, Gökhan'ı teselli etti. Ama Gökhan, yıllardır etrafına söylediği bir yalanın gerçekleşmiş olmasının rahatlığı içinde gibiydi.

Dayısı ellerini Gökhan'ın omuzuna koydu. "Gökhan evlâdım, dedi. Sana babanın bir sırrını söylemek istiyorum. Baban bu sırrı sana, ancak ölümünden sonra söyleyebileceğimi istemişti. Ölümünden sonra da söylemem için istekte bulunmamıştı, ama ben yine de söylemeden edemeyeceğim."

Gökhan meraklanmıştı.

"Görüyordum ki sen babandan utanıyordun. Ama o seni gerçekten çok seviyordu. Okul hayatın boyunca sana verdiğim paraların bir kuruşu bile bana ait değildi. Hepsi babanın sana ulaştırmam için bana verdiği paralardı. Sen üniversiteye gittiğin zaman, 'Oğlum gurbette yokluk çekmesin, gariplik yaşamasın.' diye akşamları ekstra işler yapardı. Ama kendisi garip biri olarak öldü. Seni çok özlerdi. Hatta birkaç kez İstanbul'a ziyaretine gitmeyi düşündü, ama 'Oğlum benden utanıyor, gidersem arkadaşlarına mahcup olur.' diye vazgeçti. Bütün bunları sana o yaşadığı zaman söyleyecektim, ama baban bunu istemedi. 'Oğlum şimdi gurur meselesi yapar okumaktan vazgeçer, en iyisi sen, ben ölene kadar ona bir şey söyleme.' diye vasiyet etmişti."

Gökhan'ın vücudu titriyordu. Yüreği titriyordu. Derin bir pişmanlıkla sağnak sağnak ağlamaya başladı. Ama son pişmanlık çare değildi.